

Ta lendab mesipuu poole...

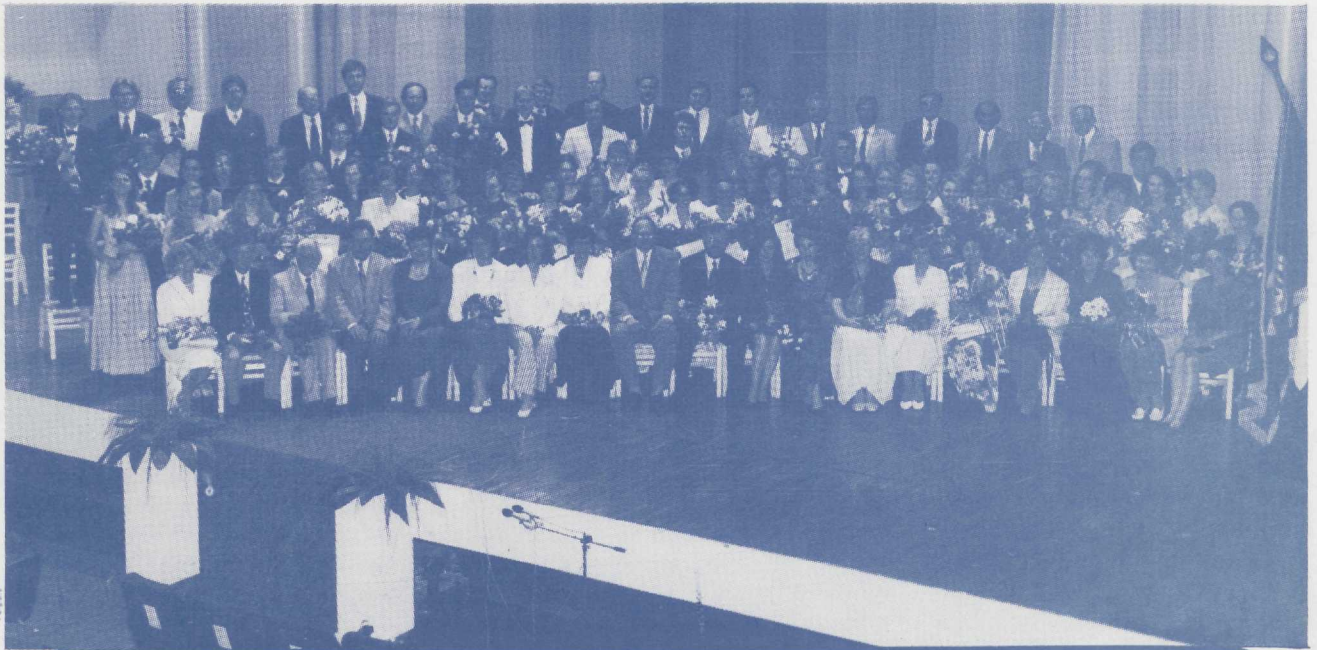
Muusikaleht

Nr. 7 / 8

Juuli -
august

1997

Hind 10.-

EESTI MUUSIKAAKADEEMIA

1997. a. LÕPETAJAD:

KLAVERI

ERIALA

Milena Borissevitš
Marrit Gerretz
Ilona Hoch-Rimmi
Rita Kosapoeg
Andres Mutso
Katrin Nuume
Kai Ploom
Piret Randal
Anu Randmaa
Mari Ringmaa
Elina Seegel
Ele Sonn
Ralf Taal
Anneli Tohver
Laura Õun
VIULI ERIALA
Kirti-Kai Loorand
Glaire Helilaid-
Ruben
Kai Kiiv

Sigrid Kuulmann

Tiina Pangsep

Mai Rosenroth

Juhan-Hannes Tralla

Altviולי eriala

Kerstin Tomson

TŠELLO ERIALA

Eve Pütsepp

Kontrabassi eriala

Marek Mere

FLÖÖDI ERIALA

Natalja Janevitš

Andres Maamees

Ingrid Novikova

KLARNETI

ERIALA

Margus Kasemaa

Trompeti eriala

Ivar Tillemann

TROMBOONI

ERIALA

Gunnar Pettaig

Kait Tiitso

SAKSOFOONI

ERIALA

Lauri Sepp

LAULU ERIALA

Karmen Puis

Tatjana Romanova

Juta Roopalu-Malk

Piret Tatar-Tambets

Helle-Moonika

Toming

Heli Veskus

MUUSIKATEADUSE

ERIALA

Heidi Heinmaa-

Soobik

Karin Kopra

KOMPOSITSIOONI

ERIALA

Kerri Kotta

Mari Vihmand

Siim Randla

Aare Kruusimäe

KOORIJUHTIMISE

ERIALA

Signe Kiis

Galina Zvereva

Mikk Üleoja

KOOLIMUUSIKA

ERIALA

Egle Krull

Kristel Kurvits

Triin Laatre

Anne Läänesaar

Andri Maide

SAATEKLASSI ERIALA

Martti Raide

KAMMERANSAMBLI

ERIALA

Kadri Leivategija

LAVAKUNSTI ERIALA

Katri Kaasik-Aaslav

* magistriõppe lõpetajad
rasvases kirjas.

Veel numbris:

*Intervjuud Neeme
Järvilt, Peep Lass-
mannilt ja Tõnu
Kaljustelt

*Kuidas korraldada
lauupidusid?

*Eesti Kontserdi
kontserdid, eraldi Vox
Nova

*Uut laadi kulturnikud

*Folklooriuputusest

*Tähtpäevad on Hein-
rich Merel, Juhan
Zeigeril, Käbi Lareteil ja
Johannes Taulil

*Pavarotti nooditund-
mine kahtluse all

Leida noortele ja andekatele muusikutele esinemisvõimalusi!

Kõlgepealt õnnitlen Teid EMA rektoriks tagasivalimise puhul.

(Pärast pausi) Tänan.

Meie väljaande viimases numbris kirjutab Ines Rannap, et suurepäraselt vormis olev klaverikunstnik Peep Lassmann on suundeemaldatud oma põhltegevusest ja seetõttu tema väljakuulutatud soolokontsert Tubina teostest kujunes galakontserdiks mitmete muusikute osavõtul. Kas Teil endal on ka sellest mingil määral kahju?

Mis ma hakkankriitikuga vaidlema, pealegi kui ta nii ilusasti ütleb. Siiski niipalju, et kava muutus, kuna mul tuli kohe pärast Tallinna-kontserti sõita Saksamaale esinema koos saksa muusikutega sama kavaga, mis ma Tallinnaski esitasin. Kahte kava ei jõudnud ma ära õppida. Palusin sõbrad appi ja esitasin sama kava ka Tallinnas.

See on n.-õ. kitsast perspektiivist võttes. Aga lalasperspektiivis? Kuidas Te tunnete end kahte tegevusala ühitades?

Ega see kerge ole. Aeg-ajalt kannatab rektori pool, siis jälle pianisti pool. Pealegi on mul veel kolmas tegevusala: õppejõud.

Kontsertide arv on vähenenud, aga ma ei ütleks, et olen suundeemaldatud. Lõppenud hooajal andsin ma 24 kontserti, neist Eestis 13–15.

Teatavasti on Eestis praegu terve plejaad noori andekaid klaverikunstnikke ja ka teiste pillide mängijaid. Minu teada on nende esinemisvõimalused suhteliselt piiratud. Ma ei väidaks, et olete neilt esinemisvõimalused ära võtnud, kuid eeldan, et Te teate paremini, milline on nende olukord.

See on väga tõsine küsimus. Muusikaakadeemia tegeleb nendega nii

MITMETAHULINE PEEP LASSMANN

kaua, kui nad on meiega seotud. Nad saavad anda odava piletihinnaga kontserte, kuid ei saa selle eest raha, kuna see on õppetöö osa. Nad on sunnitud töötama veel erinevatel töökohtadel. Välismaal konkurssidel ja meistrikursustel käimine on neile väga kasulik, kuid see nõuab suurt raha. Siin tulevad tihtipeale appi fondid.

Meie kontserdibüroo koosneb ühest inimesest ja ta ei jõua tegelda inimestega, kes on juba magistratuuri lõpetanud. Pealegi pole see meie otsene ülesanne.

Vahepeal tehti ajakirjanduses selles suhtes etteheiteid Eesti Kontserdile, aga see pole ka suuri tulemusi andnud.

Ma olen seda ka Eesti Kontserdile ette heitnud ja jäängi seda tegema. Me oleme kohtunud – kogu Eesti Kontserdi ja EMA juhtkond. Keegi, kas Eesti Kontsert või mõni teine peab sellega tegelema hakkama. Vastasel juhul me suretame välja andekate inimeste tahte või lähevad nad tööle välismaale. On pakutud välja ühiseid kontserte. Aga ma kordan: me saame midagi ette võtta ainult nende suhtes, kes on veel meil arvel. Me oleme esitanud Eesti Kontserdile nimekirja neist muusikutest, kes võiksid meie arvates esineda kontsertidega. See nimekiri on kahetasemeline: need, kes peaksid saama anda omaette kontserte ja need, keda võiks proovida kasvõi loeng- ja segakontsertidel.

Rein Rannap sõidab nüüd ise klaveriga mööda Eestit ringi.

Siin on väike kivi ka meie noorte ja andekate kapsaaeda: ei tohi istuda ja oodata kuni...

...banaan suhu kukub.

Siin ma ühinen mingil määral Eesti Kontserdiga, kes väidab, et noored ei käi piisavalt ründamas. Tegelikult käivad küll, aga nii tagasihoidlikul moel, et see nähtavasti ei mõju. Eesti Kontsert väidab, et noorte ja andekate arvelt ei saa täita kassat.

Aga kas Te ei tee ka publikule etteheiteid tema välismaaavalmostuse pärast. Välistmaised esinejad ei ole aga alati esmaklassilised.

Ei tee. Ma ei ajaks segamini kahte sorti publikut: ühelt poolt neid,

kes ründavad kontserdisaale, kui seal piletid maksavad 500, 1000 või ma isegi ei tea,

kui palju krooni. Ja teiselt poolt publik, kes käib pidevalt, ka EMA odavate piletihindadega kontsertidel. See on kindel kontingent inimesi.

Ja Te arvate, et Eesti Kontsert võiks sellele heale muusikale orienteeritud publikule pakkuda rohkem eesti noori interpreete.

Kahtlemata. Kuigi minu kontsertidel käimised pole viimasel ajal regulaarsed – ainult õhtuti on ju mul võimalus harjutada –, olen ma jälginud retsensioone ning märganud, et arvustajate meelest mängivad väliskülalised tihtipeale kehvemini kui meie noored, kes ei pääse kontserte andma.

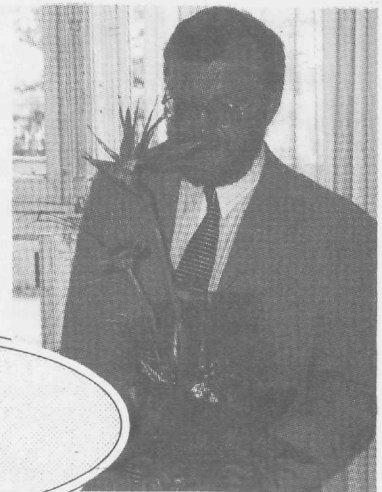
See võib olla mingil määral juhus, sest kontserdireisidel pole kõik päevad võrdsed. Aga ma arvan, et Eestisse satub esinema ka juhuslikku seltskonda.

Pole kerge leida tasakaalu kahe ülesande vahel: eesti muusikutele-rahvuskultuuri esindajatele arenemisvõimaluste loomine ja eesti publiku huvi rahuldamine välisesinejate osas. Mõlemad on vajalikud. Aga tundub, et praegu on tasakaal veidi paigast.

EMA lõpetajad ja sisseastujad

Seda oleme ka mujalt kuulnud. Aga meie neid küsimusi ei lahenda ja lähme nende valdkondade juurde, kus Teie-poolsed lahendamise võimalused on suuremad: lõpetamine ja vastuvõtt sel aastal EMA-s.

Koos magistrantidega lõpetas 59, vastu võtsime 91 üliõpilast bakalaureuse tasemele ja 18 magistrantuuri, välismaalastest ühe bakalaureuse ja 4

Peep Lassmann pärast ühehäälselt Eesti Muusikaakadeemia rektoriks tagasivalimist

magistriõppe tasemele ning ühe bakalaureuse eksternatuuri.

Vastu võtsite siis umbes poole rohkem kui oli lõpetajaid. Kas suurt väljalangemist silmas pidades?

Ei, mitte eriti. Väljalangus on meil vist alla 25%, aga lõpetajate arv kõigub aastati, kuna üliõpilased võivad õppida tegelikult mitte 4, vaid 7–10 aastat. Nii tunamullu, kui kaks kursust lõpetas korraga, kui ka mullu oli meil lõpetajaid sadakond.

Tänavu oli meil magistriõppesse vastuvõtt mõnevõrra väiksem kui tavaliselt, bakalaureusõppesse aga suurem. Varem võtsime me neid vastu 76. Tänavu saime 15 kohta juurde. Hakkab tööle meie filiaal Tartus ja avame kaks uut eriala: elektron- ja kirikumuusika.

Miks loodi Tartu filiaal?

Sealtpoolt oli tugev soov. Ma olen aastaid kuulnud, et Tartus tuleb ühes või teises vormis taastada kõrgem muusikaharidus. Nüüd siis proovime. Muusikaakadeemia õppekavade kohaselt. Esialgu on üliõpilasi 8.

Praegu on enamik tugevaid muusikuid koondunud Tallinna, sõja eel oli pilt mõnevõrra teine. Tartule oli tõsine hoop Elleri äratulek sealt 1940. a. ja selle mõju on olnud tunda kogu sõjajärgse aja.

Osa muusikalisi üldaineid hakkavad andma Tartu muusikud, teisi aineid meie

Ei. Muidugi on õige, et Eestis on küll olemas 4 põhilist regiooni, kuid samal ajal on meie riik nii väike, et nii laiahaardelist kõrgema muusikahariduse süsteemi me ei vaja.

Uued erialad? Elektronmuusikast ma saan aru. Aga milleks kirikumuusika osakond? Hiljuti loodi ju see Viljandi Kultuurikolledžis. Kas tahate hakata võistlema?

Meil on vastavad õppejõud olemas ja arvame, et suudame seda anda kõrgemal tasemel kui Viljandis. Pealegi näeme ette nõudluse kasvu, kui kogudused majanduslikult tugevnevad. Mujal Lääne muusikaakadeemias on see eriala olemas. Ja ta õigustab end. Sel aastal oli meil sinna küll ainult üks sooviavaldus, meie teada tugevate eeldustega noor inimene. Selle arvel võisime suurendada vastuvõttu 2–lt 4–le elektronmuusika erialale, kuna oli suur tung.

Peep Lassmann on lõpetanud EMA õpetatud Nõukogule aruande oma tööst rektorina

professorid. Filiaali ruumid on Elleri nim. Muusikakoolis.

Aga miks sõlmiti siis leping Tartu Ülikooliga?

Tartu Ülikooli filosoofia teaduskonnas saavad meie üliõpilased õppida üldaineid. Teiseks on osa aineid, mida me Tartu filiaalis loeme, ka ülikooli teatmikus sees, sealsed üliõpilased saavad neid valida.

Kas Te usute, et taastub selline konkurents, mis oli muusika osas Tallinna ja Tartu vahel sõja eel?

Miks mitte? Selleks oleks aga vaja, et keegi – on üks rumal sõna, mis mulle ei meeldi, aga ütleme siiski – prominentidest, väga tugev muusikaisiksus läheks Tartusse elama ja tal jätkuks energiat ka muusika õpetamiseks.

Ma kujutan ette, et Te ei pea silmas mitte ainult Tartut, vaid kogu Kagu-Eestit.

Ja.

Aga kas Teil pole kavatsust midagi analoogilist teha ka Kirde-Eesti ning Pärnu–Saaremaa piirkonnas?

Kas Te EMA-s ei katvate Viljandi kolledži eeskujul avada ka rahvamuusikaosakonda, Leedu Muusikaakadeemias on see ju olemas, samuti Soome Sibelluse Akadeemias.

Ei, seda me ei katvate. Ma võin palju näiteid tuua erialadest, mida erinevate maade muusikaakadeemias õpetatakse, aga meil mitte. Ja mida muud seal tehakse, aga meie vähemalt praegu ei katvate teha.

Kui jutt läks juba teiste riikide peale, siis küsimus ka välismaalt Eestisse õppima tulevate üliõpilaste kohta. Kas välismaalased on ikka põhiliselt soome-ugri rahvaste hulgast Venemaalt, nagu veel mõni aasta tagasi? Või on nüüd Ida ja Lääne vahel tasakaal? Soomlased?

Üksikuid soomlasi on praegu juba õppimas, sisseastujate hulgas neid tänavu polnud. Sisse astusid üks sakslane, kaks hispaanlast, kaks marit. Kas seda saab juba tasakaaluks pidada, kui Läänest tulejad peavad maksma, aga marid saavad meile riikidevahelise kokkuleppe alusel. Omal käel nad vahest poleks tulnud.

Eesti ja SRÜ maade vaheline üliõpilaste liikumine on praegu väga

raskendatud mitte niivõrd poliitilistel põhjustel kui mõlemapoolsete kõrgete õppemaksude tõttu. Meie noored ei lähe praegu Moskvasse ega Peterburi õppima, kui seal on õppemaks 4–5 tuhat dollarit aastas. Saksamaal on küll elu palju kallim kui meil, aga õppemaksu pole. Ja kui SRÜ riikides kellelgi jätkub raha õppemaksu jaoks, läheb ta pigem mingisse Londoni eraülikooli, kui tuleb meile.

Aga olukord võib Venemaa osas muutuda. Mul on praegu laual juba ratifitseeritud leping Moskva Konservatooriumiga vastastikuseks üliõpilaste vahetuseks pariteetsetel alustel. Ka õppejõudude ja teadusliku kirjanduse vahetus on ette nähtud.

Selliseid lepinguid on meil teisigi. Tõenäoliselt sõlmime selle peagi ka Karlsruhe Muusikaakadeemiaga.

Praegu on muusikute hulgas jälle levinud "tsunftisüsteem", kui õpipolisi ja

meistri staatuse vahel kälakse end sellina mitmel pool täiendamas.

Ega see olnud päriselt kadunud ka nõukogude ajal. Meil lõpetanud käisid ikka end kas Moskvast või Leningradis täiendamas. Mõned, näiteks Eri Klas, ka mõlemas.

Kas Teil on ka mingi pilt, kuidas on lood lõpetanute rakendusega? Ühel kevadel Te ütlesite lõpuaktusel, et nüüd peab igaüks iseenda eest võitlema.

Meil puudub täielikult sellealane info. Aga pole ka laekunud andmeid, et keegi oleks jäänud päris töötä.

Üks mõte on mul selles osas siiski olemas, mida ma pole senimaani avalikkuse ees puudutanud. Tartu Ülikooli juurde loodi pärast pikemat ettevalmistust oma vilistlasorganisatsioon, mitte korporatsioonide oma, vaid kogu ülikooli haarav. Selline tuleks moodustada ka meil. See oleks meile abiks EMA probleemide lahendamisel ja aitaks kaasa ka muusika ja muusikute probleemide tähtsustamiseks kogu Eestis. Vaja oleks gruppi inimesi, kes hakkaks vedama. Seda ei saa teha meie ülikool ise, veel vähem selle juhtkond.

(Järgneb)

Praegune ERSO Neeme Järvi pilgu läbi

ERSO peadirigendina 1976. a. intervjuud andes ütlesite Te, hr. Järvi, et rahvusvahelise tunnustuse saavutamiseks peaks ERSO palju reisima ning see omakorda eeldab, et ta peaks palju plaadistama. Esijoones mitte eesti muusikat, vaid maailmaklassikat, mille põhjal saaksid mäenedžerid otsustada orkestri taseme üle. Kas see mõte on ka praegu kehtiv?

See on tänapäeval problemaatiline küsimus. Klassikaline muusika, eriti saksa klassika – Beethoven, Brahms, Schumann – on suurte meistrite poolt üleplaadistatud, turg on üleküllastatud.

Kui heliplaadid alles tulid, olid klassika plaadid suur sissetulekuallikas nii plaadifirmadele kui ka orkestritele. Nüüd on teine aeg, tehnika on edasi arenenud ja plaadistamine ise on läinud kallimaks. Plaadistamine on väga vajalik orkestri arenguks ja tutvustamiseks, aga ainult klassikalise muusikaga nüüd enam alustada ei saa.

Tuleb luua repertuaar, mis pole küll klassika, aga millel on teatud nimbus, nii et plaadifirmad saavad seda müüa. Pärast seda, kui ma Eestist ära läksin, olen ma teinud 316 CD-d. Kõik see repertuaar, v.a. mõned Brahmsi sümfooniad, on mitte tuntud saksa klassika, vaid teosed, mida on vähem plaadistatud.

Ka suured orkestrid reisivad praegu üldiselt vähe, sest reisimine on väga kallid. Pealegi, ega ainult reisimisega tuntuks saa. Reisivad väga kuulsad kollektiivid, nagu Berliini Filharmoonikud, kelle esinemisteks on saalid alati välja müüdnud. Vähemtuntud orkestrite reisimisest pole mäenedžerid huvitatud, nad ei müü saali välja.

Orkestri populariseerimine on praegu väga raske asi. Vanasti käisime ERSO-ga Leningradis ja Moskvast, kus meie järgi oli nõudmine, meie tase oli kõrge ja riik toetas. Isemajandamise tingimustes on lugu teine.

Kas praegu saadakse riigilt tuge?

Aga sellest tavaliselt suurteks sõitudeks ei piisa. Peavad olema ka eraallikad. Neid Läänes praegu on. Leidub rikkaid mehi, kes panevad välja miljon dollarit, autofirmad tunduvad rohkemgi. Mõned orkestrid elavad niisuguste asjade peal. Ka minu Göteborgi orkestrit toetab Volvo ja Detroiti orkestrit General Motors, Chrysler, Ford.

Aga kuidas on saanud väkese Lahti linnaorkester küllalt tuntuks, plaadid, palju auhindu? Kas meile ei võlks leida mingi oma nipl?

On väkese riike ja ka väkese linna, kus mõistetakse, et nad võivad maailmas kuulsaks saada oma kultuuriga. Lahti paistab olevat niisugune linn. Samuti oli ka Göteborgiga. Sealset orkestrit ei teadnud varem mitte keegi, aga kui me hakkasime plaadistama, muutus olukord.

Ma olin plaadistanud Göteborgi orkestriga juba varem kõik kättesaadavad Sibeliuse teosed. Nüüd on läinud sama teed Lahti orkester. Neil seal on mõned eelised. Nad on Soomest nagu Sibeliuski ja eesotsas on noor soome dirigent. Teiseks ei saanud ma plaadistada mõningaid lugusid, mida Sibeliusi perekond oli lubanud, Sibelius juba ise ei tahtnud. Ta oli ju väga enesekriitiline, hävitas isegi oma VIII sümfoonia ära. Lahti orkester suutis siiski saada perekonna nõusoleku mõnede nende teoste kontsertettekandeks ja heliplaadistamiseks: V sümfoonia 1. redaktsiooni Saaga, Merineitsi ja veel üht-teist. See imponeerib. Muusikutele kogu maailmas oli huvitav hakata võrdlema Sibeliusi V sümfoonia uut ja

vana versiooni. See oligi see originaalne tee uude repertuaari leidmiseks, millega võib üllatada ja millest ma eelpool rääkisin. See oli Lahti tee enda maailmas tuntuks tegemiseks.

Lahti orkester pole siiski võrreldav teiste suurte ja tugevate Soome orkestritega – Helsingi Filharmoonia ja Soome Raadio orkestriga. Lahti on teinud

oma originaalsete plaatidega endale praegu nime, aga ma arvan, et Lahti orkestril pikemas perspektiivis pole nende kõrval erilist väljavaadet. Ent oma töö mitte ainult Lahti linnas, vaid ka Soome kultuuri populariseerimiseks maailmas on ta ära teinud.

Me alustasime ju omal ajal Eestis umbes samasuguses olukorras. Me olime maailma jaoks kinnine maa, kellest midagi ei teatud. Aga me tahtsime saada laiemalt tuntuks. Meie eesmärk oli tollal samasugune.

Kas Tell on mingisuguseid ideid, mida võlks praegustes konkreetsetes tingimustes ette võtta ERSO sama eesmärgi saavutamiseks?

ERSO oli tol ajal tubli orkester ja on ka nüüd. Selles veendusin praegu Brahmsi dirigeerides, orkestril on potentsiaali. Nüüd on ka uus generatsioon peale tulnud.

On selge, et eesti muusika tuntustegemisest ei ole huvitatud mitte keegi peale eestlaste endi. ERSO puhul on samuti. Ta peaks endale leidma firma, kes teda plaadistab, nii et plaadid jõuaksid igale poole maailmas. Või luua orkestri juurde oma plaadifirma.

Millise repertuaariga? Mäenedžerid otsustavad maailmaklassika plaatide põhjal, aga plaadifirmad vähetuntud orkestriga klassikat plaadistama ei hakka, kuna puudub turg. Surnud ring?

Tuleb nähtavasti leida sellist klassikat, mis on vähem plaadistatud, nagu olen minagi välismaal teinud ja mida ma juba omal ajal Eestiski tegin. Me tegime plaate Haydnist, mida on teiste saksa klassikutega võrreldes plaadistatud vähem. Need plaadid aga, mis tegelikult Eestile kuulusid, läksid ringlusse plaadifirma Melodija kaudu ja on praegu tema käes või kadunud.

Tol ajal lindistasin ka palju eesti kaasaegsete heliloojate teoseid ja see oli mulle kui noorele dirigendile samuti huvitav. Mõnda neist, eriti Eino Tambergi teoseid, olen suure menuga esitanud ka välismaal. New Yorgi Filharmoonikutega näiteks mängisime tema Concerto grossot ja Trompetikontserti, solist Philip Smith – New Yorgi Filharmoonikute soolotrompet.

Rohkem aga pühendaksin tähelepanu eesti klassikale, millest siin ei paista eriti hoolitavat. Tahaksin mängida Artur Kapi sümfooniaid, eriti I, Elleri-tsükli, samuti Oja, Tubinat, Aava, Tobiast ja mitte ainult "Joonase

lähetamist". See oleks väga vajalik ja huvitav.

Nii et ikkagi nii maailmaklassikat kui ka eesti autorite teoseid?

Ja õiges proportsioonis. See ei käi mitte ainult plaadistamiste, vaid ka kontsertide kohta. Kontserdi ülesehitamine on omaette kunst ning tuleb lähtuda sellest, et mängime rahvale, publikule... On igasuguseid muusikafanaatikuid, ka neid, kes peavad lugu ainult nüüdismuusikast. Aga kui vaid kaasaegsele muusikale orienteerume, jäävad saalid pooltühjaks ja see on isemajandavale orkestrile katastroof. Tavaline inimene ei tea tihtipeale muusikast suurt midagi, aga tuleb kontserdile saama midagi ilusat, uut laengut, vaheldust, ka puhkust. Selles mõttes peab alati olema kavas romantilist muusikat – Tšaikovskit, Brahmsi, ka Beethovenit. Meie eesti heliloomingus on samuti sellist muusikat olemas – Lemba, Eller, Tubin.

Eriti tähtis on lisapalade valik, et inimene läheks kontserdilt ära reipana. Ta võib mõelda: "Algus polnudki suurem asi, aga vaat' kus oli alles efektne, ilus lisapala. Teinekord lähen jälle selle orkestri kontserdile."

Mul on Detroitis välja kujunenud niisugune olukord, et rahvas ei lähe kunagi enne kontserdilt ära, kui pole saanud kätte selle efektse, ilusa lisapala. Tavaliselt me ette ei teata, laseme mõistatada. Sageli on lisapalaks kuulajatele tuntud populaarsed meloodiad, aga ka eesti või läti või mõnest teisest rahvusest helilooja ilus pala. On vaja rahvale meeldida. Sellised kontserdid on Detroitis väga populaarsed.

See on samuti väga tähtis külalisesinemiste puhul. Selline kontsert on vaja hästi ära mängida, eriti aga lõpetada. Siis kutsutakse dirigent ja ka orkester tagasi.

Muidugi on vaja käia mitmesugustel festivalidel, kutsuda külalisdirekte. Kuulsad dirigendid on muidugi liiga kallid. Aga Euroopas on ju ka palju dirigente, kellel on head, aga mitte eriti kuulsad orkestrid ja kes tuleksid meelsasti ERSO kui tugeva orkestri ette.

Tähtis on koostöö populaarsete solistidega. Omal ajal andis Läti Riiklik Sümfooniaorkester, kui tal oli dirigendiks Paul Mägi, mitmel pool Euroopas palju edukaid kontserte koos Svjatoslav Richteriga.

Aga nad sõltisid ju ringi suhteliselt vähese tasu eest. ERSO omad deklareerivad, et nad väiksema päevarahaga, kul saab näiteks president Meri, välismaale esinema ei lähe.

Muidugi pärast rasketes tingimustes sõitu bussidega Saksamaale on selline meeleolu mõistetav. Professionaalidel peab olema oma au ja uhkus, aga samuti soov mitte ainult tahta, vaid ka anda.

Kuidas leida kuldne kesktee?

Üksik orkestrant või orkestrantide grupp ei saa siin midagi ära teha, peavad olema fanaatilised, aktiivsed juhid, nende vahel hea koostöö ja ka üldine õhkkond.

Siis saab ajada globaalseid asju. Ning suurelt. Mitte ainult üksikute solistide ja ansamblikeste välismaale lähetamisega.

Omal ajal Te ju ka märkisite, et orkestri viimane Moskvasse ja Leningradil ning seal plaadistamine sal teoks vald tänu Tele enda initsiativile ja sidemetele.

"Joonase lähetamisega" oli meil Skandinaavias tohutu menu, aga Eestis anti mõista, et kukkusime läbi. Kui rääkida läbikukkumisest, siis oli see eelkõige organisatsiooniline ja finantsiline probleem. Peab oskama reisida ja ressursse kasutada. See asi oli tollal diletantide käes. Aga muusikalises osas oli edu suur. Tõstatasin küsimuse, et "Joonase lähetamisega" võiks esineda Londoni Albert Hallis populaarsetel promenaadikontsertidel. Sealne mäenedžer vastu: "Tundmatu teos, saal jääb tühjaks." Mina omakorda: "Kui esimesel korral ongi rahvast hõredalt, siis teisel korral on juba saal täis." Tuleval hooajal dirigeerin ma "Joonase lähetamist" Austraalias – Sidneys, Melbourne'is juba Austraalia muusikakollektiividega.

Kahju, et "Joonas" Moskvas ja St. Peterburgis ära jäi. See oleks Eestile poliitiliselt võinud olla väga tähtis!

Pärast Skandinaavia-turneed võtsime me intervjuu Matti Palmilt. Ta

arvas, et ülepaakumist, mis tegi turnee kalliks, oli ka inimeste osas.

Joonase lähetamine on suurteos. Seda ei saa ette kanda vähese koosseisuga. Orkester peab olema niisama suur, kui see oli, koor oleks võinud vahest olla pisut väiksem. Aga see pole peamine. Riiklikul tasemel tuleks aru saada, et kultuur ja eriti muusika on see, millega võib maailmas Eestile nime teha. Ka sponsoreid tuleks osata leida.

Mida veel ütleksite tänase ERSO kohta?

Nende päevade jooksul, mis ma olen olnud siin, on mulle jäänud mulje, et ERSO ja Eesti Kontserdi vahel pole õiget kontakti. Vastastikused süüdistused: üks ei tee ühte, teine ei tee teist. Nii on raske edu saavutada. Peab olema aktiivselt ja üksmeelselt ühise asja eest väljas, kuigi loomulikult igaühel on oma arusaamine ja maitse. Leida väljapääs ja üksteisemõistmine!

Ainult nii saab edu saavutada, seehulgas plaate teha, mis on iga orkestri jaoks väga oluline. Ma olen pärast Eestist äraminekut töötanud kolme orkestriga, algul Šotimaal, siis Detroitis ja Göteborgis. Šoti orkestriga tegin üle 100 plaadi, Göteborgi orkestriga ainuüksi BIS-iga 60, Deutsche Grammophone'iga 40. Vaatamata sellele, et Ameerikas on plaaditegemine väga kallis, oleme ka Detroiti orkestriga teinud 25 plaati.

Aga selleks peavad olema head koostöösuhted ja üldse normaalsed tingimused. ERSO-l peab olema oma kodu, kus ta on peremees. Nii nagu on Estonia Teater. Praegu jääb mulje, et Eesti Kontsert eriti ei taha, et ERSO on tema katuse all. Samades ruumides harjutavad ka teised muusikakollektiivid. Nad võiksid seda teha ka kuskil mujal, näiteks Eesti Raadio stuudios. Sakala tuleks teha kultuurikeskuseks! Kui muidu ei saa, tuleks taotleda riigilt raha uue hoone ehitamiseks teiste muusikakollektiivide jaoks. Pealegi pole ka Eesti Kontserdil endal oma kodu, maja kuulub ju Estonia Teatrile. Jällegi tuleks leida väljapääs olukorrast!

Kõik on ju jäänud põhiliselt nii, nagu oli minu ajal, kui ERSO oli Eesti Raadio ja Televisiooni orkester. Ainult sildid on muutunud. Kogu struktuur tuleks ümber korraldada. Kes on need juhid, kes sellega tegelema hakkavad, seda ma ei tea. See on Eesti kohalike inimeste otsustada. Ja minu aeg selle intervjuu jaoks on täis.

Aitäh!

10. mail 1997

Küsitles

Herbert Vainu

ML

7

K

1. Meie tähelepanekute põhjal oli Eesti Filharmoonia Kammerkoortist lõppenud hooajal, eriti II poolel, päevalehtedes vähem juttu kui eelmistel hooaegadel. Kas see oli Teile enda arvates ka valksam hooaeg? Mis oli siiski 1997. aasta I poolel Teile meelde jäävat?

Minu tähelepanekute põhjal oli TKO ja EFK osalus hooajal 96/97 koduses muusikaelus tihe ja huvitav. Publiku tähelepämi pälviseid mõlemad kontserdisarjad – Kammerfilharmoonia 96/97 ja hooaja teises pooles alanud Vox Nova. Mis puutub päevalehtedesse, siis see on sügavalt nende sisemine asi, millest nad juttu teevad. Minu tähelepanekute järgi kajastati Vox novat märkimisväärselt.

1997. a. I poolel dirigeerisin kõik järgnevad teosed esimest korda: Hindemithi Missa ja kantaat "Apparebit Dies", Bachi "Matteuse passioon", Stravinski "Le Nos", Britteni Sümfonia tšellole ja orkestrile ning Variatsioonid Purcelli teemal, Schuberti I sümfonia ja Es-duur missa, Mozarti ja Kreegi Requiem'id.

See kõik on meelde jääv, kui töötad heade muusikutega, sest teost esimest korda keskpärase seltskonnaga dirigeerides vaevalt tahad meenutada. Minu jaoks suurimaks elamuseks oli "Matteuse passiooni" ettekamne.

Pean ütleva, et mul oli kõigi eelpoolnimetatud teoste esitusest vaid röönu ja see jagunes Tallinna Kammerorkestri, Eesti Filharmoonia Kammerkoori, Rootsi Raadio Koori ja Orkestri ning ERSO vahel.

2. EFK dirigent on nüüd ka Olari Elts. See on juba kajastunud repertuaaripoliitikas. Kas on sellega seotud mingid pikajalgsed perspektiivplaanid,

sh dirigentide spetsialiseerumise osas?

Olari Elts on meie külalisdirigent hooajal 96/97. Järgmise hooaja külaliseks on Toomas Siitan. Kui esimese dirigendi kontserdiseriaks oli VOX NOVA, siis 97/98 seeria nimi on VOX ANTIQUA. See ongi nn. repertuaaripoliitika. Koostöö Olari Eltsiga jätkub.

3. Kas EFK pöördub ka Ida poole?

Jaapani–turneed plaanitakse, kuid mis puutub Eesti ja Jaapani vahelisse maa-alasse, siis selles suhtes on raske prognoose teha. Meie repertuaari on jõudnud Arvo Pärdi "Patukahetsuse kaanon", mida võiks kallile idamaaile ette laulda, seda enam, et kaanon kõlab vana-slaavi keeles. Teos on plaadistatud ja tuleb välja kevadel 98.

4. EFK ja Eesti publik tulevikus?

Eesti publikust saab meie pulmi rääkida siis, kui maakondades saavad kirikud korda ja TV tehniline tase ei vii muusika taset alla. Senini oleme vaid Tartu–Tallinna muusikud. Klassikaraadio toimib ja loodan, et ta kuulajaskond suureneb.

5. EFK direktor Herbert Murd on lahti lastud. Paar aastat tagasi, kui ta tööle võeti, andsite mele külmusele vastates tema kohta hea hinnangu. Mis öleti juhtus?

Usalduse kaotus on põhjus, miks ma Herbert Murdiga koos ei tööta.

6. Mida on juba ette võetud finantsküsimuste lahendamiseks? Kas on selles osas ka perspektiivplaan? Kui on, siis milliste põhipunktidega?

Senine majandustegevus on perspektiivitu. Õnneks muusikaline intonatsioon selle tõttu ei karmatunud.

Seisukoht on jaatav ja ettepanek on jätkata. Kooride energia oli sellel peol imeline. Loodan, et sellest said osa ka järgmiste pidude organiseerijad.

9. Millises selsus on Väravatorni omaniku küsimuse lahendamise?

Me võitsime kohtu-protsessi.

10. EFK ja Tele tsiklikud plaanid 1997/98 hooajaks?

Sarjas VOX ANTIQUA kõlab vana muusika ning selle paneb kokku T. Siitan. OOPERISEERIAS kõlavad ooperite kontsert-ettekanded. Ooperite teemaks on juhid ja jumalad. Seeria algab keskaegse kirikuooperiga "Daniel", seejärel Händeli ooper-oratoorium "Saul" (juutide esimene kuningas), Hermann-Kangro "Uku ja Vanemuine ehk Besti rahvas ja jumalad" (pühendatud Eesti Vabariigi 80. aastapäevale) ja viimane ooper seerias on J. Adamsi "NIXON IN CHINA" (Nixon Hiinas).

Järgmisel hooajal teen kolm kava Madalmaade kammerkooriga, jätkan tööd Rootsi Raadios, Tallinna Kammerorkestri ja Filharmoonia Kammerkooriga.

Septembris kutsume festivalile VOX EST FEST, kus on kaks esitluskontserti ja üks suur esiettekannete kontsert. Nimelt esitleme A. Pärdi uut plaati "BEATUS", tutvustame noort heliloojat Tõnis Kaumanni ja pakume mitut esiettekannet Tüürilt, Räätsalt ja Sumeralt.

Oktoobris oleme 3 nädalat turneel USA-s, kavas Pärdi "Litany" ja Mozarti "Litaniae Lauretane", Nystedt, Tüür, esitajateks TKO ja EFK. Esineme suurtes kontserdiseriates üle USA.

Novembris on Saksamaa-, detsembris Itaalia–turnee. Jaanuarist alates esineme kodumaal tihedamini. 25. augustil avame hooaja, eks siis kõigest lähemalt.

Rootsi Raadio koori hõõguv laul

33-liikmeline Rootsi Raadio koor kõlas eile õhtul võimsalt-raevukalt Metropolitan United'i kiriku pinkidel istujatele. Oli põhjust: ta paiskas pika löövi alla pöörase loitsu Soome rahvuskooperist "Kalevala".

Eesti helilooja Veljo Tormise on pannud selle "Raua needmise" nime all muusikasse, ühendades tahumatu maameheliku kõnemaneeeri moodsa-keerulise vokaalse tehnikaga.

Ning tema kaasmaalane Tõnu Kaljuste kihutas rootslasi seda laulma ja hõiskama hõõguval temperatuuril nagu nõidumisvõimeline šamaan, tagudes käega tummil kogu aeg rütmil.

See kõlas nagu parim Scarpia kärkimine Puccini "Tosca" vihasele kangelannale: "In chiena!!!" ("Kirikusse!"). Kas on kunagi Metropolitan United'i lööv vastu kajanud nii juuksekarvu püstiajavale paganlikult kõlavale muusikategemisele?

Just nagu eelnevas patukahetsuseks alustas Kaljuste Rootsi koori Kanada-ringsõidu avakontserti kristlikus laadis. Kuid sellise parukatkergitava muusika kõrval meenutasid Paul Hindemithi Missa, Ingvar Lindholmi "Libera Me" ja isegi Arvo Pärdi "Sieben Magnificat Antiphones" vähesed suitsupahmakuid leekide möllu kõrval.

Kogu see kunstikollektiivide majandamisega seotu vajaks pikemat analüüsi. See on väga poliifooniline ja pikk jutt. Siinkohal pean vaid kordama ajanappuse tõttu 96. aasta Muusikalehest omaenda sõnu: "Probleemid ja nende lahendamine on minu jaoks töö ja mitte ajakirjanduse teema."

7. Kas Te peate endiselt Eesti Kontserdist eraldumist alnuõlgeks sammuks? Või on sellel olnud ka varjukülgl, sh finantsiliski?

Jaa, see oli ainuõige samm. Herbert Murd teostas selle kenasti ja ma olen talle selle eest südamest tämlik. Iga iseseisvus on raske, kuid vabadus, mis sellega kaasneb, väärrib seda.

8. Tänavu oli koollnoorte laulupidu, kus ka Tele dirigeerisite. Tele isa oli aga nende algataja. Tele selsukohad ja ettepanekud Eesti laulupidude, sh noorte laulupidude suhtes tulevikus?

Pärt osutub samuti eesti heliloojaks ning on alust möönda, et Euroopa rahvaste hulgas on väikesel Eestil vähe võrdväärseid meeldesõbiva koorimuusika allikaid.

Kuigi Pärdi seade Rootsi katoliiklikust palveraamatust pani keha vähem värisema kui "Raua needmine", andis see tunnistust helilooja võimest luua lihtsatest heliplokkidest võimsaid kooriefekte. Ainuiks dümnaamilised kontrastid olid jalustrabavad ning rootslaste poolt jalustrabavalt edasi antud.

Ning Tõnu Kaljuste, kes on olnud koori peadirigent 1994. aasta juulikuust, paistab suurepäraselt jätkavat Ericsoni traditsiooni.

Sõltumata veidravõitu algusest oli laulmine kogu eileõhtuse programmi raames peenelt balansseeritud ja täpselt artikuleeritud ning seda oli mõnus kuulata.

William Littler, The Toronto Star, 17.06.97
(Tõlkinud H. Väinu)

Selle artikli Veljo Tormise kaudu meie toimetusele saatnud Roman Toi lisab kaaskirjas, et suur kirik oli publikut puupüsti täis, pooled neist eestlased. Püstitseisev rahvas aplodeeris pikalt Kaljustele ja Tormisele.

Juuni–juuli olid muusikakirjutuste poolest tihedad. Toimusid Eesti Kontserdi kontserdid (vt. ML nr. 6, lk. 23). Klaver kaasas, käis Eesti kirikutes mängimas Rein Rannap. Muusikat kõlas paljudel valla-, linna- ja kühelkonnapäevadel, memmetaadipäevadel, 14. juunil lehnapäeva, võidupüha ja jaanipäeva tähistamistel. VIII noorte laulu- ja tantsupöe eel toimusid analoogilised ettevõtmised maakondade ja madalamalgi tasandil.

HARJUMAALT

* 7. juunil algas folkloorifestival Kolga Karap samanimelise V. Tormise laulu ettekandmisega.
* Juunis esines koor Loksa Lauljad Göteborgi lähedal Koitjärvel välis-estist skautide puhkelaagris.
* 28. juunil toimus Harku järve ääres traditsiooniline kantrifestival, esinejaid meilt ja mujalt.
* 13. juulil lõpetasid Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester Keila kirikus oma väikese turnee mööda Eestimaad. Mozartit ja Pärdi liitaniat lauldi veel Pärnu, Viljandi, Rakvere ja Tallinna Toomkirikus, Haapsalus ja Viljandis vanamuusika festivali raames A. Pärdi "Patukahetsuse kaanonit".
* 21. juulil tähistas Kuusalu meeskoor – Harjumaa ainus selline – kontserdiga oma 130. aastapäeva.

JÕGEVAMAALT

* Juuni II poolel esitas Jõgeva Gümnaasium kooliteatri näitetrupp Lätis Līmbazis amatöörteatrite festivalil Alo Mattiiseni "Merineitsi".
* 1–6. juulini oli Põltsamaal noorte viuldajate suvekoor. Laagris osalemiseks teenisid lapsed ise raha, värvides linnas planke ja koristades lehti.

JÄRVAMAALT

* 18.–19. juulile planeeritud väikebändide festival "Paide Sült '97" jäi rahapuudusel ära.

LÄÄNEMAALT

* Juuni alguses sooritasid Haapsalu muusikakooli teatriklassi 14 õpilast kultuurikeskuses avaliku eksami. Teatriklass töötab muusikakooli juures 3. aastat.
* 23. juunil oli A. Laikmaa majamuuseumi õuel laulu- ja mängekoori Üks Lust annetuskontsert, mille tulud läksid muuseumi heaks.
* Jaanipäevast juuli alguseni suvitasid Läänemaal Rendsburgi pasunakoori pillimehed Saksamaalt, andes mitu kontserti.
* Õel vastu 17. juulit korraldas Slaavi Kultuuri Ühing Haapsalus Aafrika rannas vana kalendri jaanipäeva pool.

* 19. juulil oli Põlvamaal laulupidu.

PÕLVAMAALT

* 3. juulil toimus Intsikurmiskantripidu.

PÄRNUMAALT

Suvepealinnas oli igal päeval vähemalt üks kontsert. Märkime siin ära mõned tähtsamad:
* 1. juunil esinesid Tervise keskuses N. Kurem, I. Kuusk ja P. Paemurru.
* 17. juunil oli Endla teatris Tarmo ja Toomas Urbi kontsert.
* 28. juunil andis Eliisabeti kirikus kontserdi Pärnu Linnaorkester Mati Põdra juhatamisel ja toimus suupilliklubi Piccolo korraldatud suupillipäev.
* Juuli algul oli D. Oistrahhi eelfestival, mille raames toimus neli k a m m e r k o n t s e r t i, kammermuusika maraton jt. kõrgetasemeliste muusikute esinemine. Tulevikus planeeritakse taastada varasem Oistrahhi festival.

* 11. juulil esines Pärnu keskväljakul Rootsi kaitsejõudude orkester.

* 11.–13. juulini oli 8. korda folkloorifestival Pärnumaa Pirand, külalisesinejaid Lätist, Norrast, Soomest ja Venemaalt.

* 12. juulil esines Pärnu Linnaorkester Eliisabeti kirikus Olari Eltsi juhatamisel.

* 13. juulil kanti Rannasalongis Raeküla kooli ja Pärnu Humanitaargümnaasiumi ühisprojektina ette R. Rodgersi "Helisev muusika", juhatas M. Põdra.

* 14. juulil algasid Pärnu Ooperi ja Balleti Fondi ettevõtmisel järjekordsed Soome laulpedagoogi Matti Palo ja 23. juulil Ritva Eerola kursused. Lõppkontserdid olid vastavalt 19. ja 29. juulil.

* Juuli II poolel hakkas Toomas Kuter ette kandma uut kava vene romanssidest "Miks see siida..."

RAPLAMAALT

* 16. juulil tähistati 20 aasta möödumist Kehtna taidlusoperiteatri esimesest etendusest. Alates 1993. aastast peale pole teatril finantsraskuste tõttu enam olnud esietendusi.

SAAREMAALT

* 13.–14. juunil peeti mitmel pool Saaremaal III Eesti külalillimeeste kokkutulekut Lustikummust '97. Osalesid ka Pärnu suupillimängijad.
* Juuni lõpul käisid Kuressaare muusikakooli tütarlastekoor ja kammerkoor

Kantilena esinemas Saksamaal.
* 25. juunil avasid Tõnu ja Mati Reimann Kuressaare kunstisuve '97.

* 28. juunil esitasid EMA üliõpilased Oksana Butsenko ja Ene Nael Kuressaare linnuse kapiitlisaalis J. S. Bach'i klavessilinnamuusikat.

* 3.–6. juulil toimunud Kihelkonna kirikumuusikapäevadel oli mitmeid esinejaid, sh H. Lepnurm. Kiriku remondiks vajaminevast 1,5 miljonist kroonist on koos 46000. Seekord annetati 15000.

* 6. juulil esitleti Kuressaares (3. juulil Tallinnas) CD-d Albert Uustalu'ndi lauludest tuntud eesti solistide esituses.

* 18. juulil tähistati Kuressaare muusikakooli kamaaegse klaveripedagoogi Vilja Vihrese 75. sünnipäeva.

* 20. juulil esitas Šveitsi ansambel I Cantori della Turrita kuursaalil põhiliselt gregooriluse koraale. Sama koor esines ka Pärnus.

* 21.–22. juulil laulis kodusaarel Aare Saal.

TARTUMAALT

* Juuni I poolel toimusid Alatskivil Ed. Tubina päevad, mille raames avati Liivide muuseumis Teatri- ja Muusikamuuseumi poolt tehtud Eduard Tubina piisinaütus.

* 8.–12. juulini olid Tartus rahvamuusika päevad. Ühe kontserdi Toomemäel andsid rahvatantsijad, teisel päeval koorid, siis rahvapillimehed.

* 19. juulil toimus Võnnus Martin Körberl 180. sünniaastapäevale pühendatud kontsert-aktus.

* 30. juulil algas Puurmanni nädal aega kestev IV segakoorilauljate suvekoor.

VALGAMAALT

* 6.–7. juunil oli Otepääl Beach Party. Esinesid ansambel Smokie ja tuntud eesti levimusiikud. Kohal oli 4000 autot ja viis korda rohkem inimesi. Tartu haiglasse viidi üks mees laskahaavaga ja teine liiklusõnnetuse ohvrina.

* 28. juunist 2. juulini toimunud Tõrva linna päevadel oli palju muusikakirjutusi. Esinesid ka Ivo Sillamaa, Neeme Punder jt. professionaalid.

* Sangaste vallavalitsus lõpetas kultuuriosakonna töötajatele palga maksmise. Kavatakse luua lsetegevussik sihtasutus ja sellele eraldada aastas 80000 krooni.

VILJANDIMAALT

* 7. juunil andis Viljandi kultuurimajas kontserdi Porvoo meeskoor Soomest, lauldes ka "Viljandi paadimeest".

* Juuni I poolel oli Viljandimaal sõpradel ja sugulastel

külas helilooja Kaijo Raid, kes teatas, et Eesti teatrid ei planeeri tema ooperi "Tulised vankrid" lavastamist.

* 14.–15. juunil toimusid Viljandimaal 115. juubellaulupool osalesid koorid Austriast, Hispaaniast, Rootsiast, Saksamaalt ja Soomest, kokku 100 inimese ümber.

* 5. juulil toimunud Mõlsakülla puhkuspäevadel oli orkestreid Lätist Ruhjast ja Raplamaalt.

IDA-VIRUMAALT

* 8. juunil oli Mäetagusel autentse folkloori festival Kirde killal. Osalesid vene ja valgevene kultuuriseltis ansamblid.

* 4.–6. juunini toimunud Narva linna päevadel oli külalisi Donbassist Ukrainas. Sellele peagi järgnenud Narva estimese laulupeo 105. aastapäeva tähistamiseks olid kohale sõitnud muusikakollektiivid Tallinnast ja mujalt Eestist. Kontakti praeguste narvalastega ei tekkinud.

* 28. juunil tähistati Sillamäe linna 40. aastapäeva. Peale linna oma taiduskollektiivide esimes mitmeid külalisi-professionaale, nende hulgas Mati Palm.

* Odessas toimunud noorte talendite rahvusvahelisel telekonkursil olid võitjate hulgas 2 Narva last.

* 22. juunil tähistati Lüganusel pitsimeeste seltsi 90. ja rahvamaja 85. aastapäeva. Kutsutud olid kõik endised rahvamaja juhatajad ja ringjuhid. Parimad said aukirja.

LÄÄNE-VIRUMAALT

* 5. juunil tähistati Porkuni Paemuru muuseumi 5. aastapäeva. Kontserdi andsid taitlejad ja prof. Peeter Paemurru mängis paemurrus tšellot.

* 17. juulil oli Rakvere Vallimäel ingeri-soomlaste VII laulupidu.

* 17.–20. juulil toimusid Võsu muusikapäevad korraldas Tallinna Filharmoonia. Esines mitmeid professionaalseid muusikuid, sh Tallinna Kammerorkester Jüri Alperteni juhatamisel.

VÖRUMAALT

* Suur-Munamäe vaateornist kõlas mitmel suvepäeval kandle- ja akordionimuusika.

MÄLESTATI EVI LIIVAKUT

30. juuni oli Teatri- ja Muusikamuuseumi Assaume toomis rahvarohke – tuld maailma kuulsale, kuid kodumaal peaaegu tundmatu (lähemalt ML 1994, nr. 7/8, lk. 17 – toim.) eesti viiulikunstniku Evi Liivaku mälestusõhtule, mida juhtis Alo Põldmäe.

E. Liivak suri 1996. a. 1. novembril New Yorgis. Kohe, kui olid E. Liivaku abikaasalt ja kauaaegselt ansamblipartnerilt Richard Anschuetzilt saabunud esimesed Liivaku kõrgtasel näitavad heliülesvõtted ja muud materjalid TMM muusikaosakonda, pidasime vajalikuks neid meie muusikaavalikkusele tutvustada.

Mälestusõhtul kuulati E. Liivaku ettekandes P. Tšaikovski Viiulikontserti ja katkendit G. Tartini viiulisonaadist "Kuradi triller".

Mälestuste rääkijaid oli nii Eestist kui ka kaugemalt. E. Liivaku healt tuttavalt **Elo Ralvetilt** Pämust kuulsime, et E. Liivak oli käinud mõned aastad tagasi Bestis, aga nii vaikselt, et sellest ei teadnud muusikaavalikkus midagi. Liivaku sugulastest jagas meenutusi **Helno Reissar**, USA Besti Helikunsti Keskuse esimees **Juta Kurman** ning Toronto Besti Kultuurikeskuse juhataja **Stella Pahapill** rääkisid E. Liivaku esinemistest väliseesti muusikaüritustel ja tema tähendusest eesti kultuuri kandjana.

Esimesed sammud eesti tippmuusika pärandi uurimiseks on tehtud.

Alo Põldmäe

Evi Liivakut tutvustav stand TMM-is
Foto: Henno Saame

HAAPSALUS OLI VANAMUUSIKAFESTIVAL

3.–6. juulini toimus Haapsalus vanamuusikafestival, mida juba neljandat aastat järjest viis läbi muusikateadlane **Toomas Siitan**. Festivalil esinenute seas olid Eesti Filharmoonia Kammerkoor, vanamuusikaansambel **Rondellus**, Tallinna Barokkorkester ja Pariisi Gregoriaani Koor. Lisaks Haapsalu festivali projektikoorige ning külalised Hollandist ja Prantsusmaalt.

Kõrvuti vanamuusikaga kõlas festivalil ka Arvo Pärdi "Patukahetuse kaanon". Festivali organisaator **T. Siitan** väidab festivali tutvustavas bukletis: "Mis tahes ajastu muusikal on täna meie vaid siis, kui ta suudab elavalt kõnelda meie aja kuulajatega."

...NING ÕPETATI JA MÄNGITI VIULIT

Kolm aastat tagasi hakati Haapsalus Tõnu Reimanni algatusel korraldama suvemuusikafestivali "Vullmängud", aasta hiljem lisati sellele üle-eestilised keelpillimängijate suvekursused (Besti parimad pedagoogid õpetavad ka vioolat ja tšellot). Mängimine ja õpetamine koos – nii tuleb ökonoomsem ja ka kasulikum – õpilased üle Besti saavad ühtlasi meistreid kuulata.

Tänavune juuli lõpp näitas, et süsteem on sisse töötatud, kuid midagi uut annab ikka lisada. 11 kontserti mängiti täissaalidele, kuid juba kuues kohas – varasematele Uuemõisa lossile, linnagaleriile ja toomkirikule oli nüüd lisandunud Ridala kirik, perekonnaseisuameti saal ja kuursaal. Võib-olla leiab tulevikus veelgi juurde. Ja kas on ka viimane sõna kursuste juhi **Jüri-Ruut Kanguri** väide, et üle praeguse arvu – 60 – kursuslasi võtta ei saa.

Kindlasti aga tahetakse kutsuda tulevikus õppejõude ja ka dirigente välismaalt, kuid praegu on veel rahapuuduse müür ees. Dirigenti seepärast, et kursusel moodustavad ka sümfoniaorkestri, mis annab kontserdi. Seekord oli kavas Mozart, **Lloyd Webber** ja popurri klassikalise muusikast (dirigeeris **Jüri-Ruut Kangur**. Sama kava esitati ka Tallinnas ja Pärnus). Lisaks võis iga kursuslane soolo esinemiseks valida kava ise.

MUUSIKAPÄEVADE ASEMELE SUVEMUUSIKA

20.–21. juunile planeeritud Saaremaa Muusikapäevad jäeti rahapuudusel ära, kuna peale AS Saare Olle ei olnud keegi nõus üritust spondeerima. Sellest teatati nädal aega varem. Kuid ega suvemuusikat Saaremaal sel aastal jäänud vähemaks. Selle asemel tuli "Saaremaa suvemuusika" – sari, mis juuli algusest peale hakkas toimuma 4 korda nädalas: 2 korda ajaviitemuusikana, reedel ja laupäeval aga millegi tõhusamana. Reedeti mängis Saaremaa oma noortest muusikutest koosnev puhkpilliorkester (dir. **Matis Männa**), laupäeval aga ehtprofessionaalidest kokkupandud keelpilliorkester **Juhan Tõhki** juhendamisel. Sinna kuulsid Saaremaalt pärit või seal puhkust veetvad eesti tippmuusikud: kitarrist **Tiit Peterson**, flötist **Tauno Saviauk**, tšellist **Aare Tammesalu**, viiuldaja **Leho Ugandi**, klarnetist **Toomas Vavilov** jt. Esitati **Bachi**, **Haydni**, **Griegi**, **Elleri** jt. klassikute teoseid, kuid peamiselt puhkuse ajaks sobivaid.

Osa neist muusikutest esines ka 24.–26. juulil **Mustjala Kultuuripäevadel**, mille raames andis **Andres Uibo** **Toomas Leiteni** sekundeerimisel ka orelikontserdi **Mustjala** äsja remondist tulnud oreil. Selle ajaloo ja äsja remondist rääkis **Hardo Kriisa**.

Sarjas "Saaremaa suvemuusika" esines ka teisi muusikuid – 23.–24. juulil näiteks pianist **Tanel Joamets** ja viiuldaja **Lasse Joamets**. Saarlaste meeles mölgub üle 50 aasta tagasi **Kuressaare** eksisteerinud ja Saaremaa suveorkestrina esinenud sümfoniaorkestri taastamine. Selleks on vaja ühendada võrdväärseid keel- ja puhkpillirühmad.

PAIDES SAID KOKKU LAULUMHED ÜLE BESTI

14. juunil oli Paides EMS-i algatusel Besti mees- ja poistekooride laulupäev. Osales ligi 2000 lauljat, sealhulgas ka **RAM**. Ürituse, mida Kultuurkapital toetas 25000 krooniga, avas riigikogu asepiiker **Ants Käärma**. Hommikusel kirikukontserdil võis päelased nautida **RAM-i** meelikõitvat esinemist, õhtul laulsid **Vallimäel** kõik koorid. Samal päeval toimus Paides Besti esimene tegevuskunsti festival "Aeg – ruum – liikumine '97".

LEHTSE KAMMERKOORI TAVATU ETTEVÕTMINE

Tänavu on Järvamaal asuva väikese maakoha **Lehtse kammerkoor** saanud tunnustust juba kahel erineval viisil: Järvamaa kultuuripreemia kui rahvakunsti traditsioonilise zanri parim kollektiiv, laureaadi tiitli üle-eestilisel **Tuljaku võistlulaulmisel**. Oma kuuteistkümnendaastase ajaloo jooksul on **Lehtse kammerkoor** lavastanud vanu eesti laulumänge, riietanud mehi balletiseelikutesse ja teinud kalakujulisi võileivatorte. Koori dirigendi **Tiit Tikerberi** arvates on **Lehtse** tore paik, kus isiksustel on kummaline võlujõud ja kokkukuuluvustunne. Eriilisust väljendab ka asjaolu, et neljast Järvamaa kammerkoorigest kaks on pärit nimelt **Lehtse** vallast.

Juunis kutsus **Lehtse kammerkoor** ennekuulmatule kala galakontserdile kokku ümbruskonna kammerkoorige ja pidas maha ühe päratuma kaladega illustreeritud peo. Ka sel juhul tuli lauljatel selga ajada tavatuid kostüüme.

TIIT KUUSIKU KOHTUASI LÕPETATAKSE

12. juulil lõpetati Tartu linnakohtus Besti laulukuulsuse **Tiit Kuusiku** nimekaimu kohtuasi, lähtudes 43-aastase kohtualuse tervislikust seisundist. Tabiverelasele **Tiit Kuusikule** esitati süüdistus ebaseaduslikus relvaäris 1995. aasta sügisel. Kohtupsühaatrilise ekspertiisi otsuse põhjal pole ta aga võimeline kohtus esinema ja karistust kandma.

Enamasti jäävad kuulsate inimeste nimekaimud tundmatuteks ja neid teatakse vaid kitsas ringis. Mõnikord on ka teistsiti. Tahaks loota, et **Kostivere** põhiokooli 3. klassis õppivast **Ester Mägist** oleks kunagi põhjust lugeda positiivses kontekstis.

HIIMUMAA 3 HÜMNIT

Oma artiklis Besti hümnist käsitleb **Avo Suurvärav** 14. juuni **Hiiumaa** kodukoha patrioodina ka **Hiiumaa** kohta käivat. Esimene taoline laul, mida võiks nimetada **Hiiumaa hümniks**, kannab nimetust "Hioma – ehk issamaalaul". See on **Reigi** koguduse õpetaja **Gustav Felix Rinne** poolt enne 1865. aastat loodud luuletus, kus on kasutatud **Paciuse** sama muusikat, mida Besti hümniski.

Hiljem esineb **Hiiumaa hümnina** **Julius Soo** steri poolt loodud ja viisistatud laul "Kodu". **Hiiumaa** kolmanda hümnina esitab rahvaluuleteadlane **Oskar Loo** rits **Mihkel Haavamäelt** 1939. aastal üleskirjutatud "Hiu saare hümn", mis ei ole aga saanud üldiselt tuttavaks.

HELJO SEPP VALGA MUUSIKAKOOLI AASTAPÄEVAL

7.–8. juunil toimunud **Valga Muusikakooli** 75. aastapäeval oli mitut laadi ettevõtmisi ja rohkesti külalisi. Rahvusvahelise

ilme andis ettevõtmisele Valka Muusikakooli ja Valka TV kohalolek.

Paljude külastate hulgas oli ka selle kooli kunagine õpilane – Londoni Kuningliku Muusikaakadeemia välisliige, Eesti Muusikaakadeemia emeritprofessor Heljo Sepp. Ta võttis sõna klaveritunnis ja mängis kontsertaktusel Brahmsi variatsioonid. H. Sepp ütles, et end füüsiliselt halvasti tundes hakkas ta paar aastat tagasi ometi uuesti klaverit mängima. Ka Valgas esinemine näitas, et tulemuslikult.

Esines ka juba üle-eestilise tunnustuse saanud praegune Valga Muusikakooli klaveriõpilane Katja Fjodorova.

KALMER TENNOSSAAR MEENUTAB

Põlva ajalehes Koit avaldab mälestusi Kalmer Tennossaar pealkirja all "Põlvamaal on minu südames erilne koht". Sealset lapsepõlvkodu Kiidjärve Kaljumäel meenutades jutustab Tennossaar, et ta pere oli laululembene. Karjapoisiaastatel laulnud ta koos oma 4 õega võidu ööbikutega "nii, et Ahja jõe kaldad vastu lajatasid". Lapsena olnud Kalmer vaikne unistaja, kellele ema ütles: "Mine, Kalmer, ometi ka teiste poistega mängima, mis tan sängin lesit ja raamatut muudkui loet." Hiljem olnud ta korduvalt armunud.

Tennossaar meenutab, et ta haridustee on olnud heitlik, mitmed koolid on pooleli jäänud, ka konservatoorium, kuna seal valmistati siis ette ainult ooperilauljaid. Ta tuli sealt ära: "puhuvad veel mu pilli lõhki".

Üheks oma elu huvitavamaks peab K. Tennossaar Entel–tenteli aegu, millest on nüüd möödas juba 25 aastat. "Aasta tagasi saime oma laululastega taas kokku. Nad tulid koos oma lastega, tegime koos ühe mälestussaate. Paljud neist on läinud suurde muusikasse ja selle üle tunnen ainult siirast rõõmu."

Malle Elveti bukett

MAAVANEMA NUTIKUSEST VÄLJAKASVANUD 4 MAAKONNA LAULUPIDU

Tartu- ja Jõgevamaa taidlejad on omavahel kohtunud 1995. a. Elvas ja 1996. a. Palamusel. Siis tegi Tartu maavanem Jaan Õunapuu ettepaneku laiendada koostööd kõigile Peipsi-äärsetele maakondadele. Mõte leidis toetust ja sel suvel olid kaasa tõmmatud Põlva- ja Ida-Virumaa. Viimase territooriumil, 1995. a. valminud Toila laululaval peetigi 7. juunil k.a. Peipsi-äärsete maakondade laulupidu. Viru domineeris seekord mitte ainult kohalikul. Repertuaaris oli kaks laulu Virumaast, V. Tormise ja T. Kippeli omad. Peo üldjuhiks valiti Oonurme koori dirigent Ants Üleoja, kes oma kodukandi koori käib juhatamas Tallinnast. Peipsit sümboliseeris kooride ja puhkpillide ühiselt esitatud R. Kulli (ka Virumaal sündinud mees) lõpulugu "Kas tunned maad". Kooride edasimineku ühte külge hindas Tartu dirigent Valli Ilvik järgmiselt: "Kui varem on laulupidude repertuaari selgeksõppimiseks kulunud paar aastat, siis nüüd tuldi toime poole aastaga."

Kolm segakoori – Vanemuine, Atsalama ja Tartu üliõpilaste oma – andsid järgmisel õhtul veel kontserdi 200-aastase Mäetaguse mõisahoonde esisel ja sees.

TARTUS MÄNGITI RISTIUSUEELSET VENE PILLI

6.–8. juunil toimus Tartus teist korda hansafestival, külalisi 11 hansalinnast. Selleks ajaks oli südalinna üles seatud lava, mis jääb sinna sügiseni ja kus tehti muusikat juba

Külalised Londonist novgorodlannade vahel.

avamisel. Esinesid mitmed Eesti koorid ja ansamblid, kuid peatähelepanu tõmbasid endale nii tollel laval kui ka mujal ülesastunud Novgorodi vanamuusika keskuse lauljad Natalija Popova juhatamisel.

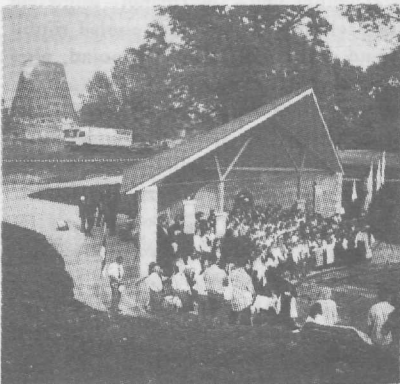
Tema jutustuse põhjal sai kogu asi alguse sellest, et 1969. a. avastas kunstnik Vladimir Povetkin arheoloogilistel kaevamistel Novgorodis 10.–15. sajandi okaspuust pillide jäänuseid. Nende rekonstrueerimiseks loodi Novgorodi vanamuusika keskus, ainus omataoline kogu Venemaal. Selles keskuses esinejad töötavadki, naiste hulgas ka üks noormees. Töö inspireeris ka ise vanu pille mängima ja vanu laule laulma. Sellel on oma võlu. Isegi tööil käiakse rahvarõivastes.

Hansapäevad lõpetati Toome varemotel, kus novgorodlaste kõrval esines ka TÜ kultuurikeskuse vanamuusika ansamble.

VÖRRATU HARMOONIA, SUUREPÄRANE AKUSTIKA

Lõuna-Läänemaal Lihulas avati 15. juunil laulupeoga iidse piiskopilinnuse esises vanas vallikraavis uus laululava, mida saab kasutada mitmesugusteks vabaõhuhüritusteks.

Lihulas, kus kirjasõna järgi asutati esimene laulukoor 1836. a. ja järjepidevalt on koor tegehtsenud aastast 1907, on see juba

3. laululava. Esimene ehitati aastal 1930 ja seal on laulupidusid juhatanud Enn Võrk, Juhan Simm, Cyrillus Kreek ja Heino Eller, aukülalisena viibinud president Konstantin Päts.

1950. a. lõhutud vabadussamba kohale ehitatud laululaval toimusid laulupeod igal aastal, viimati 1986. a., kui tähistati Lihula 725. aastapäeva. Nüüd seda enam kasutada ei saa, kuna vabadussammas on taastatud.

Uus laululava kõlakoda on ehitatud mitme laululava autori Urmas Arikese projekti järgi ühemiljonilise ("Kaks ministri sõiduautot," ütleb linnapea Tõnis Mets) pangalaenu abil. Harmooniliselt on ühte sulatatud vanad paekivist lossivaremed, tõllakuur, veskitorn ja uus ungru paest kõlakoda. Seda märkisid ka avamisel esinenud külalised. Koori Runo dirigent Marko Pruul ütles: "Fantastiline harmoonia aastasade vahel. Euroopa lavadel pole ma sellist harmooniat kohanud." Ta kiitis ka vahetut kontakti publikuga ja head akustikat. Viimast rõhutasid samuti Haapsalu meeskoori lauljad, kes tulid siia esinema pärast oma koori juubelit ja meeskooride laulupäeva Paides. "See on julge projekt. Võimalusi rappa minna oli oltrasti, aga toime on tulnud väga kenasti," oli kunstimuseumi direktressi Marika Valki hinnang.

LINAPÄEVAL LINALAUL

20. juunil oli esimene üle-eestiline linapäev. Eesti Põllumajandusmuuseumis Ülenurmes Tartu külje all avati püsinäitus "Linast õmmesen". Kui on linapäev, siis olgu ka linalaul! Ning lauljaid leiti Tartu linnast, kuid päritolult Setumaalt, kus lina hästi kasvab. Näituse avamisel esinenud ansambel Leelonaase valis oma rikkalikust repertuaarist peamiselt laule linakitkumise–töötlemise raskest tööst.

KANTRIPIDU NÜÜD KA TARTU KANTI

Lisaks Roosna–Alliku, Harku ja Pärnu traditsioonilistele kantrifestivalidele on nüüd selline olemas ka Tartu kandis. See peeti maha 12.–13. juulil Luunja 1995. a. valminud laululaval. Osalesid kõik Eesti tuntud kantriansamblid peale tartlaste Justamendi, kes oli üle-eestiliselt turneel. Selle eest oli aga kohal ansambel Kexsis Lätist Valmierast, milles mängivad ka kaks endist tartlast. Luunja kultuurimaja direktor Ursel Oja peab plaani hakata kantrifestivali korraldama igal aastal.

SOBIV KOHT BACHI ESITAMISEKS

Oma viimasel ringsõidul mööda Eestit esitas trio Heiki Mätlik (kitarr) – Harry–David Varema (tšello) – Urmas Vulp (viul) Bachi muusikat ainsana vabas õhus Tartu Toomkiriku varemete ees. Kuulajaid oli 300 ümber, nende hulgas tuntud kultuuritegelasi, kes ühtlasi võisid nautida päikeseloojangut. Tuntud muusik–tšellist Udo Kolk arvas: "Fantastiline koht suurepärase muusika kuulamiseks. Vanade müüride hingus, võrratu akustika haarasid endasse. Akustika on nii peen, et kajavad vaikselt murul astujate sammud."

U. Kolk lisas: "Aga kindlasti on vaja esinejaile väikest lava ja kuulajaile istepinke." Selle kriitilise märkusega oli nõus ka kontserdi Toomele viimise mõtte algataja Laine Jänes kultuuriosakonnast.

Sellise pealkirja all avaldas Järva Teataja 3. juulil juhtkirja kohal kommentaari nime all Helena Hokschi loo. Märkinud, et "tänavuses leitsakulises suves on olnud juba kapaga kultuuriüritusi ja neid tuleb agarasti juurde," jätkas autor: "Mis ehk publiku silme eest varjule jääb, on tõlk, et totaalselt on uunenud kultuuriürituste tegijate ring. Uued vihased äri-, kunst-, poliitika- ja muud inimesed on välja tõrjumas n.-ö. traditsioonilisi korraldajaid, nagu pompöössed kultuurikeskused ja riiklikud kultuuriosakonnad. Aeg arutab, kas mainitu annab tunnistust ammu ennustatud rahvamajade ja tsentraliseeritud kulturiseerimise süsteemi peatselt väljasuremist või lihtsalt uuest kool(pölv)konnast, kes vanadega ei klapi. Ajaloost on teada, et revolutsioon vallandub, kui endised tegijad ei saa, uued tegijad ei taha enam vanavilisi elada."

Väitnud, et Järvamaal on "vallandunud omamoodi kultuuriline revolutsioon", defineerib H. Hokschi seda nii: "Meie, kultuurinautlejad, ei pea püüdma üksnes vaoshoitud, traditsioonilise

"KULTURNIKUTE UUS PÖLVKOND"

(rahva)kunstiga." Ja revolutsioonitegijaid järgmiselt: "Kulturnikute uus põlvkond lausa pulbitseb värskest verest ja meeletutest ideedest." Need mehed tegid "maailmanimesid Paidesse toonud ürituse... ära n.-ö. põlve otsas, kahe õllepudeli vahel." Ja lisab: "Ürituse ettevalmistuse käigus ei tekkinud neil ametlike kultuurikandjatega mitte niivõrd tõsiseid kontakte, kuidvõrd konflikte."

Üheks näiteks toob H. Hokschi eduka ärimähe Jaan Arvola, kes organiseeris 4.-5. juulil Roosna-Allikul traditsiooniliste kulturnikute abita Hobupäeva, tuues kohale Kanada indiaanlased, bändžogeeniuseks nimetatud kantrimuusiku Tony Trisehka (läks maksma 200 000 krooni, ühe kolmandiku kogu festivali eelarvest) ja tema tšehhi päritolu saateansambli Katalog (esinesid ka Harkus Harjumaal, Intsikurmus Põlvamaal ja Kuressaares. – toim.). Mees, kellel "mobiil peos ja tuul kummide all vilisemas", deklareerib: "Teen Hobupäeva, sest mulle meeldib kantri."

Pärast pidu teatas juba Jaan Arvola samas lehes, et kuigi rahvast oli päris palju, sh väljaspoolt maakonda, rikkus vihm palju ära. Eesti levimuusikaansambleid võttis rahvas isegi paremini vastu kui välismaalasi. Ja finantseerimise osas: "Kuna ma ei tee seda üritust rikkakssaamise eesmärgil, pole mul kahju, kui miinustesse jääme... Kui mulli jääme, on hästi. Kunagi oleme selle ürituse tegemist alustanud ja see tähendab, et läheme edasi. Nii kaua kui sponsoreid jätkub. Ka järgmisel aastal on Hobupäev, raudselt..."

Kas aga midagi taolist ei toimu ka kulturnikutega riiklikus süsteemis? 26. juuli Järva Teatajast loome, et konkursi Järva maavalitsuse kultuurijuhi ametikohale võitis seni Paide kultuurikeskuse asejuhatajana töötanud Aivo Toomistu. Kommenteerides oma võitu ütles ta: "Paljut tuleb jätkata, aga üks igal juhul ole oma käekiri." Lauset avab mõnevõrra selle järel kirjapandu: "Toomistul on järgmisel aastal kavas korraldada kultuuriüritus, mis terveks nädalavahetuseks tõmbaks kogu Eesti tähelepanu Türi, Paidele ja ehk ka Vargamäele."

Rõõmus Teatri— ja

Kunagise Tallinna Konservatooriumi hoone juurde kuulunud Assauwe tornis, mille ühel korrusel andis omal ajal kompositsiooni-alast õpetust maestro Artur Kapp ja kus viimastel aastakümnetel hoiti muuseumi vara, valmis mai lõpuks Euroopa unikaalsem fondihoidla. Selle harulduse pidulikkus avamiseks kutsuti kohale hulk helliloojaid, muusikateadlasi, interpreete, pedagooge, et nad peale lindi läbilõikamist, mille sooritas efektselt Helliloojate Liidu esimees Lepo Sumera, võlksid ise veenduda, kui turvaliselt on nüüd hotul meie helliloojate käsikirjad.

Muuseumi direktor ARVO SAAR alustas ühelt korruselt teisele viiva keerdtrepi astmel oma "mäejutlust" viie aasta eest Sirbis ilmunud artikli "Teatri— ja Muusikamuuseum — on seda vaja?" tsiteerimisega. Tookord oli tema juhitud asutus meeleteitel, sest fondihoidla, kus tuli ühtlasi ka seadusevastaselt igapäevast tööd teha, oli muutunud kardetavalt niiskeks ja pehme noodipaber viibus seetõttu aeglaselt, aga kindlas hävimisohus. Tekkis peaaegu vajadus evakueerida fondid saali ja sulgeda muuseum.

Ent juhtkond asus otsima paremat väljapääsu ja otsis seda kaua seepärast, et nüüd teostunud plaanile — korraldada kõik siinsamas ümber — polnudki nii lihtne tulla.

A. Saar: "Kui enne olid kapid kahel korrusel pilgeni täis, siis nüüd mahub kogu

Teatri- ja Muusikamuuseumi direktor Arvo Saar fondihoidlas Vambola Salupuu foto

estli helilooming — 1600 mappi — esimesele korrusele ja siingi on veel pooled riulid tühjad. Nii et, austatud heliloojad, olge lahked ja täitke need!"

Hoidla fenomen seisneb Soome firma A. Laaksonen OY valmistatud liugriiulites, mille sarnaseid leidub Eestis vaid Rahvusraamatukogus ja Soome saatkonnas. Nendega saadi neljakordne ruumi juurdekasv samal põrandapinnal. Unikaalseks muudab kogu aga fakt, et kusagil mujal maailmas pole ühes muuseumis koos ja ühtlasi kättesaadaval kogu selle riigi helilooming.

Muusikaosakonna juhataja A. Põldmäe: "Mis on käsikirja täpne mõiste, pole veel täiesti kindlaks tehtud, kuid meie peame selleks autori enda käega kirjutatud. Niisiis, tooge meile kõik oma materjalid,

sündmus Muusika- muuseumis

muusikateadlasi kutsun aga noid põhjalikult uurima!"

Nootide süsteemse paigutamise eest hoolitses teadur Erich Loit. Nüüd demonstreeris ta kokkutulnuile kergelt liikuvaid riuleid, mädanevast laudkattest vabastatud kuivi, puhtaid paekiviseinu, elektrikütet ja niiskusemõõturit. Lõbusat elevust tekitas kõikjale laiali pudenenud rahva hirm jääda sujuvalt, aga jõuliselt "pealefungivate" riilite vahele. Keegi hõikas: "Oli kord muusikateadlane Tiia Järg, nüüd on veel vaid tema pinnalaotus!"

Assauwe torni ülemisel korrusel on juba mõnda aega kasutusel romantiline ruum intiimseteks kontsertideks ja väikesteks konverentsideks, mida sel pealelõunal kasutati aga šampusejoomiseks. Kõigest ilmselt heldinud komponistid polnud tänuõnadega muuseumi juhtkonna aadressil põrmugi kitsid ja pidasid uut fondihoidlat vaat et maailma ilusaimaks... Jaapani järel.

Ärgem aga unustagem ka neid, kellele tänu sai kõik korda — toetust jagasid Kultuuriministerium ja Kultuurkapital. Viimase esimees Ren, Eespere leidis, et see raha läks kindlalt asja eest. Remonditööd teostas eeskujulikult AS ENAR-E.

Ines Rannap

RAHVUSVAHELINE TUNNUSTUS EESTI PROFESSIONAALSETELE MUUSIKUTELE

Pariks toimunud rahvusvahelisel raadlorastrundil oli esikoha saaja järel teine Lopo Sumera V sümfonia. Mati Kuulbergi 50. sünnipäevaks anti Saksamaal välja tema esimene auteri-CD. Lahti rahvusvahelise orkkonkursti võid Sibelius Akadeemias õppiv Katrin Merilse tuntud organistide ees.

SUMERA PAARIS LANDSBERGHISEGA

Inglise ajakirja Classical CD juulinumbris avaldatakse lk-del 60-61 Michael Scott Rohani retsensioon kahe Paavo Järvi dirigeerimisel lindistatud CD kohta eesti muusikaga: Tubin, Raid, Pärt, Tüür, Sumera. Parim hinnang antakse L. Sumera teostele "Muusika kammerorkestrile" ja "In memoriam". Artikkel algab lausega: "Valinud oma esimeseks sõjajärgseks demokraatlikuks presidendiks muusikateadlase Vihtas Landsbergise ja kultuuriministriks helilooja Lepo Sumera, võib eesti rahvas tõepoolest väita, et ta on muusikaalne rahvas."

EDUKAD NOORED LEEDULASED

Praegu Julliardi muusikakoolis õppiv 20-aastane leedu viiuldaja Vilhelmas Copinskis osutus üheks nelst noortest muusikutest, keda valiti välja mängimiseks kuulsas New Yorgi Carnegie Hallis. Ta esineb ka mujal Ameerikas koos Metropolitan Opera solistidega. Vilhelmas Copinskis kohta, kes hiljuti käis kodumaal, ütles Leedu Rahvusliku Sümfoniaorkestri dirigent Juozas Damarkas: "Sellise talendiga muusikud sünnib mõli üks või kaks sajandi jooksul."

13-aastane Nelli Bellakaitte sai auhinna VIII Moskva rahvusvahelisel balletitartistide konkursil. Ta on Viinuse Koreograafilise Kooli kasvandik, töötas sel aastal esmakordselt Leedu Ooperi ja Balleti Teatri ning on varem saanud auhindu konkurssidel Prantsusmaal ja Šveitsis.

ELTA - ETA

PAVAROTTI EI TUNNE NOOTI ?

Itaalia laulja Vittorio Gassmanni sõnul oli ta šokeeritud, avastades duetiks Luciano Pavarottiga valmistamise ajal, et viimane ei kasuta üldse nooti, kuid laulab absoluutselt eksimatult. Seda kommenteerides ütles Pavarotti, et ta tõesti ei oska muusikat lugeda. Ning lisas: "Ma pole muusik. Ma ei lähe tehnilistesse detailidesse. Partituur on üks asi ja laubmine teine. Mul on muusika mühus ja on tore seda oma kehaga laulda."

Pavarotti klaverisaatja Leone Magiero ütles, et kuulus tenor kasutab kõrva ja märgib pliiatsiga partituurile, kus hääli peab langema, kus tõusma. Pavarotti kannatab pisut selle pärast ja läheb tihti muusikatega vaidlema. "Ta oleks tahtnud korralikult muusikat õppida, aga nüüd on juba hilja," lisas L. Magiero.

Reuter - ETA, 21.07.97.

**

"Jutt, et ma ei tunne nooti, on sensatsiooniks mõeldud jama", ütles L. Pavarotti Aadria mere äärses kaarvõrdlinnas Pesaros. "On naeruväärne väita pärast minu 36-aastast muusikalist karjääri, et ma olen muusikaliselt kirjaoskamatu."

Pavarotti lisas, et ta eelistab kasutada traditsioonilise partituuri asemel oma isiklikku noodiraamatut, kuna ta kipub unustama sõnu, ajakirjandus aga rebis selle ta mõtteavalduse kontekstist välja.

Reuter - ETA, 24.07.97.

PAVAROTTI JA JACKSON PLAANIVAD KOOSTÖÖD

Juuni keskel andsid 3 kuulsat tenorit Luciano Pavarotti, José Carreras ja Plácido Domingo ühiskontserdi Pavarotti sünnilinnas Modenas 20 tuhandele pealtvaatajale. Kontserdi tulu läheb üle läbi rängalt kannatada saanud Barcelona ja Veneetsia ooperihoone taastamiseks.

Kontserdil viibis ning vahetas käepigistuse tema kõrval istunud Itaalia filmidirektori Franco Zeffirelliga poptäht Michael Jackson. Ta teatas, et on alustanud läbirääkimisi ühisesinemiseks Pavarotti ja kõigi 3 kuulsa tenoriga. "Ma oleksin meeldi laval koos nende suurepärase lauljate ja sõpradega," ütles M. Jackson.

Reuter - ETA

MONTSERRAT CABALLÉ LÄHENE POPMUUSIKALE

Kuulus katalaani sopran Montserrat Caballé, laskis välja kompaktplaadi lauludest, mida ta esitab duetis koos 13 väljapaistva poplauljaga. "Levimuusikas tunnen ma end vabamalt, kuna pole vaja kohandada mingite rollide esitamiseks," kommenteeris ta.

Koos Europarlamentis kuulva Kreeka lauljanna Nana Mouskouriga tuli Caballé, Euroopa Liidu muusikasektsiooni nõudma, et Euroopa Liit toetaks rahaliselt mitte ainult süva-, vaid ka levimusikat. Nad põhjendasid seda vajadusega soodustada Euroopa eri keeltes laulvate levimusikute esinemiste populariseerimist väljaspool emakeele levikuala. Mouskouri, kes laulab valalt kuues erinevas keeles, ütles, et alustada tuleb Inglismaa turnaavamisega mitteinglisekeelsetele poplauljatele. "Kui meid aktspteeritakse Inglismaal, aktspteeritakse meid kogu maailmas," väitis Mouskouri. Tema ja Caballé, arvates vajavad mitteinglisekeelsed poplaulud ka omal maal püsijäämiseks Euroopa Liidu finantstuge.

AFP-Reuter - ETA

KASSETIPIRAATLUS TAKISTUSEKS VENE-MAA LÜLITAMISEL MAAILMAMAJAN- DUSSÜSTEEMI

"Venemaa peab andma kindla sõna, et ta teeb lõpu kassetipiraatfulese eeltingimusena Rahvusvahelise Kaubandusorganisatsiooniga liitumisele," teatari Euroopa Liidu väliskaubanduse osakonnast. Selle nõudmise aluseks on maailma suuremaid kassetifirmasid ühendava Fonograafiatööstuse Rahvusvahelise Föderatsiooni (International Federation of the Phonographic Industry - IFPI) hiljutine memorandum tema poolt läbiviidud uurimuse tulemusena. Selles väidetakse, et kassetikorporatsioonid saavad igal aastal 300 miljonit dollarit kahjumit seoses sellega, et Venemaa mitte ainult ei takista Bulgaarias ja Hiinas valmistatud piraatkassetide müüki omal maal, vaid ka soodustab nende imbustumist läbi Balti ja teiste riikide kogu maailma.

IFPI Moskva büroo juhataja Irina Saveljeva teatas hiljuti ajakirjanikele Brüsselis, et piraatkassetide müüki ja transiiti organiseerib Venemaal mafia, kes tegeleb ka narkootikumidega. Näiteks tõi ta hiljutise kontrollreidi tulemused Sofia-Moskva kiirrongis, mille käigus avastati kolm veoautotäit (50000 tüükki) piraatkassette, peidetud istepinkide alla, konduktorite ning turistidena esinevate kriminaalkurjategijate kohvritesse ja mujale.

Reuter - ETA

BROADWAY MUUSIKAAUHINNAD

Oseriga võrreldavad Broadway muusikauhinnad läksid sel aastal muusikaildele "Chicago" ja "Titanic". "Chicago" sai 6 auhinda, sealhulgas parima nais- (Bebe Neuwirth) ja meesosatäitmise (James Woughton) eest, "Titanic" ühe vähem, sealhulgas parima originaalse muusikapartituuri (Maury Yeston) ja orkestratsiooni (Jonathan Tunick) eest.

Reuter - ETA

HIINA SOPRAN NEW YORKI KARJÄÄRI TEGEMA

28-aastane Hiina sopran Ying Huang sõitis tööle New Yorki pärast oma suurt edu Puccini ooperi "Madame Butterfly" filmivariandil peaces ning soolo-CD väljaandmisel.

Ying Huangil on aastaid treeninud endine Metropolitan Opera solist Renata Scatto. Tema tõusule andis algtoke see, et video, mille ta saatis oma laulmiskest Hiinast Pariisi, sattus filmilavastaja Frederic Mitterrandi, kadunud Prantsusmaa preskendi Jacques Mitterrandi vennapoja kätte ajal, kui see otsis filmile Butterflyst idamaist peacesatäitjat. Too kutsuski Ying Huangi välja. Viimase liüriline sopran ei sobinud hästi Clo-clo-suni draamaatilist sopranit nõudvasse ossa, kuid filmitegijatel oli vahendoid, kuidas seda varjata. Edaspidi kavatseb Hiina lauljatar jääda tema häälele sobivate laulude juurde.

Ying Huang lubab täiustada oma inglise keele oskust, kuid emakeelt mitte unustada. Pärast suviseid ülesastumisi Ameerika Ühendriikides tuntud repertuaariga (Donizetti, Verdi, Rossini, Puccini) esineb ta 13. augustil New Yorgis Mozarti festivalil uue kavaga Mozarti aarlastest ja Mozarti kantadist, mida pole kunagi esitatud.

Reuter - ETA

TALLINNA KONTSERDIELU – JUUNI

Juunikuu kontserdlaifiši silmitsedes sai selgeks, et hooaeg on lõppenud, aga suvemuusika pole veel hoogu sisse saanud. Omajagu süüd langes muidugi ka kontserdisaali kapremontl mnekule. Pealegi meeltab meile lühike soojem ilmastkuperlood nii publiku kui ka muusikud peallnast välja. Rändama kipuvad koguni pillid ise, näiteks Estonia klaver mööda Eestimaa kirikuid.

Midagi Tallinnas siiski toimus:

1. juunil mängis Leningradist pärit, aga ammuilma Ameerikas elav ja edukalt kontserteeriv pianist Elena Klionsky Beethoveni, Liszti ja Ameerika komponisti Persichetti loomingut; paar päeva hiljem kuulati Taani Triot, kelle koosseisus kõige aktiivsema muusikuna näitas end Rosalind Bevan. Tema juhtimisel musitseeris ansambel veenvaimalt P. R. Olseni omapärasel ja jõulises Trios nr. 2 op. 77. 15 aastat tagasi surnud Taani helilooja sai kuulsaks huviga eksootiliste rahvaste kultuuride vastu ja selle uuringu tulemuste rakendamise oma helindites. Intensiivne väljenduslaad, mis aeg-ajalt lausa rusus, iseloomustas teose kõiki osi.

Kava teised kaks numbrit osutusid hiljaagegu kuuldute kordusteks ja ahvatlesid seetõttu võrdlema "esitusnäitajaid". Beethoveni Geistertriot mängis novembris Trio Warner ja Brahmsi C-duurset märtsis Abegg Trio – mõlemad ilmselt nimekamad kollektiivid. Interpretatsiooni pingeritta seadmata võiksin ma elamusmälestustele toetudes väita, et taanlaste väljenduskaala oli kolleegide omast üldjoontes ahtam, mis aga ei tähenda, et instrumente laitmatult valdavad muusikud oleksid eksinud mingite tõlgitsusnormide vastu. Kindlasti veensid nad oma nägemusega Beethoveni Trio esimesest ja teisest osast, samuti Brahmsi Allegro ja Scherzo väljendusloogikaga.

Vanalinna päevade aegu andsid Niguliste kiriku Antoniuse kabelis stiilse kontserdi Urmas Vulp, Heidi Mätlik ja Henry-David Varema. Bach'i originaalsete viiuli, tšello ja lauto sooloteoste vahele lükiti seaded tema 3-häälssetest sinfoniaatest; kogu õhtut raamis Villa-Lobose Aaria Brasiilia Bachianast nr. 5.

Kuuldavasti toimus Antoniuse kabelis ka mullu suvel kammerkonserte, allakirjutanu

esmamulje oli aga kahene: ühtpidi suurepärase nii akustika kui ka interjööri mõttes, teistpidi häiritud liiklusrüüra pea pidevast võistlemisest haprate muusikahelidega. Ei oska öelda, kas kabelisse pääseb linnamelu vabamalt kui kirikusse või mõllati pidumeeleolus ägedamalt kui argiohtutel – peasaalis pole segamist sedavõrd kogenud.

"Kontserdielu" arvustustes olen piinlikult palju keerutanud instrumentaal- ja vokaalsoleerijate noodist mängimise-laulmise ümber, piinlikult seepärast, et interpretatsiooni tase ei pruugi ju üldse sõltuda noodi vaatamisest. Reeglina mängitakse kammersonaate (rääkimata suurematest ansamblistest) noodist, seda teevad samuti organistid ja vokaal-sümfooniliste teoste solistid. Ometi on ühe, teise kui kolmanda peast esinemine tekitanud kuulajais ikka erilist sümpaatiat ja austustunnet.

16. juuli õhtuks oli vaid U. Vulp jõudnud kõigi oma pedagoogiliste ja ansamblistiliste ülesannete kõrval süüvida Bach'i E-duur partiitasse nii põhjalikult, et võis noodi koju jätta. Vulbi suhtumine oma erialasse on sedavõrd tõsine ja äärmuseni aus, et teistsi ei võinukski talituda. Sisepeinge paratamatu kasvuga kaasnes küll paar pisiviperust, kuid need häabusid täielikult keskendumise, sisuka tõlgenduse auras. Vulp tõi vormirangetes tantsulistesse osadesse omamoodi vaba ilmekuse, milles oli võrdset nii Bach'i helikeele nüüdisaegset askeetlikumat kui ka varasemat romantilisemat käsitust.

H.-D. Varema lähenes Süidile nr. 3 avala energilisusega, kasutades ära kõik võimalused oma mahlaka tooni ja karakterite vormimise erksuse demonstreerimiseks. Siingi oli ju tegu tantsuvormidega, mille iseloomulikke jooni tõi Varema reljeefselt esile.

Kõige raskem ülesanne oli H.

Malle Elveti foto Tartust (vt. lk. 9)

Mätlikul lautopartiitaga a-moll. Bach'i polüfonia on probleemiks ka poogenpillidele, näpitarvatele seda enam. Mätlikul õnnestus kohati üllatavalt hästi jälgida hääle liikumist ja tuua kuuldavale ka kiirete figuride "pitsimuster". Lausa täiuslikeks võis pidada aeglasi osi.

Villa-Lobose Aaria alustuseks-lõpetuseks seadmine oli tark mõte, algul viiuli ja tšello poolt esitatud hingeminev meloodia jõudis nende duos lausa ekstaasi ja köitis 18. sajandi suurima helimeistri kenasti ühte teda sügavalt kummardava 20. sajandi komponistiga.

Põhjanaanbre neli kõrgharitud kitarristi moodustasid 1988. a. JAM-kvarteti, mille pisut eksitav nimetus tuleneb nende õpetaja Juan Antonio Muro nime esitähedest. Ansambel on Euroopas teatud ja võitnud ka ühe rahvusvahelise konkursi Saksamaal. Ühtlase kõla eelduseks on tal aga ühest ja samast Brasiilia roospuust Soomes valmistatud pillid.

Kontserdi kava jaotus kaheks: ühel pool 17.-18. sajandi meeste G. Ph. Telemanni ja John Dowlandi rangus, teisel 20. sajandile omane vabadus. Viimane avaldus kõikvõimalikes pillipatsutustes-kloppimistes, erilistes mänguvõtetes ja muidugi nüüdis-helikeeles. Kuivõrd atraktiivne see kõik ka polnud, köitis rohkem siiski tasameelne ja vormiselge Telemanni Sonaat C-duur ning Dowlandi vanade tantsude Gallardi ja Pavaani puhtalt nõrke joonis. Näis, et soomlaste karge, rahuliku karakteriga sobisidki enam neis vajalik vaikne näpitemine kui lõunaameeriklaste A. Piazzolla ja C. Macbado tulist temperamenti ja miks ka mitte afektiivsus nõudvad lood.

Vähene publik näitas oma arvamust asjast, jättes külalismsuusikud teist korda välja kutsumata!

Koorifestivali Tallinn '97 raames kõlasid Kaarli kirikus J. Brahmsi "Variatsioonid Haydni teemale" ja kantaat "Rinaldo". ERSO-t ja Eesti Rahvusmeeskooli juhatas Arvo Volmer, soleeris leedulane Algirdas Janutas. Kuna ulatuslik tenoripartii oli tõesti suurepäraselt esitatud, väärib Janutas pisut lähemat tutvustust. Ta sündis 1961. a. Saksamaal, õppis algul Minskis, siis Leedu Muusikaakadeemias prof. V. Noreika juures. Bukleti andmetel on laulja repertuaar tohutult suur nii ooperi kui ka oratoriaalse suurvormide vallas, tema kontserditegevus hõlmab vähemalt nelja maailmajagu.

Esimese ristsõja aega kanduva kantaadi ülesehitus rajaneb rüütel Rinaldo ja tema kaaslaste dialoogile. Seega on nii üks kui ka teised pidevas aktsioonis. Juba kiidetud Janutase kõrval nõuab tunnustust ka koor, mis kõlas kompaktselt ja mehiselt. Ent kiriku akustikale tuli orkestril lõivu maksta ühtelugu kaduma minevate nüansside näol ja sellest oli kahju – Volmeri innukalt tegutsemist jälginu võis kohati rohkem aimata kui kuulda dünaamilist ja agoogilist viimistletust. Aga eks ole kiriku atmosfääril ka üksjagu muusikaelamusi rikastavaid omadusi, mis läbi Brahmsi-õhtu lõpetas väärikalt ERSO hooaja.

Läbi suve kestvatel "Õhtumuusika" tundidel Nigulistest esinesid juunis organistid Henrik Cervin (Rootsi), Kristel Aer ja Kadri Ploompuu. Viimasega koos musitseeris 25. juunil ka Aet Lehtinen, keda Hirvesoo nime all mäletatakse südika konkurssidel osalenuna. Nüüd elab ja kontserteerib Lehtinen Soomes.

Niguliste oma uhke akustika ja esineja-publiku vahelise distantsiga pole muidugi see koht, mis annaks ammendava pildi ühest viuldajast. Suur osa tema kunstilistest taotlustest läheb kaduma kestvas kajas ja võimuka oreli kõrval, jääb vaid meeleoluloov tervikmulje ja see oli Lehtineni-Ploompuu mängitud Coulli Sonaadis E-duur ja Messiaeni Teemas variatsioonidega õige meeldiv. Esimeses vastandati pidulikud Adagiod kenasti erksalt läbiviidud Allegrodele, ainult Vivaces jäi pulss ebamääraseks. Messiaenis oli Ploompuul värvikaid leide partiide kõlalisel ühistamisel (II variatsioon) ja nende põneva läbipõimimise saavutamisel. Auväärselt laskus ja rahunes viimane variatsioon.

Kuulaks A. Lehtineni meelsasti "silma-silma" mõne suurema ülesandega, sest sellel põgusal kohtumisel jäi tema oskustest paljutootav mälestus.

V. Ploompuu alustuseks mängitud Frescobaldi Toccata in F õige segase faktuurijoonise kõrval ilmutas Clerambault "Süit esimeses toonis" vääramatut selgust – isegi laialivalguda ähvardava teemaga fuugas. Rühikas liikumine, õnnestunud valitud registrid ja suurejooneliseks kasvatatud lõpp tõtsid teose nii kunstilises kui ka ajalises mõttes kontserdi kõrgpunktiks, millest ei suutnud üle olla ka Francki "Heroilise pala" teadaolevad võlu-komponendid.

**I n e s
Rannap**

JUULI

Tallinna suvine kontserdiprogramm on leidmas aasta-aastalt üha enam võõrkeelset külalispublikut, mis läbi mitmedki juulikuised muusikaõhtud kõlasid täissaalile.

1. juulil mängis Mustpeade Majas duo Pärt Tarvas (tšello) ja Mati Mikalai (klaver). Mõlemad täiendavad end Eesti Muusikaakadeemias magistrantuuris ning koos esineti meelde jäävalt ka mullu. Mikalai - Tarvase duo on Eesti muusikamaastikul viimase aja värskemaid leide; nende vaieldamatu professionaalsus pillikäsitluses liitub julge ja energiarikka interpretatsiooni ning nauditavalt artistliku esitusmaneeriga.

Seekordne kava kõlas ühe hooga, ilma vaheajata. Esmalt kaks L.v.Beethoveni

Ralf Taal võtab vastu diplomi EMA magistratuuri lõpetamisel

sonaati, mis valminud paarikümneaastase vahega. Sonaat nr.1 F-duur op.5 tõi esile Tarvase kui suurepärase fraasikujundaja, kelle meloodiajoonistes on dünaamiliselt pingestatud iga üksiknoot ja pisemgi motiiv.

Sonaat nr.5 D-duur op.102 kuulub Beethoveni hilisemasse loomeperioodi, millest tingitud helilooja väljendusvahendite ja helikeele mõningane muutus. Teose I osa pakkus eredaid karakterikontraste, mille väljatoomisel kujunes juhtivaks Mikalai roll. Staatilise keskosa esitus järgis lausa äärmuslikult autoripoolset tempomääratlust - Adagio con molto sentimento. Kontrastiks finaali oma keeruka poliüfoonilise faktuuriga, mängitud haarava dramaatilise ja energiaga.

C. Debussy sonaat tšellole ja klaverile on helilooja viimaseid teoseid, kus loobunud nii klassikalisest sonaadivormist kui ka impresionistlikust helikeelest. Tulemuseks kontrastsete osadega neoklassitsistlikus laadis süit täis erksaid värve ja prantslaslikku lüürikat, esitatud kaasakiskuva väljenduslikkusega.

Kontserdi lõpuosa kava valik oli Tarvase - Mikalai kohta mõneti ebatavaline (kas ehk arvestamine publiku enamuse muusikateadlikkuse ja maitsega?). Tšellomuusika konkurentsitu menuteos C. Saint-Saënsi "Luik" ning G. Fauré "Elegia" andsid taas võimaluse nautida Tarvase mahlakat kantileeni.

8. juulil kõlas Mustpeade Majas Fr. Schuberti ja L.v. Beethoveni klaverimuusika. Esitajaks Eesti noorimaid soolopianiste, äsja Eesti Muusikaakadeemia lõpetanud Ralf Taal, kes kogenud edu mitmelgi konkursil, viimati 1995.a. Dortmundis Schuberti nimelisel jõuproovil.

Kontserdi esimeses pooles kõlasid Schuberti Neli ekspromti op.142. Avateos Allegro moderato f-moll mõjus veidi kammitsetult, jõudes alles lõpuosas dünaamilise ning agoogilise vabanemiseni.

Järgneva ekspromti esituses häiris pisut raskepärane tempovalik.

Kontserdi II poole kava oli kõike muud kui tagasihoidlik - kõlas Beethoveni monumentaalsemaid klaveriteoseid, "Grosse Sonate für das Hammerklavier" op.106, mis juba oma mahult ja kestvuselt (teose ettekanne kestis ligi kolmveerand tundi!) on interpreedi vastupidavuse ja suutlikkuse proovikivi. Taali esitus oli äärmiselt julge. Hea maletaja kombel -

loovutada ettur, e päästa kuningas - ei peljanud ta valida üliaktiivseid temposid, kuigi püstitas seeläbi ennastületavad mängutehnilised nõudmised. Esimeste osade jõulisele tormakusele vastandus sonaadi lüüriline III osa, mängitud lausa romantilise väljendusrikkusega. Teose ning ühtlasi kogu kontserdi kulminatsiooniks sai finaali fuuga dramaatiline, võimsa väljendusjõuga esitus.

Kui muusikahuviline 9. juulil Niguliste kontserdiõhtule tuli, olid piletid juba välja müüdnud. "Süüdlaseks" Pariisi Gregoriaani koor oma eestlastest dirigendi Jaan-Eik Tulvega. Huvi vana kirikulaulu vastu tärkas Tulvel juba Tallinna Konservatooriumis koorijuhtimist õppides, järgnesid õpingud Pariisis ning tänaseks on tegu gregooriuse laulu hinnatud tundja ja õpetajaga. Tema poolt 1994. aastal asutatud gregoriaani koori naisrühma võiski nüüd kuulata Eestimaa eri paikades.

Suveharjal toimus kaks omanäolist kontserti hispaania muusikast.

15. juulil ennustas kavaleht Mustpeade Majas tulist muusikaõhtut. Suviselt värvika kavaga "Viva Espana!" esines duo Arvo Leibur (viul) ja Heiki Mätlik (kitarr). Kontserdi algul kõlasid M.de Falla ja P.de Sarasate tuntumad meloodiad, mida kuulates tekkis küll pöörane soov kogeda, kuidas mänginuks nimetatud muusikat hispaanlased ise -

kontrast kahe interpreetimisviisi vahel oluks küllap märkimisväärne. Eestlaste mängus jäi enim vajaka avatud emotsionaalsest esitusmaneerist, pigem jäädi muusika eksponeerija kõrvaltvaatajalikku rolli. Kontserdil kõlanust kujunes huvipakkuvaimaks ja stiilseimaks Argentiina kuulsat tangohelilooja Astor Piazzolla "Histoire du Tango" - karakterne nägemus meelelahutusmuusika arengust käesoleva sajandi jooksul. Lõunamaise muusika esituste kohati tagasihoidlikule mõjususele vaatamata kinkis kontserdiõhtu viimase aja võluvama viulimänguelamuse, seda tänu A. Leiburi saavutatud ainulaadselt sametsoojale pillikõlale, mida viuldaja meisterlikult valitses kogu esituslikus diapsoonis.

1906. aastal leiti Rootsist Uppsala Ülikooli raamatukogust 16. sajandist pärinev kogumik hispaania renessansiaja rahvalikke laule - villancico'sid. Nüüd on tolle muusika taas elustamiseks loodud spetsiaalne vanamuusikaansambel - Ensemble Villancico (asutaja ja juht Peter Pontvik). 16. juulil Nigulistest kõlanud kontserdi kava sisaldas veerandsada mitmekesise temaatikaga laulu vaimulikest jõuluaja lugudest humoorikate olustikupiltide ning lembelüürikani. Kogu muusikaõhtu täitis meeldiv rõõmsameelne atmosfäär; lavalt oli tajutatav muusikute suurepärase loominguine üksteisemõistmine ning respekt, samuti avatud suhe publikuga. Nii mõnegi laulu sisututvustus pakuti välja ebataavalises vormis - minilavastusena. Ansambli ker-

ges, õhulises tervikkõlas sulas osavalt ühte mitmegi laulja isikupärane häälematerjal. Niguliste kiriku akustika ähmastavale mõjule vaatamata võis kuulda nii läbipaistvat paljuhäälselt vokaalpolüfooniat kui ka heatasemelisi soolonumbreid, mis kõik kantud emotsionaalsest musitseerimisrõõmust.

Plokkflööt seostub Eestis enamasti laste muusikalise algõpetusega. Seda, millise professionaalsuseni on selle pillil võimalik jõuda, demonstreeris 29. juulil Mustpeade Majas Marijke Miessen Hollandist. Koos klavessinist Glen Wilsoniga (USA) pakuti kuulamiseks läbilõige Itaalia ja Hollandi XVII sajandi barokkmuusikast. M. Miesseni mängu hinnates saab kasutada vaid ülivõrdeid - stiilne interpretatsioon, tehniline perfektsus ning värvikad karakterilahendused kujundasid muusikust vaimustava tervikpildi. Väärkalt sekundeeris ka G. Wilson, kelle pillikäsitlus oli äärmiselt ratsionaalne, polüfooniat väljatoomisel meeldivalt selgekõlaline ja läbipaistev.

Imbi Laas

"VOX NOVA" JA ARNOLD SCHÖNBERGI

MUUSIKA RAHVUSLIK ASPEKT

14. juunil toimus sarja "Vox Nova" viimane kontsert. Sari kestis pool aastat. Kontsertidel esinesid Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, NYJD Ensemble, erinevad solistid, dirigeeris Olari Elts. Kanti ette eelkõige Arnold Schönbergi loomingut, nii vokaal- kui ka instrumentaalteosed kõikidest loomingupeertloodidest. Schönbergi loominguline tee oli esindatud kogu oma mitmekülsuses ja vastuolulisuses. Hea tööde valik võib olla helilooja loomingutee mudeliks.

Siinkohal püüame vaadelda sarja "Vox Nova" põhjal ainult ühte Arnold Schönbergi muusika aspekti, nimelt selle rahvuslikku külge. Teatavasti oli Schönberg kristliku kasvatuses saanud juut, ise pidas ta oma loomingut saksa kultuuritraditsiooni jätkuks. Tema armastus saksa kultuuri vastu on hästi näha niisuguste teoste põhjal nagu sarjas "Vox Nova" kõlanud "Kaks kaanonit Goethe tekstile" (1905) ja "Kolm saksa

rahvalaulu" (1929), mida esitas kontserdil Eesti Filharmoonia Kammerkoor. "Kaks kaanonit Goethe tekstile" on lihtsameelne teos, tekst on võetud kogumikust "Lääne-Ida diivan". On märgatav Schönbergi hea polüfooniline tehnika (esimeses kaanonis on kooda, teine on l o p u t u). Helikeel on tonaalne. Tsükkel "Kolm saksa rahvalaulu" on kirjutatud riikliku komisjoni tellimusel; see komisjon tegeles Berliinis rahvaliku lauliku koostamisega. Ka siin on kasutatud polüfooniat, tsesuurid salvide vahel puuduvad. Neis teostes jätkab Schönberg esijoones Bachi traditsiooni.

Kammersümfoonia nr. 1 op. 9 (1906) kohta on Schönberg ise ütelnud, et siin leidis ta oma stiili. Tavaliselt räägitakse sellest kui reaktsioonist Richard Straussi ja Gustav Mahleri supergrandioossetele tsüklitele. Tõepoolest, Schönbergi

sümfoonia on loodud tagasihoidlikule kammer-koosseisule, see on üheosaline. Kuid Mahleri viimased sümfooniad - 8. ja 9. ning "Laul maast" - ei olnud veel kirjutatud, kui Schönberg lõpetas oma "Kammersümfoonia". Schönbergi teoses on väga suur informatsiooni kontsentreerumine vertikaalil, mida saavutatakse intensiivse polüfoonilise arenguga. Helikeel on veel täiesti romantiline, lüüriline; väliselt meenutab see Mahleri, kohati isegi Wagneri "lõputut meloodiat". Kuid areng viib siin dramatismi kõrgema astmeni; traagilised kulminatsioonid järgnevad üksteisele.

Kõnesoleva oopusega ennetas Schönberg XX sajandi paljusid samalaadseid teoseid. Nimetame Weberni ja Eisleri kammersümfooniaid, Xenakise, Denissovi ja mitmete teiste heliloojate muusikat. Selle stiili hilisemat kaht näidet - D. Milhaud' Kammersümfoonia nr. 3 op. 71 ja ameerika helilooja J. Adamsi "Kammersümfoonia" - võis kuulda "Vox Nova" kontserdil koos Schönbergi teostega NYJD-Ensemble'i esituses.

Kammersümfooniale on lähedane kooriteos "Rahu maa peal" op. 13 (1907), mida laulis Eesti Filharmoonia Kammerkoor. See on samuti dramaatiline, tugeva polüfoonilise arenguga. Teose sisuks on kirglik üleskutse rahule. Prohvetlikust

Olari Elts ja Tallina Kammerorkester

hoiatusest ei saanud publik esiettekandel aru. "Rahu maa peal" sai populaarseks alles 20-ndatel aastatel, kui Esimene maailmasõda oli möödas.

1921. aastal kolis Schönberg Berliini. Pärast sõda kõlas tema muusikat väga vähe. Publiku enamik soovis ainult unustust läbielatud kannatustest. Isegi Schönbergi parimad teosed, näiteks "Kuu Pierrot" kõlasid sel ajal ainult 10–12 muusikaeliiti kuuluva inimese jaoks, kes olid reeglina kutsutud autori poolt. Mängisid entusiastid, juhatas tavaliselt helilooja ise. Raha hankimiseks oli Schönberg sunnitud orkestreerima operetimuusikat. Pole siis ime, et ta võttis rõõmuga vastu ettepaneku Berliinist saada kirjandusliku kabaree "Überbrett!" muusikaliseks juhiks. See tähendas tema jaoks materiaalselt sõltumatust ja nõudis pealegi muusikakomponeerimist.

Tsüklis "Vox Nova" oli selle perioodi muusika esindatud mitmekülgsest. Oli võimalik kuulda Schönbergi muusikaklassika seadeid kammeransamblile, Denza–Schuberti, Sioly teoseid NYVD–Ensemble'i esituses. Need teravmeelsed instrumentaalpalad näitavad muuhulgas, et Schönberg tundis suurepäraselt kerget muusikat. Tema originaalsed laulud, mis olid kirjutatud kabaree jaoks (nn. "Brettl–Lieder") vastavad kõigile nõudmistele, mida esitatakse kergetele muusikale. Need on tonaalsed, suurepärase arenguga.

Kontserdil kuulsime me neid miniatuure Villu Valdmaa esituses, klaveril saatis Olari Elts. Samas vaimus on välja peetud ansamblipala "Raudne brigaad" keelpillikvartetile ja klaverile. Oma kerges muusikas joonistab Schönberg ümbritsevat maailma sama hästi, kui ta teeb seda dodekafoonilistes oopustes. Näiteks fašismieelsel Saksamaal loodud "Raudne brigaad" ennetab intonatsioonilise keele poolest Dunajevski laule.

1921. aasta oli Schönbergi jaoks murranguline ka teisest küljest: ta formuleeris dodekafoonia põhiprintsiibid. Esialgu kartis helilooja kasutada dodekafooniat kogu teose vältel. Hea näide sellest on "Serenaad" op. 24 (1924), kus uus tehnika esineb vaid ühes vokaalses osas – ülejäänutes valitseb vaba atonaalsus. Nähtavasti arvas Schönberg, et tekst kergendab siin muusika vastuvõtmist. Tervikuna dodekafoonilised teosed on esialgu vokaalsed. Niisugune on näiteks kooritsükkel "Kolm satiiri" op. 28 (1925), mis kõlas Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja kammeransambli esituses. Tsükkel on loodud helilooja enda sõnadele, sisuks poleemika neoklassitsismiga. Tsükli alguses annab Schönberg väliselt vastupidised tonaalsuse ja atonaalsuse helikujudid, mis viiakse kokku polüfoonilise arengu käigus. Tsükkel on teravmeelne, kohati paroodiline.

Sellele tsüklile on lähedane teos "Neli pala" segakoorile op. 27 (1925), samuti väga humoorikas. Ka siin, nagu eelmise tsükli finaalski, mis on eriti keeruline, on kasutatud kammeransambli.

Sel perioodil (esimesed küpsed teosed, esimesed dodekafoonilised teosed) nõrgeneb rahvuslik alge Schönbergi muusikas. Muusikaline keel muutub kosmopoliitilisemaks. Seda on eriti näha töötlustes, kus originaalide muusika on palju rahvuslikum kui Schönbergi töötus. Sellele kaasnevad tavaliselt "ülemaailmsed" võtted (polüfoonia ja variatsioonilisus) ja žanrid (sümfoonia, süit, serenaad jne.). Mõne aja jooksul, dodekafoonilise perioodi alguses

Olari Elts dirigeerimas VOX NOVAL

elavad klassikalised žanrid Schönbergi loomingiga üle uut renessansi. Vokaalteoste temaatika on kosmopoliitiline. Ühed neist on seotud antiikse ainekuga ("Galathea" tsüklis "Brettl–Lieder"), teised renessansi omaga (Petrarca sonett "Serenaadist"). Lauldakse armastusest, rahust, muusikakunstist... Ühest küljest võib seda selgitada asjaoluga, et Schönberg saavutas maailmataseme. Kuigi mitte vähem oli see seotud tolle aja poliitilise olukorraga: kõik probleemid võis siis lahendada ainult internatsionaalselt, mitte rahvuslikul tasemel.

Fašismi tunnusjoont märkas Schönberg väga vara. Hitleri nime mainib ta juba 1923. aastal kirjas V. Kandinskile. See kirjavahetus oli tolle aja jaoks väga märkimisväärne. Kandinski tahtis Schönbergi veenda, et fašistide pärast pole mõtet muretseda, kuna nad jätavad ellu "häid juute". Schönberg vastas: "Täna, et Te lubate jätta mind ellu kui "head juuti", ent vaevalt on Hitler Teiega nõus. Kuidas Te ei mõista, et nende (fašistide – M. R.) eesmärk on korraldada uus Pärtliöö ja selle öö pimeduses ei suuda keegi eraldada, et mina olen "hea juut"."

Need katastroofi lähenemise tunded on eriti märgatavad Schönbergi oopuses "Saatemuusika filmisteenile" op. 34 (1929–30), mida esitas Tallinna Kammerorkester. See on kolmeosaline süit, üks nendest teostest, mille kohta on öiged H. Eisleri

sõnad, et "Schönbergi muusika põhimeeleolu on hirm". See on muusika filmile, mis eksisteeris ainult helilooja kujutluses.

Osad kannavad pealkirju "Ähvardav oht", "Hirm", "Katastroof". Esimese osa sisuks on kasvav õudus, see on polüfooniline muusika, dodekafoonia kõlab siin pehmelt. Väga osavalt on kasutatud keel- ja löökpile. Teises osas kasvab sama meeleolu tänu rütmilise liikumise regulaarsusele, mida segavad ainult laskuvad fanfaarihelid – omamoodi "Ekstaasi poeem" pahupidi. Emotsionaalsel kulminatsioonil läheb muusika üle kolmanda osa leinamarsiks. Tromboonide repliidid kõlavad nagu purustatud lootuste sümbolid. See kafkalik pilt lahustub vaikuses.

Kui Hitler tuli võimule, oli Schönberg kontserdireisil Prantsusmaal. See päästis ta elu. 1933. aastal astus ta demonstratiivselt juudi usku, et olla solidaarne fašismi ohvritega. 1939. aastal komponeeris ta oma esimese suure juuditeemalise religioosse teose "Kol Nidre" op. 39 hugejale, segakoorile ja orkestrile, mis sarjas "Vox Nova" kõlab Ülo Vihma, Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja Tallinna Kammerorkestri esituses.

"Kol Nidre" on palve, mida juudid laulavad sünagoogides Lepituspäeval. Schönberg töötles seda vabalt, oopuse ingliskeelne tekst kujutab endast montaaži sellest palvest ja katkendist Moosese 1. raamatust. Palve populaarselt viisi Schönberg ei kasuta, see ilmub ainult fragmentidena orkestripartii. Teksti põhiosa loetakse, see peab kujutama sünagoogi; koori on kasutatud vastavalt juudi traditsioonidele ja tavaliselt on see meeskoor. Põhiline areng toimub orkestris. See on väga väljendusrikas teos, millelt viis otsene tee Schönbergi hilisemate juudi ainekuga seotud oopuste juurde, nagu "Päästetud Varssavist" (1944) ja ooper "Mooses ja Aaron", mille kallal Schönberg töötas oma elu lõpuni.

Nii näeme, et järgmine ja viimane rahvusliku iseloomu muutus Schönbergi muusikas on üleminek juudi rahvusliku traditsiooni juurde, mis algab tema muusikas 30-ndatel aastatel. Muusikas kasutatakse rohkem tonaalsust, mõnikord koos dodekafooniaga, ebatäpse kõrgusega helisid vokaalpartii (lugeja või "Sprechstimme"), tsitaate. See muutus johtus osaliselt helilooja rahvusest, kuid suuremal määral oli põhjustatud ka poliitikast ja ühiskondlikust elust. Kolmekümnendate aastate algusest peale oli juudi küsimus seoses fašismi kasvuga tähtsal kohal maailmatasemel. Solidaarsuse kaudu juutidega väljendati sageli solidaarsust kõigi rõhututega. See, et niisugune stiil valitses elu lõpul Schönbergi muusikas, tähendas mõnes mõttes, et ta jäi "maailmatähendusega" heliloojaks.

Mark Rais

Pilk Narva maanteelt noorte laulupeo rongkäigule

Kõigepealt tuli – nagu ikka – laulupeo pea, uhke ja väärikas. Kaks hobust oli ka – vankritel peale kutsari lõõtspillimängijad ning koerad ja kassid, s.t. koerteks ja kassideks riietatud tantsijad. Äkki jäi üks hobune seisma ja teps mitte edasi ei läinud. Pealtvaatajad märkasid: vankri esimene parempoolne kummist rattarehv – ega see päris eesti talupoja vanker olnud, vaid midagi moodsamat – oli õhust tühjaks jooksnud. Pealtvaatajad kamandasid lõõtspillimängijad ning "kassid" ja "koerad" vankrilt maha. Hobune, tundes, et koorem on jälle jõukohane, hakkas edasi liikuma. Ei selgunud, kas

On, ikka on. Võib väita, et naljasoont on eesti rahva hulgas vähevõitu. Kuid seda siiski leidub. Luua omad Jõgevamaalt on tulnud autoga. Eest auto nagu auto ikka, aga saba taga.

Lääne-Virumaalt on "Haljala Kakerdajad". Milline originaalne sõna. Kuid ega ainuüksi sõna. Embleemil on ka hampelmann, kes on tantsima pandud. Kas on Nukuteatrist abiks oldud? Või on haljalased ise sellele tulnud, et nalja tuleb rongkäigus ka teha?

Vahepeal on mööda läinud Järvamaa. Koeru

embleemil on koerapea, nähtavasti valla vapina. Tuleb meelde vana anekdootiline lugu Korea sõja päevilt, kui oli levinud kuulujutt: "Sõda on juba Koerus." Nüüd on siis assotsiatsioonid teised – rahumeelsemad ja vist täpsemadki.

Ei pane täheleegi, mis maakonnast on need 60–70-aastased eided-taadid, kes on oma tantsutrupi nimetanud "Moekateks". Vaimukas. Aga "Segased" neid on muidugi Raplast.

Pärnu maakond on karuga – nii vapil kui naturaalselt, vist siiski ümberriietatud inimesena. Näitlik õppetund, et Vändra mets on Pärnumaal.

Pärnu, nagu Tartugi, tuleb omaette kolonnina, erinevalt teistest linnadest-maakondadest. Au pealinlaste pärnakatele, kes on siiski suvatsenud provintsi saabuda! Või ei meenunud tarkadele linnasadele, kes juba enne noorte laulupidu suvepealinna Pärnusse Tallinnast üle kandsid, et just siin toimub see suur üle-eesiline ettevõtmine?

Suur ja tark Tartu linn on kõik oma koolid ümber ristitud. Treffner muidugi kõigepealt. Aga mõni nimi on niisugune, mida pole kuulnudki, mõni jälle välismaine ja filosoofiline – Descartes. Aga ainult Miina Härma nimeline teatab plakatitel kogu Eesti kohta, et tal on kõik kooriliigid olemas. Nagu Härma koolile kohane.

Valgamaalastele hõiksid pealtvaatajad: "Ärge olge nii kurvad!"

Seepeale röögatas üks pasunapoiss: "Elagu Valga puhkpillimängijad!" ja lisas: "Ise tuleb endale "elagu" hüüda. See pole kellegi kord!"

Viljandimaalaste hulgas on ka Võhma. Tore, et võhmalastel pärast

Elva omadest ei ole küll keegi rongkäigu lõpuks väsinud, ei noor ega vana

kombinaadi pankrottiminekut siiski jätkub laulu- ja tantsulusti! Ainult embleem on neil vana – lehmapea. Kuid

nii võhmalased kui ka pealtvaatajad häälitsevad, et võhmalastel on nüüd uus, eestipärasem sümbol – šampinjon. Ehk maakeeli puravik.

Saarlased kannavad kadakaoksi.

Suur Tallinna linn on rängas vaimukuse puuduses. Endise pealinna au päästab Prantsuse Lütseum, kes plakatitel tutvustab kõiki ladina alfabeedi tähti: mitte ainult firmanimes meile viimase ajal nii omasteks saanud c-d, q-d, x-i ja y-i, vaid ka juba unustussevajuvaid lihtlaseid a-sid-b-sid.

Koolide ümbernimetamisel on püüdnud olnud ka Tallinn. Aga Tartu vastu ta ei saa. Vilksatavad stagnalikud 8., 21., 39., 47. keskkool. Viimasele oleme eriti tänulikud – tuleb välja, et Tallinnas on praegu veel õige palju kooli. Aga järgmisel noorte laulupeol, kus iibe langus on koolides oma töö teinud? Ja kas on see koolide ümbernimetamine just kõige vajalikum oma mõttetavuse tõestamise vorm?

Nagu peab, lõpetab Tallinna ja kogu rongkäigu Tallinna Poistekoor.

T. Luunja

Fotod: Kersti Grünberg

Puhja Gümnaasiumi seltskond ei kavatse vist üldse laulupeusi pidada

ettevaatusabinõusid oli rakendatud – pump ja tagavarakumm kaasas. 1999. aastaks tuleb need küsimused aga kindlasti selgeks teha ja voorimehed varustada vajalike vahenditega avariilukorras tegutsemiseks. Kaks aastat on aega.

Siis tulid külaliskoorid – Stockholmi eesti koor, Mari ja Udmurdi omad. Neile plaksutat, nagu ka peagi kohalejõudnud Narva kooridele Ida-Virumaalt, kes olid eestikeelse kava kenasti ära õppinud. Mäletan 1988–89. aastat, kui väideti, et pagulaseestlaste ja Eestimaa venelaste kohtumine on täiesti välistatud. Aeg on edasi läinud ja vanad haavad armistuvad. Kui mitte veel poliitilisel tasemel, siis vähemalt laulupeol.

Aplauside osalisteks said ka mitmete maakondade rongkäiku poetonud Soome ja Rootsi sõpruskoorid ja –orkestrid. Baltoskandia laulupeol Riias käis ja Gotlandile läheb Laupa koor. Hiiumaa rongkäigus on ka Laupa kool. Peab kaardi pealt järele vaatama, kus on see Eesti suur muusikakeskus Laupa!

Näod, plakatid – kust on keegi. Üksluseks läheb. Kas midagi vaimukamat pole?

See lõbus tegelane nättas, kuidas oli pealinnasõiduks ette valmistatud

Kilde laulupeolt

PÜHA TUNNE

Hr. Eri Klas! Kuidas on dirigeerida, tammepärg kaelas?
On kaalukam, raskem ja vastutusrikkam. Laululava on püha koht. Kui pühas kohas juhatada, siis on püha tunne.

Minu tihedate dirigeerimiste juures on omalaadne juhatada nii innustunud koori, näha noorte rõõmsaid silmi ja tunnetada, et nemad tiivustavad mind. Teeme seda vastastikku. Ma loodan, et need inimesed, kes olid siin väljakul või kodus televiisorist vaatasid, said ka sellest päevast õnnelikumaks ja rikkamaks.

Kas Tell on tulnud enne ka juhatada nii suurt koori?

On ka enne tulnud, aga need on olnud teistes riikides ja võõras

Foto: Kersti Grünberg

kohas on võõras tunne. Aga siin on mõnus tunne.

Kas jääb meelde?

Nii ei maksa küsida.

PÕHJANAABRITEL ON ARENGURUUMI

Pärast laulupeo lõppu laulis üleval nõlval laulupeo mälestussamba juures väike poistekoor, dirigendile lisaks veel mõned täiskasvanud. Saame jutule – valgalased. Poistekoor tegutses sealmail esimest aastat. Mulle tutvustatakse **RAIVO KÕRGEMÄGE**, kes on hiljuti välja andnud lastelaulude kogumiku "Päikese lapsed" ja kelle laulu "Lööke" esitasid seekordsel noorte laulupeo mudilaskoorid.

Võrulastel on oma helilooja, valgalastel oma. Kas Eesti lõunapõldele on tekkimas oma heliloojate ühendus?

Ei, ei. Ma elan praegu ajutiselt Soomes, Jyväskylä ja Oulu vahel.

Kuidas laulupidu hindate?

Oli palju originaalseid ja uusi momente, mida varem pole olnud. Kasvõi laulupeo algus, läbiviimise kord. Ning palju uusi, noori dirigente. See kõik annab palju värskust juurde.

Kuidas on Tele arvates praegune Eesti muusikaolu võrreldes Soomega?

Minu arvates on Eesti muusikaolu ja koorilaul alati olnud kõrgel tasemel. Võime selle üle uhkust tunda.

Aga Soomes?

Ma arvan, et seal asi paraneb, kuna seal on praegu nii palju Eesti muusikuid. Mis puudutab vähemalt koorilaulu, on seal veel palju arenguruumi.

Küsitles

Herbert Vainu

MÕTTEID VIIMASELT LAULUPEOLT

Miks valmistada pettumust väliskülalistele?

VIII Noorte laulu- ja tantsupeo ettevõtmised äratasid mitmesuguseid mõtteid. Sealhulgas tagasivaatavaid.

Kuidas meid, vanaemasid-vanaisasid omal ajal koolipõlves muusikaliselt kasvutati ja suunati? Riho Päts, koorijuht ja helilooja, oli minu kuue algkooliaasta põhimõttekindel, karm, ent hästi laste psüühikat tundev omapärane isiksus, kes oskas õpetada meid eluks ajaks a cappella koorilaulu hindama ja armastama.

Noodid saime selgeks lausa mängeldes juba I klassis: laulsime kolmkõlasid, heliredeleid, tegime vahet mažoori ja minoori vahel, maadlesime ümberpööratud akordidega.

Laulu eest hinde saamiseks tuli see esitada üksinda ilma klaverisaateta. Kes ei saanud sellega kohe hakkama, võis valida laste seast hästilaulva abimehe. Neid kasutas Päts tihti omakorda klaveri asemel laulu õpetamisel. Nii võiks teha praegugi puhta vokaaltehnika arendamiseks.

Igal klassil oli oma a cappella ansambel. Üle kooli oli valitud lauljatega neljahäälne segakoor, mille abil pakuti näidistunde muusikaõpetajaile meilt ja mujaltki. Siiani on need ettelaulmised olnud ühed ilusamad muusikalised lapsepõlveelamused.

Tallinna Tütarlaste Kommerts-gümnaasiumis oli suur tütarlaste-neidude koor, mida juhatas muusikaõpetaja, helilooja Juhan Jürme. Ka siin oli igas klassis oma a cappella lauluansambel, solist, viuldajad; väga suur omalaadne sümfoniaorkester, mille põhipillideks lavatäis viulid, oli linna suurim. Nii koor kui orkester olid kooli uhkuseks ja neis laulmine või mängimine "pop", nagu nüüd öeldakse. J. Jürme "Rukkirääku" esitasime koos kooriga kooli 25. aastapäeva pidulikul aktusel Estonia kontserdimaja täissaali ees. Ka selle kooli muusikalised ettevõtmised on jäänud tänaseni hinge helama.

Ma arvan, et suurem osa meie koorilaulukultuuri muusikalistest vanaemadest-vanaisadest – kui nii võib öelda – o a cappella laulu traditsiooniga koolides kokku puutunud nagu minagi. Ja eks meie kuulsad laulupeod oma juhtidega on Eesti koorikultuuri traditsiooni tuntuks laulnud kogu maailmas. Meie dirigentide kaader on praegu heal tasemel. Meie koorid toovad koju kulda, hõbedat ja muid autasusid, mida saadakse huvitavate, ennekuulmata tämbrivärvide, kujundite, erksa rütmi, emotsionaalsuse, laulu tõlgenduspeensuste, nõtkete eesti keele ning põneva repertuaari eest. Aga nüüd me paneme oma kullakoorid – neidude- ja poistekoorid – laulma instrumentaal- ansambli saatel!!! Mida mõtlevad kulladirigidid ja –lauljad? Kuus laulupidu oleme ilma instrumentaalita hakkama saanud. Kas ütleme kooridele, et nad pole võimelised enam ilma toetuseta laulma? Neil on õigus solvuda.

Tundsin tahet püsti tõusta ja laulupeolt lahkuda. Minu väliskülalised olid lausa nõutud, sest nii tämbri kui ka koosseisu üks element – löökpillid – ei sobinud kokku

ühegi ettekantud laulu olemusega. Kohal, kus me istusime – esimese põõsastara esimese läbikäigu ääres, peaaegu keskel – kuulsin ainult mingeid melodiat tuhmistavaid mütse, helikatkeid, mis segasid laulude melodiat nautimast. Kahtlemata oli see üks meie koorilaulu "vanaemadest", kes oma hästikoolitatud häälega ütles: "Mis nad seal ometi mütsutavad, lasku lastel enestel

Pirjo Levandi tuli koos sümpaatse saatjaga läbi vihma nagu hea haldjas ja võitis kõikide tiidrukute siidamed

laulda!" Ta sai kohalikult ümbruselt tugevat aplausi.

Helivõimendus võiks arvestada rohkem tervet lauluväljakut, mitte vaid A-sektorit. Neidude esinemise ajal võnkus heli

Tull on jõudnud laulukaa-re alla

tugevasti. Solisti polnud kuulda, kostis mingeid kriiatusid, laulude lüürika kandus halvasti peoplatsile. Hea oli aga lastekoori "Do, re, mi", kus kontakt lauljate, solisti ja dirigendiga oli hea. See, kuidas lapsed austavalt imetlesid P. Levandi kauni hääle helisevat ilu, kandus ka kuulajatesse.

Kooli TV-1 oleks ammu aeg oma saadetes tutvustada muusikakoolide ja -akadeemia andekaid noori: pillimängijaid, lauljaid jt. Väärmuusikat tuleks hinnata märksa kõrgemalt. Tüütab Hommiku-TV estraadilaine tihti lausa sobimatus antud teemaga. Ei ole rõõm näha ka noorte naiste inetuid kehaväänamisi. Paljud ei vaata enam seepärast kunagi nii populaarset saadet. Hea maitse ja läbimõeldud lähenemisega nii sisusse, kujundusse kui

Ellerheina tüdrukud oma tuntud headuses

ka muusikasse on tunnustust vääriv Onu Raivo, kes on suutnud säilitada huvi oma hommikuste vaatajate hulgas. Väga tähtis on saate stiil.

Stiilne oli mudilaskooride esinemine oma puhkpilliorkestrite saatel. Hea oli orkestripalale kaasarõõmustamine käteplaksuga. Miks mitte! Ent meieni ei jõudnud halva kuuldavuse tõttu koori ja orkestri koostöö nüansid.

Kolmes laulus filmist "Viimne reliikvia" ühendkooride ettekandes oli

tublisti kõlajõudu, emotsionaalsust ja teksti selgust. E. Klasi vilunud dirigendikäsi meeldis lastele, samuti nagu kuulajaile. Noorus on ikka olnud mässuline. Ta vajab aktiivset tegutsemislusti, erksat mõtet väljendavat luulet. Ootaks heliloojailt uut värskendavat repertuaari.

Meeldiv oli kuulata segakooride "Mälestusi kodust" R. Leppoja juhatusel, sest meloodia liikumisele ei olnud instrumentide takistusi.

Üllatas lastekooride väike kõlajõud. Siin polnud õiges tasakaalus laul ja liikumine, kuigi viimane oli huvitav. Mõlemad nõuavad lastelt jõudu. Aga laps ei ole veel võimeline seda oskuslikult jagama. Seepärast tuleb liikumise rakendamisega olla märksa tagasihoidlikum, sest laul ise peab jääma ikkagi mõjuma, liikumine on vaid silmale sisu avav illustratsioon.

Puhkpilliorkestrid moodustasid värvika laigu kooride kontserdil. Meeldi oleksin vaadanud trummitüdrukute efektseid võtteid. Tants võiks jääda tantsupeole. Tervik oleks stiilsem olnud.

Ühendkooride parim laul oli G. Ernesaksa "Mu isamaa on minu arm". Vabalt, hea tempo ja teksti selgusega voolas laul üle väljaku. Sagiv liikumine lakkas, kuulati hardalt püsti seistes L. Koidula kaunist teksti. Oli ülev hetk ja pisaraidki... Aitäh lastele, K. Arengule ja kava koostajaile.

Nuputagem!

Instrumentaalansambli abil me mingit uut kvaliteeti ei saavuta. Veel kord - tämbri värvid ei ole kooridele sobivad. Küll aga peaksime vaatamängulisust täiendama uute tegevuste ja muusikaliste taustadega.

Laulupeotulele tuleks luua palju tähtsam ja nähtavam roll. Teeleaatjaiks võiksid olla kooride

parimad lauljad, kes vajaduse korral vahelduksid nii rongkäigus kui teekonnal laululavalt mäele kivi juurde. Auvalve jääks sinna kuni dirigentide tulekuni, kui tuli antakse käest kätte. Enamikule Lauluväljakul istujaist jäi seekord kena leid nägemata, sest nende tähelepanu koondamisele polnud mõelnud. Tegevus ja liikumine peaksid toimuma muusika saatel ning see tuleks alles kirjutada. Kas dirigendid tuld käest kätte andes mõnda teksti laulavad või fraasi kordavad, selle peaksid nad ise

otsustama. Igal juhul võimaldaks häälekas tseremoonia kõigil ilusast ja heast mõttest osa saada. Mõelgem!

Meie folklooris on olemas tulesõnad. Kas neid ei võiks kasutada laulupeotule tõusmisel tornis?

Kooride tulek lavale on küll värvikas, ent vajab samuti helilist täiendust. Laste laulupeol kuuldu igast ilmakaarest pisikeste puupillide (ma ei tea, kas nägin

Kust on ta sinu kätte tulnud, seda sa ise ei tea...

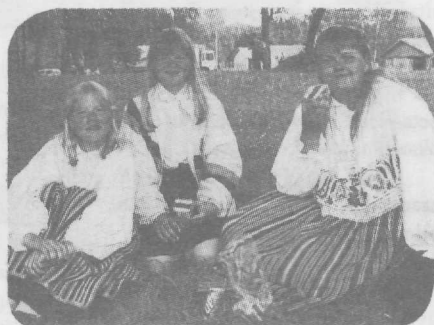
õigesti) kvarteti mängu. Need kvartetid kordasid sümboliseid laulupeo märgi ilmakaari, ent koore laulma kutsuvad hellelused vähese tekstiga või hoopis ilma mõjuksid vist emotsionaalsemalt ning koorid

jõuaksid lavale hoopis kiiremini.

Dirigentide austamist tahavad näha kõik lauluväljakul olijad, ent siiski ei näe seda peale esimeste ridade. Nii ei tohiks enam pidulisi pahandada.

Kas poleks võimalik asja korraldada nii, et lauljate esimesed read moodustaksid värava ja koorijuhid astuksid läbi selle - lauljate tänulaulu saatel - kõrgemale, kust kõik pealtvaatajad võiksid neid näha? Mäletan, et G. Ernesaksal oli siin mõte kasutada sõnadeta meloodiat viiulite saatel.

Kooride vahetused on aeganõudvad liikumised ja meeskoorid on laulnud ise omal algatusel fraase, mis on teinud naiskooride tuleku kuulajaile palju huvitavamaks ja meeldivamaks. Ka siin on võimalik luua meloodia ja tekst, mis tõstaks väärikalt esile meie naiste ja neidude lauluoskust ja kõlaks meeste suus kena kutsena. Võimalusi on siin palju, tuleks vaid tublisti nuputada.

Puhkepauz

Laste laulupeol oleksid võinud poiste ja neidude koorid koos laval olla ja vaheldumisi laulda. Pilt oleks olnud parem ja väheseks jäänud kõlajõudu rohkem.

G. Ernesaks on laululavalt lahkuvatele kooridele kirjutanud samanimelise laulu. Võiks arvesse võtta ja ära proovida. Kõne alla tuleks veel dirigentide laul-kutse kõigile lauljatele jälle tulla laulma järgmiselegi laulupeole, ja tänulaul kuulajatele.

Väga tahaks uuesti laulupidudel kuulda kunagist suurt viiuldajate ansambli, head kandleorkestrit või ka rahvapilliorkestrit. Puhkpillid on üks kindel osa meie laulupeotraditsioonist.

Tean, et G. Ernesaksa arvates kuuluvad tantsud siiski tantsuväljakule. Ta pidas aga plaani korraldada järgmise

Lydia Rahula tundub olevat rahul

rahvakunsti. Peaksime hindama oma ... cappella traditsiooni. See on just see, mis müüb end rahvusvahelisel foorumil kõige paremini. Lauljate taseme tõstmine ja põnev repertuaar on põhi, mille peal seisab meie koorikultuur.

Mis veel häiris?

Lauljad ja täiskasvanud sagisid vahetpidamata rahvushümnil ajal. Lastele tuleb õpetada pühadusest arusaamist. Ei sobi kõnelda ka presidendi tervituskõne ajal – tal on alati öelda meile kõigile midagi südamesseminevat. Õppida viisakust tuleks neil vaatajail, kes ummistasid paralleelsed vahekäigud

ning varjasid laululava sadade istujate eest. Olen korduvalt olnud Läti laulupidudel kuulajana-külalisena. Seal valitseb lauluväljakul kontserdisaali õhustik. Ei sagita, ei kõnelda, ei sööda, ei jooda. Kuulatakse andunult ning avaldatakse aplausiga austust lauljatele ja dirigendile. On, millest eeskuju võtta.

Otsisin linnast asjata laulupeo kuulutust ja temaatilisi siidrahte. Õllesummeri reklaam laululava tagaküljel oli tõepoolest vägev. Oleks kasvõi ükski suur kenasti kujundatud plakat laululava kaunistanud. Aga ei! Kui komisjonil puudusid finantsressursid, oleks võinud ju kunstnikele plakati ja räti valmistamise võimaluse välja rentida või lepingu sõlmida, lubades neil realiseerida endatehtu ja selle eest ka tasu saada. Omal ajal kirjutasid koorid laulupeoplakati teisele küljele lauljate nimed ja hankisid dirigentidelt allkirju mälestuseks ilusast muusikapeost tulevatele põlvedele. Ka see oli kena traditsioon.

Ja kuhu jäid kooride lipud? Mina nägin neid rongkäigus. Ent hiljem? Koori lipp ei ole tagatubade

rekvisiit, ta esindab koori ja neid inimesi, kes seal laulavad. Tuleks leida lippudele auväärne koht laululava külgedel ja nende paigutamine sinna peaks olema kena vaatamänguline tegevus muusika saatel.

Hirvo Surva oma sõiduvees

Häiris laululava eest läbimarssivate kooride "vabakäigusamm", summas tulek, mis ei võimaldanud igakülgset näha meie rahvariiete kaunidust. Tundus imelik, et muusikalise kõrvaga laululapsed ei oska käis marsitaktis.

Vaatamängulisus on muusika kõrval laulupidude üks haaravamaid külgi. Ärgem siis unustagem seda maitsekalt välja arendada! Ent lavastajail peab olema muusikalisi ja tekstilisi võimalusi hoopis rohkem, kui senini on olnud.

Vähendada tuleks diktori sõnavõtte. Kärarikas diktor häirib muusikakuulamise meeleolu.

Tundub, et lauluväljak vajab heliaparatuuri uuendamist üle kogu väljaku.

Kas õnnestub või ei õnnestu? (Uhti-uhti-uhkesti ajal)

laulupeo esimesel päeval Põhjamaade rahvaste – soome, taani, rootsi, norra, islandi, aga ka eesti, läti, leedu rahvalaulude valikkava, teisel aga Põhjamaa rahvaste nüüdisaegsete koorilaulu tipposte esitamine. Kutsutud oleksid kõrge tasemega külaliskoorid, rahvapilliorkestrid. Võib-olla peaks sellest mõttest välja kasvama erakorraline, igati läbimõeldud laulupidu, mida riik aitaks finantseerida. Ka pole hoopiski paha omaaegse kultuuriministri Peeter Oleski mõte esitada meie laulupidu Nobeli preemia saamiseks Põhjamaade Nõukogu auks ja hiilguseks.

Olgu meile eeskujuks Norra, kes suurtel spordimängudel näitab oma folkloori, ürgseid trolle ja

Selle peo kõige tillemad olid küll tublid...

... ja ega juhendajadki nelle alla ei jäänud

Pangem pead tööle, lugupeetud laulupidude korraldajad – dirigendid ja kavade koostajad, heliloojad, luuletajad!

Naima Kasak

Fotod: Kersti Grünberg

Folklooriuputus

"Nii palju nagu sel suvel pole folklooriüritusi kunagi olnud," nentis Viru Säru esimese päeva üritustelt koju sõites üks Rakvere selle ala veterane. Ning seda kinnitab ka Eesti Kultuurikalender. Suviseid nädalavahetusi jäi väheks, et nad üle Eestimaa üksteist segama ei hakkaks. Muide, Viru Säraga täpselt ühel ajal leidis aset ka teine rahvusvahelise kõlapinnaga (ning ingliskeelses Eesti festivalide bukletis kajastamist leidnud) ettevõtmine Virumaast just mitte väga kaugel – Viljandi Virred.

Eeldatavasti teevad meie rahvakunsti spetsialistid sellest uputusest kokkuvõtteid, nuputavad, kuidas teha asja tulevikus mõjusalt.

Võõrustajat kiideti vist asja eest

CIOFF-i Põhja-Euroopa Sektori aastakoosolek toimus sel aastal Eestis, Paides. CIOFF on ülemaailmne UNESCO B-staatusesega folkloorifestivalide ja rahvakunstiorganisatsioonide nõukogu, kuhu Eesti, Läti ja Leedu kuuluvad alates 1991. aastast. Põhja-Euroopa Sektori liikmed on peale Balti rükkide veel Inglismaa, Iirimaa, Norra, Taani, Rootsi ja Soome.

Kuulati ära CIOFF-i peasekretäri Rolf Leanderi (Rootsi) informatsioonitööbüroo koosolekust Üus-Meremaal ning komisjonide ja töõrühmade aruanded. Tõõtati läbi CIOFFi uue põhikirja projekt, mis on plaanis vastu võtta sellel sügisel toimuvail maailmakongressil Kreekas. Käsitleti teemat CIOFF-UNESCO-EUROOPA LIIT, kuid selles küsimuses jäid otsad lahtiseks, sest mitmed CIOFF-iga ühinenud riigid ei kuulu viimatinimetatud organisatsiooni.

Huvipakkuvad ja palju võrdlusainet andvad olid rahvusektsioonide aruanded. Kui sektsioonide tegevuses on palju sarnaseid jooni, siis organisatsioonide struktuuris ja rahastamises on erinevused suured, samuti töö põhimõtetes. Eesti folkloorialase tegevuse korraldust peeti eeskujul väärivaks mitte ainult Euroopa, vaid kogu maailma mastaabis. On arusaadav, et külalised kiidavad alati võõrustajat, kuid järele mõeldes leiab meie folkloorialase töö korralduse põhimõtetes positiivseid jooni, mis ei ole omased teistele maadele. Mõistatavalt ei ole see ainult ühe organisatsiooni, vaid kultuuripoliitika ehk riigi suhtumise küsimus. Meeldivaks üllatuseks välisdelegaatidele olid nii kultuuri ministerrüümi kantsleri Toivo Kuldsepa kui ka Järva maavanema Arvo Sarapuu vastuvõttud.

Eesti poolt võtsid koosolekust osa Võru Folkloorifestivali, Baltica ja Viljandi Pärinumuusika Festivali ning Viljandi Kultuurikolledži esindajad.

Anne Ojalo,

CIOFF-i Eesti Rahvusektsiooni vastutav sekretär

VIRU SÄRU SÄRUMAKS...

Vahepeal finantsraskustega maadelnud Viru Säru toimus sel aastal 8. korda 5.–6. juulil (s.o. juuliku esimesel nädalavahetusel) seekord looduslikult väga kenas kohas (käänuline järv, sellel saar), kuigi kõrvalises Vihula mõisas. Muusikalehel õnnestus kohal olla ainult esimesel päeval, kuid kavale toetudes püüame anda siiski mingisuguse üldpildi.

Elmise Säru ajal oli suur Euroopasse pääsemise vaimustus. Väliskülalisi oli palju ning see muutis kogu ettevõtmise suhteliselt kalliks. Seekord oli korraldustoimkond eesotsas kunstilise juhi Igor Tõnuristiga valinud mõnevõrra teistsuguse tee. Väliskülalisi oli vaid neljast riigist – Lätist, Soomest, Norrast ja Venemaalt (Peterburist), kusjuures kaks viimast esinesid vaid neljaliikmelistena. Et aga rahvusvaheline hõng siiski mõjus oleks, lisandusid neile "kohaliku eksootikana" kaks Eesti oma vähemurahvuste truppi – ukraina "Zerba" ja tšuvaši "Palan". Ja see pole sugugi piir. Nagu märkis I. Tõnurist, tegutseb Eestis praegu 15 vähemurahvuse ansamblit. Nende ühisettevõtmised jäävad aga rohkem nende endi asjaks, ajakirjanduse (nii eesti- kui venekeelse) tähelepanu alt välja. Sellepärast on nendest kahe ansambli Viru Särule kutsumine igatpidi väärt ettevõtmine ka selle näitamiseks, kui võrd mitmekülgset rahvakunsti leidub siiski Eestimaal. Tundub, et need ansamblid väärisksid ka eesti rahvaluuleteadlaste tähelepanu.

Peamine aktsent oli siiski pandud Säru särumaks muutmisele, s.o. vaatamängulisuse, võistluslikkuse ja huumori osakaalu tõstmisele. Selleks olid kohe avatseremoonia järel jõu- ja osavusmängus, seejuures eesti omade kõrval

Maavanem Marko Pomerants üllatas avamisel regilauluga

ka külaliste, küllaltki originaalsed ja vahetuntud läti ja vene omad, naljandite võisturääkimine (mõlemal puhul asja hingeks Erkkil Öun), teisel päeval pillimäng ja laul järvel. Samasse rahva ligiõmbamise

sarja kuulus ka end üle Eesti populaarseks mänginud Väikeste Lõõtspillide Ühingu esinemine tantsuks esimese päeva lõpul. Lahe ja huumoriküllane meeleolu loodi juba avamisel, kui Lääne-Viru maavanem Marko Pomerants lausub oma avasõnad koos Igor Tõnuristiga regilaulu vormis ning samal kombel pidas ka kostitajate – Vihula naisansambliga – sõnasõda.

Igal heal ajal on ka oma halb külg ning eelpoolloetletud Säru särumaks muutmise ürituste puhul seines see selles, et need, keda huvitasid esijoones puhtfolkloorsed üritused, pidid tegema valusa valiku, kuna need toimusid eri kohtades osaliselt samaaegselt.

Muusikalehele oli muidugi regilaulutund naljadest ja rahvatantsudest tähtsam, kuid publikule vast mitte. Kuigi see toimus peaväljal, oli rahvast, eriti algul, kui muud ettevõtmised veel kestsid, suhteliselt hõredalt.

...JA REGILAULUD REIPAMAKS

Ometi peaks just austuse ja armastuse kasvatamine meie esivanemate iidse kultuuripärandi – regilaulu – vastu olema folkloorifestivali üks peamisi ülesandeid. Ja ka rahvusvahelise kõlajõuga, sest nagu tundi juhtinud Igor Tõnurist autoriteetselt teatas, on rohkete parafraasidega regilaul puht soomeugri panus maailma muusikakultuuri.

Ja samal ajal – olgem ausad – on see austuse ja armastuse kasvatamine küllalt keeruline ülesanne, sest laulud on vormilt ühetoonilised, sisult venivad ega sobi hästi kokku tänapäeva elutempoga. Ei aita välja ka see, kui teatatakse, et just seitsmest Haljala kandist on suur osa regilaulu üles kirjutatud ning kohaliku Vihula ansambli juhi Kai Tingase vanaisa oli üks peamisi üleskirjutajaid.

Veljo Tormis on siin lahenduse leidnud selles, et on regilaulu töödeldud nüüdisaegsesse helikeelde ning tugevate professionaalsete kooride ettekandes teinud maailmas üldhinnatuiks.

Kuid kas leidub ka mingisuguseid teisi teid? Praegusajal noori vägagi köitev Ameerika levimuusika põhineb ju üsnagi primitiivsetel, kuid samal ajal tempokatel ja südantõhestavatel neegri rahvalauludel. Neid jooni on osatud võimendada. Eestis aga tõrjus meloodilisem, teravasüzeelise ja sageli ka huumorikam uus rahvalaul regilaulu välja. Ja viimase omakorda ameerikalik levimuusika, mille kaudu muusikaärimehed on leidnud tee laiade masside, esijoones noorte hingede ja sealtkaudu ka rahakoti juurde.

Kas see tähendab, et eesti ja soomeugri regilaul on alaväärtuslikum?

Püüdke analüüsida! Regilaulu nimbus oli ju selles, et seda laulsid eeslaulja järel kõik. Seda nimbust püüti taastada Viru Säru regilaulutunnis, kuid ilma suurema tulemuseta. Nähtavasti on kontsertide kuulamisega niivõrd harjutud olema passiivne vastuvõtja, et seda on raske saavutada. Kuid praegusi hitte ju ometi lauldakse kaasa!?

Nähtavasti alahindame me eesti regilaulu intellektuaalset potentsiaali, mis neegri või saksa lauluga võrreldes on hoopis teistsugune. Rütmi, hingelõhestamist, põnevat süzeed ja ilusat meloodiat või ka huumorit asendab siin teisiitulemise mõnu

Selle suve kuum sõna - "VÄIKESTE LÕÖTSPILLIDE ÜHING"

Foto: Kersti Grünberg

ja leidlikkus. Ühte ja sama mõtet väljendatakse erineval viisil kuni kümme korda. Ühes kooslaulmise nimbusega kindlustas see nende populaarsuse aastasadade jooksul. Kui meil ei õnnestu

saavutada otse selle nimbuse taastamist, siis võiks vast taotleda parafraseerimise mõnu aktsenteerimist tooni varieerimisega, näoilmeaga, žestidega või mingisuguste muude vahenditega. Kui me oma esiemade parafraseerimisostust ei pea küllalt leidlikuks ja vaimukaks või sellest lihtsalt praegu enam aru ei saa, võiks ju kasvõi muuta vaimukamaks teksti. Kas ikka tähendab eesti rahvalaulu kõige tugevama külje – teisisi ütlemise mõnu ja intellektuaalse potentsiaali – rõhutamine autentsusest loobumist? Või on see hoopis lugupidamisavaldus esivanemate vastu ja ühtlasi tõestus, et me oleme nendega võrreldes mõnevõrra edasi arenenud. See ei ole amerikaniseerumine. Me vaid rõhutaksime, nagu ameeriklasedki, seda elementi, mis on meie vanade laulude tugev külj. Ja see külj on n.–ö. puhtsoomeugriilik. Tundub, et selle üle võiks mõelda.

Ning kolmandaks: kui meil ei õnnestu saavutada või me ei taotlegi eesti regilaulu monotoonsuse šamaanlikku efekti, siis tuleks püüda seda elavdada žestide (nagu tegi Harri Mürk), instrumentaariumi (Tamsalu Tuhkatrallade piimaanum) või mingite muude vahenditega. Muide, selles osas näitas üles leidlikkust Läti ansambel Zalktis, tuues mängu villakotid, puuliistud ja küünlad. Ja eks peterburilasedki saavutanud publiku hulgas menu tänu ürgslaviilise tugevate joonte tänapäevastamisele.

Herbert Vainu

LÜHIINTERVJU

Harri Mürk, Toronto Ülkooli õppejõud. Mida Torontos õpetate?

Eesti keelt ja kirjandust. Mul on umbes 20 üliõpilast. Suurelt osalt kohalike eestlaste lapsed. Aga on muidki asjastuhvituid – nii anglo-ameeriklasi kui ka teisi.

Teie seos rahvaluule ja muusikaga?

See on mu peamine hobi. Vana eesti regilaul on kena, kuid monotoonsevõitu. Püüan seda kuidagi elavamaks teha. Siinsel esinemisel koos Igor Tõnuristiga mõtlesime laevalaulule juurde vaatamängulise elemendi, panime naised lavale istuma n.–ö. laevaks ja laadungiks. Pärast laulu lõppu tõstisime nad üles, kemplesime juba sõnalise improvisatsiooni näol, kuivõrd on laeva põhi terve ja laadung hea. Kuulajad võtsid hästi vastu.

Üks inimene, kellele olen eesti keele selgeks õpetanud, on Ameerika lätlane Guntis Šmidchens. Ta tegeleb läti, leedu ja eesti folkloori uurimisega ja viibib ka siin Viru Säru.

(Tellisime G. Šmidchensilt Muusikalehte artikli eesti, läti ja leedu rahvalaulu erinevuste kohta. Ta oli meeeldi nõus kirjutama.)

RAHVAMUUSIKAPÄEV VARGAMÄEL

28. juunil peeti Vargamäel A. H. Tammsaare majamuuseumis rahvamuusikapäeva. Ürituse motoks rahvaluulest pärinev värsikatkend: "Et see tee ei tootaks melda..." Kokku olid tulnud esinejad erinevatest Eestimaa paikadest. Ligikaudu 3/4 kohaolnuist moodustasid esinejad ise, muid suhteliselt vähe. Eestis on keskselt sellisoid palku, kuhu autentne rahvamuusika paremini sobiks kui Vargamäe vanade taluhoonete vahele. Vaatamata sellele tundus rahvalaul selle palkkonna jaoks veldi ümberistutatud nähtusena. Põhjuseks on kindlasti järjepideva rahvamuusikatradditsiooni katkemine Kesk-Eestis ja mitte ainult seal. Vaatamata restaureeritud taluhoonete kompleksile, mis tekitab sajandi võrra minevikku reisinu muljeid, ei kõla rahvamuusika seal siiski nii loonutruult, nagu näitaks Setumaa või Kihnu.

Ürituse alguses esinesid Hiumaalt pärit rahvamuusikavõlled. Koha nende järel Setumaa ansambel "Hõllorõ". See kollektiiv pakkus tõelist kuulamisrõõmu ja professionaalsust, kui sellist sõna sobib rahvamuusikute puhul tarvitada. Mitmeaastase rahvalaulu tegi nauditavaks seegi, et ansambli liikmete hulgas oli palju noori inimesi, kellede häälekvaliteet on

teadagi parem kui vanadel. Esitatud rahvalauludest olid nii mõnedki päris omapärased. Nii jäl siinkirjutajale meelde üks lugu, mille juurde kuulusid põnevad liikumissignuurid ja mille salmi lõpuosas tolmus huvitav mustlasmuusikale sarnane klendus, jõudes lõpuks välja ltaalla opera buffa taoliseks klirrkõneks.

Palde kultuurikeskuse naksansambel esitas põhiliselt uuema rahvamuusika seadeld. Lauldi väga valkselt ja seetõttu läks vabaõhutingimustes üsna palju kaotsi.

Üheks rohkearvulsemaks ürtusel esinenud kollektiiviks oli Kaitseallidu Segakoor Tallinnast. Nende esitatust jäid enim meelde V. Tornise rahvalauluseaded. Vaatamata sellele, et see koor koosnes põhiliselt vanemaeglastest lauljatest, oli ettekande tase üsna hea.

Seejärel astus üles Järvamaal vilmasel ajal juba üsnagi tuntuks saanud rahvatantsuansambel "Paapealsed". Selle etteaste oleks kindlasti palju võltnud, kui saatemuusika oleks kõlanud elavas ettekandes. Publik suudeti siiski kaasa elama panna, eriti seetõttu, et uusi tantsupartnerid valksid esinejad otse pealtvaatajate hulgast.

Rahvamuusikapäeva lõppedes suundus kogu seltskond (nii esinejad kui pealtvaatajad) igivanu kilgelaule lauldes

kilgelaule poole. Seal läks lahti rahvalik sümman nüüd juba elava kapellmuusika saatel. Hiljem püüti veel kilkudes selle traditsiooniga kokkusobivalt laule jätkata, kuid paraku kukkus see üsna keskselt välja, kuna Tammsaare muuseumi kilk oli hooldamata ja krääksus nii jalult, et laule polnud peaaegu üldse kuulda.

Sellised rahvamuusikapäevad nagu Vargamäel toimunu, on väga tänuväärset ürtused. Kõrvuti suuremastaapsete folkloorifestiivalidega on rahvamuusikapäevad tegelikult peaaegu alukesed ürtused (kui jätta välja Setumaa ja Kihnu), kus rahvamuusika saab tänapäeva Eestis ehedal kujul kõlada. Aga kurvastada poleks ka sellepärast vaja, kui vanema regilaulu ja uuema vönnalvürsilise rahvalaulu kõrvale (loodetavasti mitte asemel) asub tulevikuks vaadatuna tänapäevane eesti rahvalaululevmuusika erinevates stiilides. Kahju oleks ainult kusagil 2197. aasta palku tegutsevatest uutest "saardest", "kreekidest" ja "tornimestest", kui nad otsustaksid pöörduda 100 aasta vanuse rahvamuusika poole. Näil poleks enam nii head toormaterjalit töötuseks, kui oli nende eelkäijatel. Või... kes oskab öelda, mis jääb sõelale praegusest rahvamuusikast.

Aaro Pertmann

Rahvamuusika- keskus Võru

Sel suvel oli Võrus kaks suurt muusikaüritust, mis estjooones seostuvad rahvamuusikaga.

13. -15. juunini olid III Võrumaa Akordionimuusika Päevad. Osales 109 akordionisti kogu Eestist, nende hulgas 2 Sibeliuse Akadeemias õppijat (Küllil Möls ja Signe Vainu). Kokku anti 19 kontserti. Ettevõtmise peaarorganisator Ilmar Kudu teatas, et akordionimuusika on Võrus praegu väga populaarne, seda tahab uuel aastal muusikakoolis õppida 20 noort, vastu võtta saadakse 10. Praegu on juba õppijaid 60.

Kuu aega hiljem, 10. - 13. juulini aga oli Võrus juba suurem üritus - III Võru Folkloorifestival, mis oli ühendatud X üle-eestilise rahvamuusikapeoga. Esimene selletaoline peeti maha 1978.a. Toila-Oru pargis, kuid piirkondlikke rahvamuusikapäevi hakati kõige varem, juba 1971.a. korraldama just Võrus.

III Võru Folkloorifestivalil oli osalejaid tervelt 10 välisriigist - peale Eesti, sh. Võrumaa enda kollektiivide veel Iisraelist, Leedust, Lätist, Moldaaviast, Poolast, Rootsist, Soomest, Šveitsist, Ungarist ja Venemaalt (viimase koosseisus Mordva ansambel). Analoogilise Soomes toimuva Kaustise festivali juht imestas, kuidas võrulastel oli õnnestunud oma festivali kolme aastaga kujundada nii rahvusvaheliseks.

Vahetult festivali eel valmis Kandle aias uus lava. Ka finantsprobleemidest, mis tekkisid seoses sellega, et Võru linn ei suutnud ehitajale õigel ajal tasuda, saadi üle.

Peale ava- ja lõppkontserdi esineti veel paljudes kohtades: restoranides, kirkutes, näitustel, Kreutzwaldi muuseumis jne. Külalaste mitmeid paiku Võrumaal, sh. Võru külje all Loosut - August Teppo kodukohta. Osa külalisansembleid käis esinemas ka Tartus, Põlvas, Otepääl. Kokku oli esinejaid 1200 - 1300, külalastajaid 4 päeva jooksul Võrus vähemalt 15000.

Tuleval suvel toimuvaks Võru IV Folkloorifestivaliks on juba teada 3 kauget osalejamaad: USA, Jaapan, Uus-Meremaa samuti Austria.

FOTO: KERSTI GRÜNBERG

FESTIVALIMATRJOŠKAD TARTU KANDIS

Emajõe päevad

olid Tartus 15. - 18. juulini. Need algasid botanikaaias ilutulestiku ja kontserdiga, kus laulis naiskoor Cantare, mängis metsasarve kvartett ning esines Tartu lasteteater. Kontserdid jätkusid Emajõe kaldapealsel ja linnatänavail. Emajõe päevade raames avati ka

VI soome-ugri rahvaste folkloorifestival.

See toimus 17. - 21. juulini esimest korda väljaspool Venemaad üheksas Eesti maakonnas.

Festival, kus lauldi 15 keeles, algas Tartus Jakob Hurda mälestussamba juures. Lehvivate lippude all marssiva rongkäigu peas astus mari esindus - peeti ju 1. soome-ugri rahvaste festival 1980.a. Marimaa pealinnas Joškar-Olas ja Marimaa on Venemaa soome-ugri rahvaste koostöö lipulaev.

Festivali avas selle Eestisse toomise algataja Feno-Ugria direktor Jaak Prozes, kõneles mulgi rahvarõivais kultuuriminister Jaak Allik, lugedes ühtlasi ette festivali patrooni, presidendi Lennart Meri tervituse.

Külaliste nimel rääkis Marimaa ajalehetoimetaja Vassili Janalov, kes ütles, et tal on Eestis alates 1991.aastast siin korduvalt käinult palju sõpru ning eestlased on muutunud pärast suurriigi koosseisust lahkumist palju enesekindlamateks ja väarikamateks.

Esinemistega tegid algust Väike-Hellero (25 aastat tegutsenud Hellero lauljate lapsed) ning Eesti ainuke naisorupilliansambel Linnutaja Kurgjalt. Seejärel esinesid niidumaride folkloorirühm Olök sem (Niidul), regilauluansambel Jaaniku Torontost, mäemariide folkloorirühm Sanimaks (Tokkroos) jt. Mitmed küllasoitnud ansamblid andsid kontserdi linna teistel väljakutel.

Need, kes tahtsid kuulda kõigi osalejate ühist esinemist, tulid õhtul Vanemuise kontserdisaali. Pärast 4,5 tunnist kontserti jätkus osalistel veel jaksu simmaniks saali fuajees.

Järgmiseks kaheks päevaks sõitsid osalejad esinema üle Eesti, festival lõpetati 10. juulil Rakvere Vallimäel.

Tartumaa folklooripäeval

18. - 19. juulil sai värvi juurde VI soome-ugri folkloorifestivali külaliste esinemise läbi.

Algas see Alatskivi valla Peatskivi küla Kalevipoja sängis (Linnamäel). Sealne külarahvas Helju Kraani eestvedamisel oli puhastanud

10 viimase aastajooksul lepikuks kasvanud ala peoplatsiks (tulemus - 100 m² leppapuud) ja sirma ka üles pannud ühest võimsast kuusest tehtud kütse. Peolisi tervitasid lauakoormaga koju jõudnud Kalevipoeg (koolidirektor Urmas Laul). Kompositsiooni "Kalevipoja" ainetel oli kokku seadnud 65-aastaseks saav Alatskivi tantsumemm Virve Jõgeva. Kiigehõigetega saatel esinesid Kalevipoja sängis eriti kauged külalised Obi ja Irtõsi äärest handi-mansi 11-liikmeline rühm Uras Huramat (Põhjamaa mustrid) rahvariies. Nende folkloor kajastades nii jahti, kalapiüki kui ka põhjapõtrade

Marla Volodina mängib kaselehel vasakult teine Nadežda Kostõleva
FOTO: MALLE ELVET

kasvatamist, peamiseks tõmbenumbriks aga "Karutants": rituaal pühale loomale - karule.

Ansamblit juhib õpetajanna Nadežda Kostõleva, tuntuim liige aga 60-aastane handikeelse ajalehe toimetaja ja poetess Marla Volodina, kes on käinud pea kõigil soome-ugri festivalidel ja foorumitel mitte ainult Venemaal, vaid ka Soomes, Ungaris ja Norras. Eestisse sõitis ta esmakordselt 1956.a. tudengina Leningradist ning on seejärel viibinud siin korduvalt, kohtunud ka Ingrid Rüütliga.

Maria napsas kaselt lehe, pani huultele ja kõlas muusika.

"Leht peab olema õhuke, siis heliseb hästi," kommenteeris ta. Kui seejärel pidulised, suundudes riburada järgmisele esinemispaigale Alatskivi Hirveaeda, tegid peatuse allika juures, mille põhjas lebas kivi karupoja kujutisega, palus Maria luba see kaasa võtta. Karu ju hantide-manside püha loom. Väga oli meeldinud Mariale ka, et Tartus oli külalisi kostitatud maasikatega - maasikas on tema rahva püha taim.

Kontserdile Alatskivis, kus külaliste kõrval lõi hulgaliselt kaasa ka eestlasi, järgnes päev hiljem esinemine Kallaste linnaväljakul. Seal oli pidulistega ühinenud vahepeal Otepääl esinenud niidumari Olök sem. See ansambel on tegutsenud 10 aastat ja koosneb valdavalt kultuuritöötajast.

Pidu lõppes ühise tantsu ja rääbiste söömisega Kallaste kultuurimajas. Tartumaa folklooripäevade peakorraldaja, Alatskivi kultuurielu hing Maret Rätsep ütles kokkuvõtteks: "Kui hämmastavalt südilt tantsivad-laulavad ühiselt nii noored kui ka vanad. See on hea märk kultuuri järjepidevusest."

Malle Elvet

VANA MUUSIKA MEILT JA MUJALT VILJANDIMAAL

Folkloorifestival **Viljandimaa Virred** toimus 4. juulil Viljandis ja 5.–6. juulini Karksi–Nuia sealsete linnapäevade raames. Külalisesinejaid oli Leedust, Lätist, Rootsist ja Saksamaalt.

Vaevalt sai see festival lõppeda, kui Viljandis hakkas kõlama teist laadi vanamuusika – keskaegse Lääne–Euroopa oma. **Viljandi Vanamuusikafestivall** 8.–13. juulini (peakorraldaja Tiit Jõgi) oli kohal Hortus Musicus, kes nii tähistas ka oma loomise 25. aastapäeva (viljandlased märkisid, et nemad alustasid kohalike vanamuusikakontsertidega juba varem – 1971. a.) ning tuntud Trio Veracine Lääne–Euroopast (John Holloway – viiul, Lars Mortenson – klavessiin, David Wethin – tšello). Mängiti muuhulgas triole nime andnud helilooja ja maailma vanima tuntud naishelilooja Hildegard

Bindeni (1098–1179) muusikat. Viljandi Kolledži õppejõud Maret Tomson ei hinnanud seekordsete külaliste taset väga kõrgeks.

24.–27. juulil kõlas Viljandis jällegi vanaaegne muusika, seekord n-ö. kolmanda külje pealt. Norra kitarrist Knut Reiersud, Rootsi ansambel Hedningarna, Boys of the Lough Šotimaalt jt., ka eesti ansamblid esitasid paljuski tempokat ja kirglikku rahvaste muusikat nüüdisaegses aranjeeringus. See variant tõi kokku kõige rohkem külalstajaid kogu Eestist nii eelmainitud kui ka enamike teiste Eesti folklooriettevõtmistega võrreldes – 3 päeva peale umbes 12000, neist kohalikke 20%.

Seega on **Viljandi Pärimusmuusika Festival** ehk rahvusvaheliselt Viljandi Folk Music Festival suutnud end kohandada noorte autol kihutajate muusikalisele maitsele, jäädes siiski omanäoliseks ja nimele truuks. 1,3 miljoni kroonisest eelarvest tõi piletiraha tagasi siiski vaid vähesed osa. Põhiliselt aitasid kahjumisse jäämist vältida sponsoritõetused, sellest 10000 krooni Viljandi linnavalitsuselt.

Viljandi Kultuurikolledž kasutas nendel ettevõtmistel väliskülaliste kohalolu ära, kaasates nad õppejõududena noortele muusikutele korraldatavatele kursustele.

"SAIME KINDLUST JUURDE"

Sellest sündmusest teatati raadios. Toimetuse ponnistused lähema info saamiseks ei kandnud vilja – kõik olid puhkusel, k.a. Eesti Koorühing kollektiivselt. Õnneks tuli kaastöö Narvast, mille lühendatult avaldame.

Narva tütarlaste koor Marina Kossolapova juhendamisel, mis esineb Rugodivi nime all, käis Saksamaa ülikoolilinnas Geissenis ülemaailmsel noorsookooride konkursil. Selles osales 3000 noort 23-st erinevate mandrite, peamiselt Euroopa riigist.

Kuidas see kõik oli?

Peale majutamist oli 10. juulil meelde jääv avarongkäik spordihalli. Sinna jõudes olid kõik nii emotsionaalselt üles köetud, et kui keegi võttis üles mingi muusikalise motiivi, tulid kõik kaasa.

Kaks päeva olid põhikonkursid kolmes grupis: lastekoorid, kuni 19-aastaste koorid, kuni 25-aastaste segakoorid. Seejärel oli veel folkloorikonkurss, milles osales 15 koori – nõutava@d olid peale vastava repertuaari karhvariidid. Ja Grand Prix konkurss, kuhu lubati 5 parimate tulemustega esinenud koori. Grand Prix sai Ungari noorsookoor Cantate. Teistele jagati kuld- või hõbediplomid, pronksauhindu polnud.

Kuidas esinesid koorid Eestist?

Meid oli kokku viis ja me esinesime hästi. Kuldauhinnaga pärjati Ellerheina (koguni kahega, ka folkloorikonkursil), Tartu Õpetajate Seminari segakoori ja üle-eestilist neidude koori. Hõbeda saime meie koos Radugaga Tallinnast. Oma allgrupis olime 16 koori hulgas tulnud esimesteks ja tüdrukud isegi puhkesid nutma, kui selgus, et kuldmedalid jäi pisut palle puudu, kuid minu arvates nii esinduslikult žüriilt küllalt kõrge tunnustuse saamine oli meile suur au.

Kas oli veel midagi huvitavat?
Konkursi lõpetamine. Kui tulemused olid teatavaks tehtud ja pinged langenud, alustas keegi laulu "Stewe Won-

kirikut, kuhu on ümber maetud Chopini süda.

Mida peale huvitavate elamuste andis koorile veel see ekskursioon?

der": "We are the world, we are the children" jakogu saal, kõik 3000 osalejat laulis kaasa. Isegi praegu seda meenutades jooksevad võbinad üle keha.

Seejärel esinesime Bad Kambergis, kus meil on sõprusmeeskoor, kes 1997. a. käis Narvas. Suurepäraselt läks sealne ühiskontsert, kolmandana esines Iisraeli koor. Üheks kingituseks oli ekskursioon Reini äärde Wiesbadenisse. Ekskursiooni lõpuks jõudsime veinikeldri juurde, laulsime seal ja saime tasuta degusteerida ehtsat reinveini. Kena linn oli Marburg. Nürnbergis näidati meile kohti, kus vennad Grimmid said inspiratsiooni oma muinasjutudeks. Varssavis külastasime

Kindlustunde oma tasemes, mida võisime varem vaid aimata. Juba juunis Tallinna rahvusvahelisel konkursil sai meie koor oma grupis II koha, kusjuures I kohta üldse välja ei antud. Geisseni žürii oli veelgi autoriteetsem. Kuid saime ka kogemusi ja indu edasiminekaks. Oleme juba tõestanud ja tahame tulevikus palju paremini tõestada, et sellisel kõrge vokaalse kultuuriga maal, nagu on Eesti, võivad ka mittepõhirahvusest koorid tuua riigile rahvusvahelist tunnustust.

Svetlana Jagodovskaja
Fotol: Rugodivi koor Geisseni konkursil.

Leonid Laškevitši foto

Heljo Sepp ...ja nii ta meid õpetaski

II osa järg

(algus malkuu Muusikalehes)

Säde suurepärse akustikaga teatrisaalis ei toimunud küll muusikakooli õpilaste kontserte, kuid seal olen kuulnud esimest korda elus sooloõhtuid, mida andsid korduvalt L.Milk ja G.Milk-Barrot, samuti Ida Aav-Loo. Teatrisaalis esines regulaarselt ka kohalike isetegevuslaste näitetrupp, tihti käisid sõna- ja operetilavastustega Valgas külalisteatrid. Suviti korraldati Säde aias orkestrikontserte ja vabaõhulavastusi. Säde laval viidi läbi iga-aastased Ühisgümnaasiumi koolipeod, harilikult ikka kooli orkestri ja koori esinemiste ning näitemänguga.

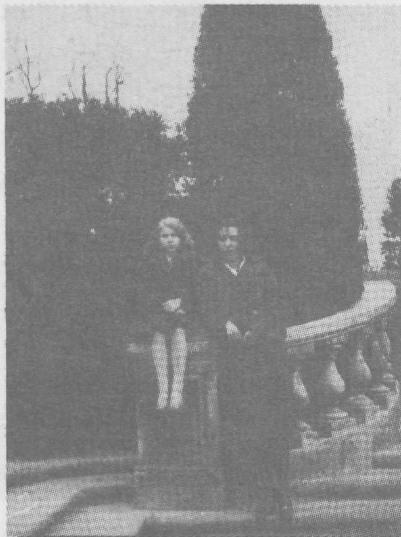
Ühel niisugusel suurpeol, kus tuli ettekandele A.Kapi kantaat "Päikesele", tegin ka ise orkestri koosseisus klaverimängijana kaasa. Küllap oli kodulinna veel teisigi muusikaüritusi, millega ma aga kokku ei puutunud. Valgas oli mitu puhkpilliorkestrit (Kaitseliidul, kohalikul sõjaväeüksusel, tuletõrjel ja veel ehk teistelgi). Aktiivselt tegutses Raudteelaste Kodu, suviti anti puhkpillikontserte ka Linnapargi kõlakojas. Kontserte oli ka Jaani kirikus.

Nüüd aga mõned täheldused Emilie Kuuse klaverimängu õpetamisest. Ta asus Valgas tööle küll 1930 aastal, kuid läksin tema klassi aasta hiljem. Alustasin õpinguid esimesel kooliaastal B.Peenemaa klassis. Mis põhjustas ülemineku, ei mäleta, aga arvan, et kuna klaveriõpetaja üüris meie majast (Lai 7) ühte tuba, siis pandi klaverimängust huvitatud väike koolitüdruk ka sama õpetaja juurde mänguoskust omandama. Kuue aastakümne tagust klaveriõpetust mäletan vaid üldjoontes. Polnud ei karkimist ega erilist kiitmist, ei mingisuguseid ülepõngutatud emotsioone. Kõi toimus kuidagi lihtsalt, enesestmõistetavalt, nagu mängeldes. Repertuaari ei mäleta ka täpsemalt, aga eks ikkagi Schumanni ja Tšaikovski lastepalad, väikesed lookesed Anna Magdaleena Noodivihikust, kuid üsna varsti tuli tutvuda ka ka juba Bachi inventsioonidega.

Eesti klaverimuusikast huvitus Emilie Kuusk väga, eriti muidugi Heino Elleri loomingust.

Õppisin Elleri tundma niisiis kõigepealt helide kaudu ja nagu mulle

hiljem selgus, vahendas ta oma klaverimänguõpetusega teisigi Elleri tõekspidamisi. E.Kuusk käis Elleri õpetust mööda, kui ta meis, lastes, püüdis kasvatada tähelepanu ja keskendumisvõimet, tehes seda mitte ainult klaveriõpetamisega, vaid hoopiski seltskondlikke mängu mängides. Mingi magnet tõmbas meie tänava lapsi mustade lokkis juuste, alati naeratava ja lausa vigurivändana igasuguseid mängu nagu varrukast raputava klaveripreili ümber. Kahte neist mängudest mäletan selgesti. Esimese puhul pani ta lapsed enda ümber istuma ja siis, võtnud kepi, joonistas põrandale mingi kujutise, samal ajal loitsivalt sõnudes: "Ümmargune kuu, tal on silmad ja suu...jne.". Mängu võitjaks osutus hoopiski mitte täpsem joonistaja, vaid see, kes esimesena märkas, missuguse parooliga toimus kepi üleandmine järgmisele mängijale. Teiseks mänguks

10-AASTANE HELJO SEPP KOOS OMA ÕPETAJA EMILIE KUUSEGA 14. APRILLIL 1932 TARTUS ESMAKORDELT HELILOOJA HEINO ELLERI JUURDE

asetati toolid keskpõrandale kokku nii, et nende ümber sai liikuda. Tööl oli üks vähem kui mängijaid. Siis hakkas õpetaja klaverit mängima ning meie liikuma. Helide katkestamise hetkel pidid liikujad toolidele istuma. Kaotajaks jäi aeglasema reaktsiooniga liikuja, kes jäi toolist ilma.

Nendes mängudes polnud ju midagi esmaavastuslikku, kuid tähtis oli,

et me armas õpetaja meiega mängis, leides aega laste jaoks. Selle asemel, et klaverimängimisel eksinule joonlauaga näpu pihta toksata, karastas ta meie psüühikat hoopiski meie märkamatul viisil. Niisugune "karastamise" printsiip oli, nagu hiljem kogesin, Elleri muusikaõpetamise põhitugi. Võimalikult vältides tüütu mehaanilise kordamise põhimõtet vigade parandamisel, käsitleti nähtust laiemalt, tungides telgitagustesse saladustesse. Alateadvust tuli tasapisi, kuid järjekindlalt toita materjaliga, millele teadvus võis hiljem toetuda väga eriilmeliste ja keerukate konstruktsioonide (struktuuride) loomisel. Tähelepanu ja keskendumisvõime kasvatamine on esimesed vundamendikivid, millele rajanevad iseseisva töövõime alged. Tugevat närvikava saab ja peab toitma lihtsa karastamisega. Asjatu keerutamine ei aita!

Emilie Kuuse tegi sümpaatseks mitte ainult armastus oma töö ja väikeste õpilaste (kui laste) vastu, vaid ka tema praktiline, elujaatav suhtumine ümbritsevasse ellu. Kordagi ei kuulnud ma, et ta oleks kurnud oma töökoha üle provintsilinnakeses. Ta leidis igale olukorrale eesmärgi ja õigustuse. Jäin kunagi haigeks, palavikuga voodist tõusta ei lubatud ja mõelda vaid, mis siis juhtus - kuulen uduselt, kuidas keegi loeb muinasjuttu "Alice Imedemaal". Armas õpetaja istus mu sängi ääres ja luges otse tõlkides raamatust, mille mu Inglismaal elav ristiema oli saatnud. Muinasjutu kuulamine oli otsekuu imedemaal viibimine. Küllap õpetaja vajutas mu alateadvusse ka mõned ingliskeelsed sõnad, millest varem mõhkugi aru ei saanud, kuigi raamat oli mitu korda läbi lehitsetud seal leiduvate ilusate piltide pärast. Ütlen nüüd, et õpetaja teadis, mida õpetaja tegi! Haigevoodist väljunud, tuli õpetaja näpunäidetel lõpule viia Elleri väikese klaveripala "Moderato" viimistlemine ja siis läks lahti sõit Tartusse heliloojale tema teost ette mängima.

(järgneb)

70 AASTAT TAGASI

Juuli 1927

Juulikuus oli muusikategemine koondunud põhiliselt lauluväljakutele. Virulased pidasid oma laulupeo 3. juulil Rakveres. Kohal oli 2000 lauljat, nende hulgas ka 3 Tallinna koori. Üldjuhud olid A. Kasemets Tallinnast, E. Rosenberg Rakverest ja E. Krumme Narvast. Rongkäik tõmbas kokku murruna inimesi, nii et peopaigaks valitud Rahvaia park oli peagi rahvast täis kiilunud. Võimsalt kõlas E. Rosenbergi juhatusel T. Vettiku "Tervitus", mis autori taktikepi all tuli kordamisele. Järgnesid, nagu mujalgi, põhiliselt järgmise aasta üldlaulupeo repertuaari laulud - J. Aaviku "On ilus Eestis elada", J. Zeigeri "Kui lähed sõtta sõdimale" jt. Meeskoorid olid aga nii halvasti ette valmistunud, et neile veel peaproovil partiisid tuli õpetada. Pasunakooride kava oli ainult eesti muusikast. Laulupeo lõpetas M. Härma "Veel kaitse, kange Kalev".

Samal ajal oli pidulikes ka Viljandi. Osa end ülesandnud koore jäi küll, nagu tavaliselt, ilmumata, kuid 60 koori 1873 lauljaga ja 9 orkestrit 138 mängijaga olid siiski kohal. Nii laupäeval kui ka pühapäeval esitati Viljandi Pauluse kirikus J. Aaviku juhatusel J. Haydni oratoorium "Loomine". Esinesid Koidu segakoor ja orkester, solistid olid B. Brunberg, A. Vissman, J. Kuuman, A. Arder ja E. Rossman.

Teine peopäev algas murelikult vihmajuga, mis õhtupoolikuks õnneks jäi siiski üle. Kui Virus puhkpilliiorkestrid vaid

cesti tiikke mängisid, siis Viljandis oli eestilik vaid R. Kulli seatud "Tuljak". Väheldase ühendmeeskoori hulgast paistis oma kõlavate häälega välja 5. diviisi õppekompanii koor Pärnust. Elevust tõi kontserdi lõpuosa, kus olid kavas R. Tobiasi "Varas" ja M. Härma "Tuljak", mis J. Aaviku juhatusel siititasid kuulajaid. Seda halvem mulje jäi aga M. Lüdigi "Koidust". Mihkel Tigane juhatas seda liiga aeglases tempos, püüdis hoog ja väimustus.

Kahest solistide kontserdist oli pühapäevane rahvarohkem, laupäevase ilusa ilmaga eelistas rahvas peaproovi lõssimägedes.

Võrus peeti laulupeev nädal hiljem, 10. juulil. Kandle aeda kogunes 13 koori 380 lauljaga ja Kandle enda suurendatud orkester. Juhatasid kohaliku seminari muusikaõpetaja J. Lohk (koorid) ning A. Mossin (orkester). Õhtul etendati Kandle saalis 15-liikmelise orkestri saatel P. Laja juhatusel "Lõbusat talupoega". Mängiti ning lauldi Võru olude kohaselt täiesti vastuvõetavalt", kirjutas Muusikaleht. Põhiliselt samade esinejate poolt antud kirikukontserdi kava sisaldas Palestrina, Bach'i, Beethoveni, Melartini, Sida jt. helitöid.

10. juulil peeti laulupeeva ka Tapal. See oli linna esimene aastapäev. Kohalikele, umbes 300 lauljale oli toeks tulnud Tallinna Rahvaülikooli segakoor ja "Edu" puhkpilliiorkester. Üldjuhtki oli Tallinnast - T. Vettik, pasunakoore

juhatas aga kohalik muusikamees F. Tammar.

Laluse laulupeev, mis samuti peeti 10. juulil, algas kontsertjumalateenistusega kohalikus kirikus. Esinesid Tartu Akadeemiline Meeskoor L. Neumann juhatusel, kes ühtlasi oli ka laulupeo üldjuht, ning solistina P. Neumann-Pinusepp. Laulupeole oli tulnud 300 lauljat, esinudatud olid Laiuse, Jõgeva, Kaarepere, Kusti, Laius-Tähtvere, Maarja-Magdaleena ja Palamuse.

Laulu- ja muusikapäev oli ka Jõhvis, mille korraldas 31. juulil kihelkonna langenud kangelaste mälestamise komitee. Kohal oli 12 segakoori ja 4 orkestrit rohkem kui 300 liikmega. Koore juhatas J. Veevo.

Samal 31. juulil peetud Jüri 2. laulupeev ebaõnnestus aga hoopis. Jüri lapsed, kes olid varem laulupidudel aulindud ja loorberipärgi võitnud, olid oma lauljuhiks valinud hr. Lapmani, kellele isegi hääle andmine tekitas tõsised raskusi. Kuigi enamik lauljaid oli Tallinnast, möödus vaevalt mõni laul äparduseta.

Ennenägemata hulk rahvast oli aga tulnud Äksi kihelkonna 1. laulupevale. 17. juulil ärapeetud laulupeeva paigaks oli valitud Tornu talu heinamaa. Kohal oli paarsada lauljat, neist osa Tartust. Juhatas L. Neumann.

Laulupäevi oli juulis 1927 nii palju, et väike Hargla oma 175 lauljaga jäi hoopis teiste varju, kuid siingi oli 3. juulil ärapeetud laulupeev kohalikuks suursündmuseks. See oli esimene teolise ettevõtmine Harglas ja seetõttu oli vihmase ilma peale

vaatamata kokku tulnud suur hulk inimesi. Ühendkoori juhatas Fr. Klement Valgast.

Pärnu oli ka 1927. suvepealim. Siinsesse muusikaalul töid elevust Tallinna ja Tartu tippmuusikud, kes Pärnust suvitus- või midu külastuskohana kasutasid. Esinesid lauljad A. Kopli-Wiegand ja E. Laanebeck, mitu korda astus Endlas üles tšellist R. Bööcke, esitades muululgas ka B. Elgari Tšellokontserdi. Rannapiestikus tegi aga muusikat 3. diviisi orkester, kelle tuluõhtu 17. juulil tõi kokku eriti suure rahvahulga.

Oma koht suvises Pärnu muusikaalus oli ka vaimulikud muusikal. Issandamutmise kiriku pidustused 10. juulil algasid kiriku juures jumalateenistusega. Seejärel mindi rongkäigus mereäärsele spordiplatsile vaimuliku laulu õhtule. Juhatas V. Prants. Laulude vaheajal rääkis metropoliit Aleksander laulu tähtsusest meie rahva elus. Seda lauluõhtut külastas ka parasjagu Pärnust viibiv riigivanem J. Teemant.

Vanemuise suvemuusika, mis ikka aasta-aastalt kestnud, oli ähvardanud paar aastat tagasi katkeda. Nüüd oli ettevõtmine Orkestrantide Liidu käes, keda Vanemuine toetas oma noodikoguga tasuta aiaga. Alustati aragi, ent satuti siis hoogu. Mängiti nagu ikka kõike, n.-ö. fokstrotist Beethovenini. Orkester koosnes 30 inimesest. Alaline juht oli J. Simm. Peale tema said veel kätt proovida V. Taggo, A. Nieländer, A. Wirkhaus. Tüsedam klassikakava esitati vana kombe kohaselt neljapäeviti.

August 1927

3. augustil avati Tallinna Kaarli kiriku kalmistul varalähkunud helilooja P. Sida haul mälestussammas, mille oli kavandanud kunstnik F. Sammanees. Sellele sündmusele oli ilmunud palju rahvast, kuigi ümberringi keerlesid kõnepilved ja oodata oli vihma. Vaimuliku talituse pidas pastor P. Kuusik, J. Aaviku kirjutatud kõne luges ette T. Vettik. Kõnes kutsuti üles korrastama ka Berliinis asuv R. Tobiasi hand yöl - veelgi parem - tema põim komaale tuua. Tundmusega esitas Rahvaülikooli segakoor T. Vettiku juhatusel Genetzi "Rahumaa" ja koorijuhli enda "Uncle". Pärast seda oli planeeritud algama Kaarli kirikus orelikontsert P. Sida helitöödest, mis raadio teel surmaiale ja üle maa pidi edasi antama, kuid äikesse tõttu tuli sellest loobuda. Kontsert peeti hiljem M. Saare, J. Jürgensoni (J. Jürme) ja Rahvaülikooli segakoori osavõtul siiski ära.

Kihelkondlikud laulupeavad, mida peeti nagu

muistegi siin-seal suvi läbi, jätkusid ka augustis. Piliistveres surus vihm 14. augustil laulupeo seltsimaja saali. Joosep Saare juhatusel lauldi neli laulu ja näiteseltskond kandis ette "Loreida". 21. augustil oli ilm aga ilus. 60 aastat tagasi olid 21 ärksumat meest asutanud Toilas laulu- ja muusikaseltsi Concordia. Üks asutajaist oli veel elus ja viibis tähtpäeva auks korraldatud kontserdil. Esinesid sega-, mees- ja pasunakoorid Kalju Otto, Peeter Veevo ja Ants Kalle juhatusel. Iseäranis mõjuvalt esitati "Tuljak" ja "Koit". Samal päeval kõlas laul ja Uue-Saaluse puieatikus. Peost võttis osa 6 laulukoori ja Nõnova Noorte Ühingu orkester. Juhatasid J. Saarniit ja D. Varik. Eriti meeldisid publikule meeskoori laulud. Ka Suure-Jaani laulupeev peeti ära 21. augustil. Peopaigaks oli valitud muistne Lohja. Peokõne oligi temast ja tema võitlusest Eesti vabaduse eest. Õhtul oli seltsimaja saalis kontsert, kus esinesid Ella Liitak (sopran) ja Aino Kõrb (klaver), Johan Kuuman (bariton), Julius Vaks (kornet) ja Köstner (viinul). Sissetulek läks Suure-Jaani

vabadussõjalaste mälestussamba ümbruse kaunistamiseks.

Rohkesti oli rahvast tulnud 14. augustil tähistama Võnnu laulu- ja mänguseltsi Lööke 25. aastapäeva. Kohal oli ka seltsi asutajaliige Karl Neumann Otepäält. Tema tähistas sel poolt oma 50. sünnipäeva. Lõpetanud Tartu Opetajate Seminari ja valitud seejärel Võnnu kihelkonnakooli juhatajaks, oli ta 1909. aastal läinud sama ameti peale Otepäele. 1927. a. oli ta Vana-Otepääl Kõrgema algkooli juhataja.

Samal päeval tähistas ka Päidla laulu- ja mänguselts oma 25. aastapäeva. Esinesid seltsi sega- ja meeskoor G. Saare juhatusel.

19. augustil lõppesid 25. juulil alanud kooliõpetajate ja koorijuhude suvekursused Tallinnas. Neid juhatas Viktor Krull. Teoorias võeti läbi konservatooriumi aastane õppekava algteooriast kuni orkestreerimiseni, harjutati ka eelseisva IX üldlaulupeo laule, käsile võeti kooripatituuri mäng. Jaani kirikus käidi kuulamas Lydia Terkmanni (Tiiu Targama) ja Toomkirikus prof. A. Topmani mängu. Lõpupeol esinesid

kursuslaste segakoor, solistid ja keelpilliiorkester.

Tartu suvemuusika oli saanud 20-aastaseks. 27. ja 28. augustil toimunud juubelikontserte oli juhutama kutsutud kõik 3 alalist dirigenti. Suvemuusika algataja Samuel Lindpere auks pidas väikese kõne teine alaline dirigent J. Simm ja andis talle orkestrantide poolt üle väikese kingituse. Simm ise oli S. Lindpere juhutatud orkestris kunagi mänginud tšellot, kolmas alaline dirigent J. Aavik aga trompetit. 15 suve oli aialkontserte korraldanud Vanemuise selts, 2 aastat Tartu mängijate kollektiiv, ühe aasta Tartu Konservatoorium ning viimased 2 aastat Tartu Orkestrantide Ühing. Esimesel hooajal anti 3 kontserti nädalas, viimastel igapäev, millest erilist tähelepanu väärtsid neljapäevased kontserdid, kus alati esitati mõni täismööduline sümfoonia. "Elagu Tartul!", kirjutas tollane Muusikaleht, "Ning jäägu ta alati meile armastatud suvemuusika linnaks!"

Mati Märtn

Nelle laulusõnadele hoogsa muusika loonud mehel HEINRICH MEREL möödus 3. juulil sünnist 110 aastat. Tema tegevus ilmestas mitut etappi meie muusikaelus.

H. Meri sündis Mustvees puusepast kohaliku orkestrijuhhi pojana. Vanaisa Samuel Murdenkov oli tulnud 19. sajandi keskel sinna Viljandimaalt. Emapoolne vanaisa oli mölder ja orelimeister. H. Meri eestistas oma nime 1924. a.

Kooliteed alustas H. Meri Mustvees köster Bucki erakoolis, kirjutamiseks tahvel ja krihvil. Järgnes Mustvee ministeeriumikool, kus aland üvenestamise perioodi tõttu toimus kogu õpetus vene keeles. 1903. a. tegi H. M. edukalt sisseastumiseksamid Peterburi seminaris.

Kuigi H. Meri oli esinenud Mustvees Sõpruse laval isa valmistatud viiuliga orkestris ja solistina ning külamuusikute eeskujul komponerinud isegi ühe polka, algas alles Peterburis tõsisem tutvumine muusika põhialustega. Ka kuulas HM võimalikult tihti kuulsaid kunstnikke, mis arendas ta muusikalist maitset. Seminaril lõpul tehti HM-le ettepanek astuda stipendiaadina konservatooriumi, millest ta loobus koolmeisterameti kasuks.

1907. a. lõpetas HM seminaris, töötas seejärel mitmel pool Peipsi kandis nii Eesti kui ka Vene poolel. 1919. a. siirdus HM Pärnusse ja töötas siin muusikaõpetajana 61 aastat.

Mida ta suutis siin muusikaõpetaja töö kõrval korda saata, ei jõua üles lugedagi. Ta juhatas Pärnu siimfooniaorkestrit (ka asutas selle), mees- ja segakoori, keskkoolide vahelist koori, rahvaülikooli orkestrit, oli Pärnu laulupidude üldjuht, Lauljate Liidu kohaliku organisatsiooni liige ja üldse ühiskondlikult üliaktiivne. Viimased eluaastad oli ta Pärnu Kaubandusvalitsuse pensionäride orkestri ja Pioneeride Maja mitme ansambli juht.

Õpetajatöö esimestel aastatel lõi HM agaralt kaasa näitejuhina, kunstnikuna, valmistas koolidele okariine ja teisi pille. Muusikateooria õpikute puudumisel koostas ta need ise.

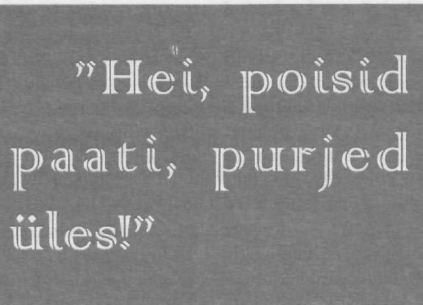
H. Mere õpilastest on sirgunud nimekaid muusikuid, näit. Villem Reimann, Tiit Kuusik, Uno Naissoo, Artur Uritamm, Arbo ja Hannes Valdma, Valdur Roots, Vardo Rumessen, Arnold Anton jt. Mitmed neist on ilistanud ja tänanud H. Meri ajakirjanduse veergudel.

Eri peatüki moodustas H. Mere elus **helilooming**: ümmarguselt 15 orkestripala, 30 koorilaulu, 65 soololaulu, peale selle veel muusikat lasteballadele ja -näidenditele. Kõige rohkem on HM muusikat kirjutanud 1960–70-ndatel aastatel, arvatavasti seetõttu, et pensionäri põlvnem enam segamas põhitöö. Loomingu väärtuslikum osa on aga kirjutatud varem, peamiselt peetud laulude isegi loomisperioodi ajal. Valdavam osa lauludest on liitriilsed, aga on samuti hoogsaid ja lõbusaid. Ka rahvalaulude viisistamisel on H. Mere loomingu tähtis koht ("Kes mind kumleb laulevada", "Pulmalaul" ning "Kalevipojast" "Täna lähme hiielesse").

Kuulajate poolt on H. Mere varasematest lauludest kõige soojema vastuvõtu leidnud "Sügiselaul" (G. Suits) ja "Kalurite laul" (E. Nurk).

1905. aastal kirjutatud "Sügiselaul" kajastab algavat ühiskondlikku surutist. Selles on vähe välist draamatikat, kuid sisemine dramatism on saavutatud üksindustunde ja tusameele pideva süvenemisega. Selle liitriilauluga on H. Meri õnnestunud loonud tervikliku miniatüüri G. Suitsu huuletuses peituvast sisemisest unnikust.

"Kalurite laulus" vahelduvad diinaamilised kontrastid. Helilooja kaldub julgelt kõrvalhelistikesse. Intonatsiooniliselt ja rütmiliselt rahutu I osa mõjub sõjaka, trotsliku jutustusena. Keskmise osa on pühendatud kodu- le, loodusel

ja merearmastusele. Laulu lõpp saavutab oma aktiivse diinaamikaga võidukindla, surmatrotsiva kogumilje. Mitmesugused erinevad

meeleolud on oskuslikult seotud. Vahelduvad meeleolukad pp-d ja ff-d. Pole ka imestada, et laul oma ilmumisaastal 1920. oli Eesti Autorikaitse andmeil lauldavuse poolest teisel kohal pärast A. Lemba "Hällilaulu".

Hilisematest

110

lauludest kerkib esile K. Merilaasi sõnadele loodud "Laula, väike karjus".

Küllalt kõrge kunstilise väärtusega on Ernst Emmo sõnadele kirjutatud laul "Võiks otsast alata". Veel paeb muusika ja sõnade ühtsusega laul "Õnne ootel" (M. Under) ja kergelt tantsisklev "Peale balli" (K. Mardos).

Helilooja Uno Naissoo kirjutas: "H. Mere lauludele on iseloomulik lihtsus ja siirus. Loogilised meloodiad ja harmoonia, lakooniline klaverisaade. Heliloojal on oma nägu. Selles domineerib põhjalaine kargus, mis eriti keltib minoorsete laulude kohta. Selgelt on tunda Eesti rahvalaulule iseloomulikke tüüpiliseid võtteid."

New Yorgi ajalehes Vaba Eesti Sõna kirjutas J. Kummann: "Kui Pärnu sai parima osa Merelt muusikuna selle rakenduslikus osas – orkestrimängijana-organisatorina, dirigendina, siis Väli-Eesti on võinud jagada ka ta loomingulist pärandit. Eks seisa meie meeskooride kavas tema hoogne ja rütmier "Kalurite laul", mis on kui koloriitne helimaal meie muusikapildis. Selle kontrastid, muusikalised meeleolud, hoog ja arendatud saade kindlustasid laulule silmapaistva

populaarsuse. Samuti oleme kuulnud "Stigist" naiskooride repertuaari kullafondina. Ja kas pole meie tippulajad looreleid lõiganud Mere kirgliku "Igatsuse lauluga"?

Kogu HM loomingut kohta ei saa anda nii kiitvat hinnangut. Esineb juhuslikkust ning ebahõlplast. Kuid lauldavad on tema laulud kõik.

Palju on H. Merele ette heidetud muusikalise kõrghariduse puudumist. Selle omanine oleks kindlasti tõstnud tema tööde taset. Kuid ärgem jätkem tähelepanuta, et tolleaegsed seminarid andsid küllalt põhjalikke muusikalisi teadmisi, millele lisandusid müüdugi iseõppimine ja anne.

H. Mere laule on esitanud paljud meie nimekad solistid (Jenny Siimon, Tiit Kuusik, Arne Viisimaa, Martin Taras, Elsa Maasik, Ellen Laidre, Urve Tauts, Margarita Voites, Kalmer Tennossaar, Ene Neem, Hella Glanmann-Nõmtak, Agnes Treier-Kommissaar jt. A. Viisimaa ja J. Siimon on laulnud mitmed laulud heliplaadile. Käesoleval aastal laulis paljud neist kassetile Malle Raid (klaveril Tõnu Rein).

"Kalurite laulu" on esitanud Kanadas ja USA-s Roman Toi, Erik Kokkari, Staffenau jt. dirigeerimisel, 1978. a. suvel ka Austraalia Sydney Ethnic Radio eestikeelses saates.

Helilooja lõi oma viimased laulud

("Pärnu laul" ja "Viimne laul") 92-aastaselt. 93-aastasena mängis ta veel orkestris tšellot. HM lahkus suurde vaikusesse 31. augustil 1980. a.

Lõpuks mõni sõna HM **järeltuljalst**. Poeg Kaljo suri käesoleval aastal USA-s. Arvukad järelehüüded räägivad selle mehe tuntusest audioinsenerina, tohutust panusest eesti ühiskonna sündmuste filmijana, helilindistajana ja fotograafina. Juba põgenike laagris Saksamaal ehitas ta endale esimese magneetilise heliülevõtte aparatuuri, mis oli tol ajal ainulaadne. Ta filmis põgenike laagri sündmusi ning helilindistas laulukooride ja solistide esinemisi. USA-s registreeriti KM nimele üle 20 patendi. Tema tööst ja leitudest kirjutati omal ajal USA ja Saksamaa ajakirjanduses. Tema heliülevõtetes peegeldub kogu New Yorgi eestlaste kultuurielu.

Noorim pojapoeg Uku käib vanaisa jälgedes. Ta on helilooja tänapäeva moodsa muusika valdkonnas. Tema loomingut on jäädvustatud kassetidele.

Heinrich Mere muusikaanne elab edasi.

Elo Raivet

(Mu) paps saanuks sajaseks**Juhan Zeiger 40-aastane**

Augustikuu lõpule langes meie tuntud muusikamehel Juhan Zeigeril kaks juubelpäeva: nimelt ta sai 40-aastaseks ja ühtlasi täitus tal ka kümme aastat tegevust Paide muusikaalu arendamises.

Juhan Zeiger sündis 27. aug. 1897. aastal Võnnus, Tartumaa. Lõpetas 1918.

Niimoodi kirjutas Muusikaleht kuuskümmend aastat tagasi. Käesoleva aasta augustis on käes sajas, nüüd juba sünniaastapäev.

Eeltoodule võin lisada, et isa sünnikohaks oli Kastre-Peravalla Terikeste küla. Juhani isa oli Karl ja vanaisa Rein Zeiger – kaugemale ma kahjuks pere ajalugu ei tea. Peale isa surma tuli mul korda ajada tema autorikaitse pabereid nende ümbervormistamiseks ja selle asjaajamise käigus selgus, et mu isa ristiniimi oli õigupoolest Johannes. Isale see pikk ja pühalik nimi ei meeldinud ja kogu oma elu kasutas ta nime Juhan – selle kohta leiti dokumentides ka vastav märkus. Võõrapärast perekonnanime ta muuta ei tahtnud, kuigi kolmekümmend aastat olevat talle seda soovitatud. Mu isa oli üsna terava, kuid ka tabava sõnaga. Nime eestistamise osas öelnud ta lühidalt: "Parem olen saksa nimega eestlane kui eesti nimega sakslane!" Vihje käis ühe Paide isiku kohta, kes oma nime Pärlit tegi hääldades alati saksapäraseks "Perlik". Siinkohal veel, et nimi Zeiger tähendab saksa keeles kellaosutit ehk "seierit".

Tartu Vanemuise päevil tutvus isa minu tulevase emaga kinos "Illusioon", kus ta töötas piletoorina, isa aga mängis kino orkestris – oli ju tummfilmi ajastu. Ema oli pärit Narvast, neiu põlve nimi oli samuti saksapärase – Stein. Nende esimene laps Linda sündis Tartus, teine laps – see olen siis mina, poeg Horre – Paides. Siinkohal võin ühe Astrid Lindgreni tuntud

a. Tartu Aleksandri klassikalise gümnaasiumi. Oli 1914–1921 „Vanemuise“ sümfoonia- ja teatriorkestri liige (viul). Õppis 1919. a. Tartu Kõrgemas Muusikakoolis teooriat M. Saare juhatusel ja 1922–1924 jätkas muusikalise hariduse omandamist Berliinis Stern'i konservatooriumis prof. Art. Willner'i kompositsiooniklassis.

Tegutses 1926/27. a. Rakvere meesgümnaasiumi muusikaõpetajana. Edasi asus Paidesse pedagoogi kohale, täites ülesandeid ühisgümnaasiumis, progümnaasiumis, kaubanduskoolis, algkoolis ning täienduskoolis.

Laulu- ja muusikaõpetaja töö kõrval on J. Zeiger suure innuga tegutsenud muusika arendamisel seltskondlikes organisatsioonides. Ta on E. Lauljate Liidu Järvamaa osakonna esimees ning Järva lava- ja helikunsti seltsi esimees ning muusikajuht.

Lauljate Liidu kirjastusel ilmus J. Zeiger'ilt 1934. a. suurem teos, uurimus „Eesti rahvaviisid“, monograafia. Tema kompositsioone on kirjastanud Lauljate Liit, Riiklik Propaganda Talitus, Autorikaitse Ühing, Kirikumuusika Sekretariaat jne. Tänavu sügisel ilmub temalt „10 jõululaulu“.

Juhan Zeiger on juhatanud Järvamaa IX ja X laulupidu ning terve rea laulupäevi Järvamaa piirides

Juubeli puhul saadab „Muusikaleht“ parimaid tervitusi eesti helikunsti viljakale edendajale ning oma kaastöölisele.

lasteraamatu tegelase Väikevenna sõnadega öelda: „Küll on tore, et me kõik kokku saime!“

PAIDE ELAV MUUSIKAELU

Minu sünnilinn Paide oli isale kaheldamatult elu aktiivseim tegevuspaik. Ta oli lauluõpetaja Alg- ja Täienduskoolis ning Tööstuskoolis, Paide Ühisgümnaasiumi muusikaõpetaja, koori- ja orkestrijuh (sümfoonia- ja puhkpilliorkester), Järva Lava- ja Helikunstiühingu Voog muusikajuht (selle tegevusvaldkonda kuulusid nii kontsertesinemised kui ka amatööriteatri lavastused), Paide Segakoori ja Meeskoori juhataja, Järva laulupäevade üldjuht. Mõnel korral sain minagi vanal Ford-T-1 kaasa sõita, kui laulupäevade ettevalmistamisel käis isa maakoolides.

Paides jagus tol ajal andekaid ja vapraid eestvedajaid. Ega muidu oleks loominguline organism tööle hakanud. Tuntud kunstnik ja Paide koolide joonistusõpetaja August Roosileht ei loonud mitte üksnes põnevaid ja fantaasiarikkaid lavakujundusi, vaid kirjutas ise mitu huvitavat näidendit. Väsimatu töömehe Juhan Zeigeri õlul lasus lavateoste muusikaline kujundus – komponeerimine ja orkestreerimine. Kogusummas tehti Paides sel ajal lausa imetegusid. Terve hulk lastenäidendeid: „Põhjamaa prints“, „Võitlus põhjanõiaga“, „Kuri kuningatütar“, „Rakettlennuk“, „Jõuluõhtu lumises laanes“, „Kellatornis“, „Hiina vaas“, „Tuhkatriinu“, „Ballaad“ jt.

Täiskasvanuile „Macbet“, „Kuningas Oedipus“, „Kohtumõistja Simson“, „Hüüd kaugusest“ ja „Manala laul“. Viimatinimetatud mäletan veel praegugi. See August Roosilehe fantaasiamäng, mis saab alguse egiptuse püramiidi arheoloogilisel uurimisel, oli mõjuv ja värvikas draama. Mitmeid aastaid seisis tollest näidendist pärit hiigelmõõdus (vähemalt minu lapsemõõte arvestades) jube jumal meil toanurgas, nii et harjusin ajapikku temaga üsna ära.

Paides jätkus kolmekümmend aastat nii lauljaid kui ka pillimehi. Varemmainitud sümfooniaorkester (kui palju on neid praegu Eesti koolides?) oli tugisambaks, millele toetudes mängiti asjahuviliste seltskonnaga maha mitu operetti: S. Jones'i „Goisä“, L. Falli „Lõbus talupoeg“, L. Jesseli „Metsaülesma tütar“, I. Kalmani „Silva“ ja A. Kitzbergi–J. Simmi „Kosjasõit“. Viimast „minu ajal“ – olin siis teatris istumiseks piisavalt suur. Julgeksin väita, et ka parima „Libahundi“

etenduse nägin Paide isetegevuslaste ettekandes. Vähemalt oli selles säilitatud autori tekst ja mõte – lavastaja polnud ennast Kitzbergist paremaks pidanud. Tänu sellele teatrimälestusele pean „Libahunti“ tänapäevalgi eesti parimaks draamaks.

HELILOOJANA

Õpetaja ja kultuurimehe tegemiste kõrval ei unustanud isa oma põhikutsust: heliloomingut. „Vennakene, hellakene – kui lähed sõtta sõdimaie“ kuulus Lauljate Liidu poolt auhinnatud lauluna IX üldlaulupöökavasse. „Õitse maa ja müha meri“ ja „Aeg haudadele rahu laotab“ olid Riikliku Propaganda Talituse „laureaadid“ 1937. a. Lisaks „Maa meiega“, „Jõua jälle, jõuluime“, „Lõokelele“ ja mitmed teised, muuhulgas ka „Ristilöödu“ ja „Sanctus“. Meeskoorilauludest „Pääliku hüüd“ ja kohaliku koori reibas moto „Kõlaga võimsalt Järva laul“. Ka kenake kimp lastelaule, sealhulgas „Nukumäng“, „Jõulutaat“, „Jõuaks küll need jõulud tulla“ ja „Jõulupäike, paista sa“. Viimase laulu kohta julgen avaldada oma subjektiivset arvamust, et see hell ja siiras lugu, mis ilmus isa kogumikus „10 jõululaulu“ on üks parimatest jõululauludest. Ma aga ei tea, kas see on säilinud.

„Sulerüütel“ jõudis mu isa ka parajal määral olla mitte üksnes Paide päevil. Berliinis õppides lähetas ta seal „Loomingule“ „Modern komponistide“ artiklite sarja. Taat oli muuseas uhke selle üle, et „Loomingu“ tollaegne toimetaja Fr. Tuglas oli märkinud, et Juhan Zeigeri kirjatükid ei vaja redigeerimist – väike kena

kompliment eesti ühe võimsama kirjamehe suust!

Tõlkinud oli mu isa üsna palju, muuhulgas mitmed ooperitekstid Vanemuise teatril ("Trubaduur", "Tsaar ja puusepp", "Madame Butterfly", "Favorita" jt., N. Rimski-Korsakovi "Harmoonia õpetus" ning N. Andrejevi näidendid "Anaatema" ja "Ookean". Sellest viimasest näidendist võttis isa ka minu veidi iseäraliku ja karmikõlalise eesnime. Minu näppu pole seda näidendit sattunud, kuid mu paps mainis, et selle nime kandja oli napsulembene norra madrus. Olgu selle madrusega lugu kuidas on, aga mina olen Eesti esimene Horre ja see on ka midagi!

Mahukamateks töödeks Juhan Zeigerilt on müüdugi kaks rahvaviise käsitlevat teost: "Eesti rahvaviise monograafia" (1934) ja "Rahva muusikalise loomingu alused ja traditsioonid" (1970), mis ilmus postuumselt, sest autor ei jõudnud ilmumist ära oodata – trükitööd viibisid tol ajal paar-kolm aastat. Esimene raamat tõi mu taadile neljakümnendate aastate lõpuosas kaasa paksu pahandust – käis nõiajaht "eesti kodanlike natsionalistide" vastu ja Heliloojate Liitu oli tekkinud uusi "muusikateoreetikuid". Üks neist, Serafim Milovski, tegi ajalehes Sirp ja Vasar lugejale selgeks, et "Eesti rahvaviise" autor on paadunud natsionalist ja kõige muu kõrval ka rojalist (!?). Tegemist oli lausega, milles isa väitis, et "toonika istub nagu kuningas troonil".

Minu isa hoidis kogu elu vältel "poliitilisest pudrupotist" eemale – see oli ka üheks põhjuseks, miks isa lahkus Paidest pärast juunipööret ning asus tööle Väatsa, selle järel Mäo kooli juhatajaks. Mäöst tuli taat Tallinna tolleaegse J. Tombi nim. Ametiühingute Keskkultuurihoone (praegu taas Mustpeade Maja) kunstiliseks juhiks ja töötas ka Õpetajate Seminaris muusikaõpetajana. Eelpoolnimetatud S. Milovski artikkel oli kindlasti üks põhjus, miks isal tuli 1948. a. kultuurihoonest lahkuda. Päris tegevusetuks ta siiski ei jäänud – juba 1946. a. oli ta organiseerinud rahvamuusika orkestri, sellele valmis paari aasta vältel enam kui 60 partituuri. Suveti käis isa rahvaviise kogumise ekspeditsioonidel Peipsi ääres, Saaremaal, Muhemaal, Hiiu maal. Selle tulemusel tegi ta hiljem mitmeid rahvalaulude seadeid ja komponeeris omi rahvaviise: "Kanneldajast vend", "Küla mul ütleb", "Karjaselaul", "Viire takka". Zeigeri rahvamuusika orkestriga esinesid meeleldi ka Georg Ots ja Martin Taras.

Pensionärina töötas isa hoolega oma viimase raamatu kallal. 25. oktoobril 1969 jäid Juhan Zeigeri tööd ja tegemised

lõplikult katki. Muide, päev hiljem katkes ka eesti tunnustatud viiuldaja Juhan Schütsi (Schützi) elutee. Isa oli temale omal ajal pühendanud oma viiulipala "Gavott". Minu teada olid Juhanid leerivennad, vähemalt ütles isa Schütstile alati: "Tere, leerivend!"

MIS ON VEEL JÄÄNUD MEELDE

Mõni sõna papsist kui õpetajast – minu jaoks oli mul algkooli- ja keskkoolipäevil kaks silmatorkavalt head meesõpetajat – Richard Kress Tallinna I Keskkoolis (nüüd taas Gustav Adolffi Gümnaasium) ja Mäo algkoolis mu oma isa. Mõlemad aitasid kujuneda meheks, kandma vastutust oma sõnade eest, hindasid ausust ja õiglustunnet, olid entsüklopedistid. Mõlemalt sai hulga teadmisi, mis polnud üksnes kitsa eriala tarkused. Nii üks kui teine olid veidi sarkastilised ja pilavad ning terava, kuid ühtlasi ka teravmeelse sõnaga. Mõlemad õpetajad pooldasid selgete süsteemide olemasolu. Mäletan veel praegu isa joonistust sellest, kuidas maksunõudja läheb härra Üheste juurde, kes omakorda on sunnitud vastava rahahulga puudumise tõttu jooksuma naaber Kümneste juurde, et laenata kümnelist, see omakorda Sajaste juurde jne. – nüüvisi tehti meile algkoolis selgeks matemaatika "laenamise" printsiip. Hea oli ka isa koostatud tabel, kus oli koos ringist, kolmnurgast ja ruudust ning riskülikust lähtuvate kujundite ning anumate pinnalaotused, pind- ja ruumalad jne., kõik ühel plokilehel koos. Laulutekstide omandamiseks soovitas isa kasutada nägemismälu ja joonistas igale värsireale vastavad tingmärgid, et neid märke jälgides öelda lauluridu. Seda süsteemi olen ise soovitanud lauljatele, kes kaebavad, et ühe ja teise laulu sõnad ei taha "pähe jääda".

Vahel ma mõtlen, et mu taadi õpetusi ja hoiatusi vajaks tänane põlvkond rohkem kui minu generatsioon – rangelt oli keelatud panna elu mõttetult ohtu: ronida müüridele, mängida noaga, kirvega, saega. Käesoleva aasta suvel juhtus lastega Lätimaal jube õnnetus, milles hukkus ja sai vigastada hulk lapsi. Ei tuletõrjute ega päästeametite töös, samuti mitte sõjaväetehnika demonstatsioonil ei tohi asjasse mittepuutuvad isikud minna katsetama ega proovima. Kui kedagi huvitab närvikõdi, mingi tööle päästeametisse, tuletõrjesse, politseisse – sinna, kus julgust, osavust ja surmapõlgust on vaja teiste elavate jaoks. Paar päeva pärast Läti juhtumit nägin teleris ülekannet Õllesummerilt, kus noored inimesed näitasid üles oma rumalust bengijühpetes (tobe tegevus ja

tobe sõna ka!) – tüüpiline näide sellest, et tänapäeval riskitakse mõttetult. Nüüdne pedagoog on selles küsimuses kahjuks vait kui sukk.

Juhan Zeiger "kannatas" veidi ka leidurikire all – kolmekümnendate aastate lõpul oli tal patent väljumihkli uuele tüübile (proovimudeli "vehkisid sisse" saksa sõdurid Väatsal), sõjajärgseil aastail püüdis ta hua kromaatilist kannelt ja mõtles ka selle jaoks välja omapoolse süsteemi. Pillimeister Kristal öelnud, et Zeiger tahab teha "väntadega" kannelt! Nii hull asi ei olnud, kuid eks parasjagu kohmakas oli see süsteem siiski.

Ilma habemeta pole ma oma isa iialgi näinud. Habeme kandmise põhjuseks olnud asjaolu, et poisikesepõlves püüdnud ta küllalt uljalt ja omapeal jalgrattasõitu õppida ning mäest alla kihutades lenanud kraavi nii õnnetult, et saanud lõuaotsa ja peanaha võimsalt maraskile. Isa ei tahtnud tühjust asjast numbrit teha, klempis lõuaotsa haava plotskipaberiga kinni, pani "karbuse" (lääkiläki) südasuvest hoolimata pähe ja läks magama. Hommikuks olid müts pähe ja paber lõuaotsa tardunud. Peanahk paranes, lõuaotsa jäi aga arm. Kuna see segas habemeajamist, jättis taat endale meheas habeme ette.

Suuremate pahede poolelt tuleb märkida, et isa suitsetas üsna palju ja rõhutas, et teeb seda karjapoisipõlvest alates.

Teine "kehv kant" oli Juhanil ka – ta armastas õlut ja polnud haruharvad juhud, kui isa oli keegi jamaid riisiklaasi. Meie seinal Mäos rippus Voltaire'i pilt. Ma pole kindel, kas just selle filosoofi mõttetarkust armastas isa aeg-ajalt korrata: "Vähesed inimesed on nii targad, et nad enese rumalamaks tegemiseks peavad alkoholi pruukima!" Oli kuidas oli, aga rumal mees mu isa polnud ja kes teab, võib-olla oligi tal vahel vajadus ennast rumalamaks teha!

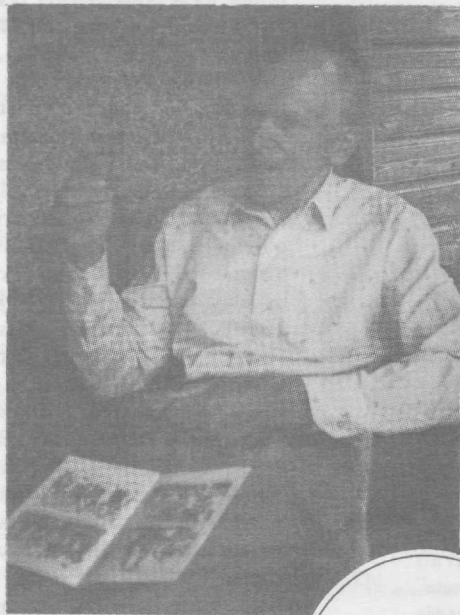
Ühe tõetera isa tarkusest omandasin ka mina ja olen talle selle eest tänulik – "Muusika on keel, mida mõistavad kõik inimesed!". Ta lisis vaikselt ja irooniliselt: "Aga pudikeelt ma ei salli!" Eks sellest tulenevalt olid papsi lemmikheliloojateks Beethoven ja Tšaikovski.

Lõpetuseks märgiksin seda, et kultuuripõllul jätkasime ka meie, Juhani lapsed – Linda Paal (Zeiger) Türi Kultuurimaja kunstilise juhina ja mina, Horre Zeiger, terve oma teadliku elu big bändiga möllates. Mitmed huvitavad mälestused läksid kahjuks tänavu 13. juunil koos mu hea õe Linda lahkumisega igaviku teele.

Horre Zeiger

Mängib mitut pilli, teeb mitut pilli

Kogu Eestis ja paljudes teisteski paikades teatakse Riidaja meest **Johannes Tauli** eelkõige kui ansambli Torupill juhti, kui laulu "Metsa veerel väike maja" autorit. Peale ansamblijuhtimise ja laululoomise tuntakse teda aga ka kui pillimeistrit, rahvapillimängijat, rahvamuusika kogujat, torupillipidude initsiaatorit. Pole ime, et ta on nii palju jõudnud, sest 65 aastat oma elust on ta muusikaga tegelnud, 46 aastat rahvapilliansambleid ja -orkestreid juhtinud.

Johannes Taul on hea vestluskaaslane, kuid tal on ka hea sulg. Torupilli 25. sünnipäevaks kogus ta kaante vahele nopped Torupilli reispäevikust.

75

kohaliku muusikaseltsi Vambola laulukoori (neiupõlves laulis ka ema selles kooris), mängis selle seltsi orkestris vioolat, muidu veel viiulit, kannelt ja lehepilli. Johannes Taul mäletab oma lapsepõlvest, et kord, kui ta haige olnud, asetanud isa viiuli tema kõrvale voodisse ja lubanud tal pilli lahtisi keeli näppida. Need helid meeldisid talle nii, et neid tahtis ta kuulda veel ja veel. 10-aastaselt hakkas ta isa käe all süstemaatiliselt viiulimängu harjutama, paari aasta pärast suutis juba Vambola orkestris mängida.

Ka oma lastele on Johannes Taul varakult pillimängu õpetanud. Poeg Ants hakkas 7-aastaselt vilepilli mängima ja 10-aastaselt tuli juba koolinoorte vabariikliku ülevaatuse laureaadiks, siis vilepillisolistina, nelja aasta pärast roopillisolistina.

Nüüd on Antsul oma pereansambel Tuulepill. Selles mängivad pereisa Ants, pereema Tiiu ja nende neli last. Pere pesamuna Tõnis lõi lülitus ansambliks juba nelja-aastaselt. Nii need Taulid muusika sees kasvavad.

Johannese ja tema laste ema Lehte Tauli kunagine suur maalimishuvigi on leidnud järje lastelastes – Antsu tütar Anu lõpetas Tartus Kunstigümnaasiumi, Triinu joonistus köitis ü l e m a a i l m s e l folkloorifestivalil

sega ise tegema. Nii on Johannes Taulil kvartetijagu sarvepille (need on valminud koostöös pojaga), hiu kanded, rataslüüra, viiulid. Viiulimäng oli Johannese esimene, viiuli ehitamine on tema viimane suur kiindumus. Viis aastat tagasi ütles meister, et viiulite tegemist ei jäta ta enne, kui ühe väga hea pilli valmis saab. Nüüd on tal kaunikõlaline pill, mis sõna otseses mõttes heliseb. Meister tahab veel proovida. Selles tegevuses on nii palju põnevat. Ta on suutnud aidata ka neid, kelle pill vajab parandamist.

Johannes Taul on otsija vaimuga, töökas, intelligentne, tagasihoidlik. Ei katkesta kunagi teiste juttu. Kui oma pillidest räägib, satub hoogu, lööb sarama. Võib-olla nüüd need, kes ainult Stradivariuse viiulit on pidanud viiuliks, loevad ja muigavad. Allakirjutanu võib öelda, et siin pole küll midagi muiata. Johannes Taul on sel alal väga palju kirjandust läbi lugenud, küll USA kongressi raamatukogust, küll Austria varamutest. Katsetused on meistrit veennud, et ta tunnetab puitu.

Nii Torupilli kui paljude muusikasõprade jaoks olid väga toredad ettevõtmised Johannes Tauli väljapakutud idee järgi korraldatud torupillipäevad aastail 1987, 1988, 1990 ja 1993. Need töid Valgamaale palju huvitavaid muusikuid ja pille.

Vaimne vorm on maestrol ja meistril hea. Et füüsilises vormis püsida, külastab ta iga päev poja peret, kas jalgsi või jalgrattal, ikka kolm kilomeetrit sinna ja kolm tagasi. Ka seenemetsas käik annab kosutust. Aga siis jälle lugema, uurima ja meisterdama. Nii palju on veel teha.

Mööduvad päevad, nädalad läevad... Aastaid juba 75. Ega ta sellest suurt välja teinudki. Ainult väikeses ringis lähedaste keskel. Üks küll enam ei tulnud – õepoeg Sulev Luik puhkab juba Metsakalmistul.

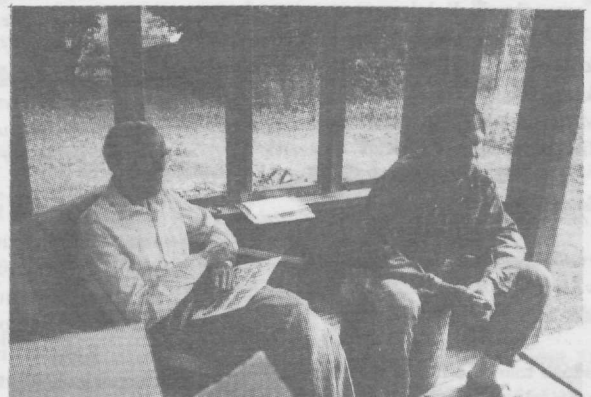
HELJU KESKPALU

Johannes Taul sündis 24. juulil 1922 Riidajas. Tema koolitee algas kohalikus algkoolis, jätkus Tõrva Gümnaasiumis. Mõnda aega õppis ta Tartu Kõrgemas Muusikakoolis viiulit ja Tartu Riiklikus Kunstiinstituudis maalimist, siis lõpetas Tartu Ülikooli saksa keele erialal. 30 aastat töötas ta Riidaja koolis saksa keele, laulmise ja joonistamise õpetajana. Tal on kolm last (tütred Riina ja Sirje ning poeg Ants) ja üheksa lapselast. Ansambli Torupill on sel aastal 25. sünnipäev.

Et kõik läks nii, nagu läks, selle põhjused olid juba kodus, kus ta sündis ja kasvas. Seal lauldi tihti. Põllumehest isa Eduard Taul (1888–1957) juhatus

Hollandis tähelepanu ja see valiti koos viie Hollandi lapse joonistusega järgmisele folkloriaadile, mis leiab aset aastal 2000 Jaapanis.

Pikaajane tegevus ansamblijuhina on sageli seadnud juhi ette küsimuse: kust saada uusi pille? Ja andnud vastuse: kõige parema pilli saab siis, kui õppida

Johannes ja tema poeg Ants Taul on ka head kuulajad, kuul on, mida kuulata. TOIVO GULBE fotod

TOIVO PEÄSKE: "EESTI VIIVLIMÄNGU POLE PÕHJUST HÄBENEDA!"

Tallinna Muusikakeskkooli keelpilliorkestri esimesest võidukast naasmisest Neerpelti noorteorkestrite võistumängimiselt, kaasas I preemia *cum laude*, on möödunud kaks aastat. Aga juba nad kordasid sama saavutust pea täiesti uue koosseisuga, "vanu" hulgas vaid 3-4.

"Teoreetiliselt peaks meie kollektiiv vahetuma igal aastal 50% ulatuses, aga et kutsume kohustatud 7. ja 8. klassi õpilaste kõrvale ka nooremaid, on päris uute osakaal igal sügisel alla poole," väitis Toivo Peäske, Tallinna Klaveriduo ühe osalisena ja pedagoogina tuntud pianist, kes hakkas TMKK keelpilliorkestriga töötama viis aastat tagasi. Esmapilgul isnagi julge otsus – võtta autodidaktina endale nii vastutusrikas amet – osutus vägagi õigustatuks: T. Peäske on suutnud aina muutuva koosseisu viia õppeaasta lõpuks alati märkimisväärsele tasemele. Kui ikka suudeti Belgias juba teist korda edestada ka kümnekond aastat vanemate mängijatega kollektiive, endaalistest rääkimata, siis peab TMKK orkestril olema hulk stabiilselt häid omadusi.

T. Peäske: Pooled, ka meie, esinesid kehva akustikaga teatrisaalis, pooled kirikus, kus kaja nivelleerib vähemalt osa vigadest. Mõlemat gruppi hinnati ja premeeriti eraldi. Ometi peeti meid paremaks ka mõnest kirikus esinenud orkestrist.

Otsuse tegemisel võetakse muidugi arvesse ansambllisust, musitseerimisindu ja ka repertuaari. Mängisime E. Oja tsükli "Vaikivad meeleolud", mille esialgsest klaverinoodist autori poolt tehtud orkestripartituuri leidsime koos A. Põldmäega Teatri- ja Muusikamuuseumi noodihooldlast, E. Hamiltoni "Tantsusüüdi" ja P. Wilby "Saint Cecilie Rag'i".

Neid ja palju muud võis kuulda Estonia kontserdisaalis naasmisjärgsel "aruandlusel". Kahtlemata saavutas orkester "Vaikivates meeleoludes" väga ilusa kõlapildi, "Tantsusüüdi" põnevate karakterite edastamiselt aga ilmeka värvikuse, No ja pizzicato "Rag" oli lisapalana ülimalt efektne.

Kas seekord mindi "Summa cum laude" järele?

TP: "Unistada ju võis, aga realistlikult mõeldes on peaaegu võimatu võistelda tudengitega, näiteks Praha Konservatooriumi orkestriga."

See "peaaegu" T. Peäske vastuses annab märku mitte ükski taktikepi, vaid ka marssalikepi olemasolust orkestri paunas – ja see on väga hea märk!

Kuldast valite ja omandate repertuaari?

TP: "Mõned lood on töös tihti.

Näiteks sellisele kontserdi lõpetamiseks ideaalselt sobivale tsüklile nagu Hamiltoni oma, on raske leida asendajat. Nii mängime seda pidevalt. Aga klassika poolelt püüame mängida aina uusi teoseid. Seejätkkoguneb repertuaari palju. Sel aastal kõlasid esmakordselt Mozarti "Serenaad", Vivaldi Nelja viiuli kontsert, kaks osa Tšaikovski "Serenaadist" ja esimene osa Räätsa Kontserdist kammerorkestrile. Kaks viimast kuuluvad küll rohkem täiskasvanute repertuaari, aga lastele peab olema midagi ka üle jõu. Seda enam nad pingutavad ja arenevad.

Põhimõtteliselt panen uued noodid lehest lugemise treeninguks õpilastele proovis ette, harva annan varem tutvuda. Aga kui vaja, õpitakse partiisid ka kodus.

Toivo Peäske juhatab Tallinna Muusikakeskkooli orkestrit

Kogu programmist tundus kõige pealesunnitumana Räätsa teos. Kuigi "eespoolsete" mängus oli piisavalt entusiasm ja hoogu, paistsid "tagapoolsete" strihid kohmakatena. Täiesti veenis Tšaikovski "Eleegia" romantiliselt mahe käsituse, paraku tuhmus "Valsi" algupoolne pärlendus aegapidi, tantsukeeris kippus toppama. Olukorra peremeestena tunti end aga Vivaldi Kontserdis, soleerijaist (L. Suuster, A. Kaljuste, M. Uus, K. Koströkina) oli väljapaistvaim esimene.

TP: "Praegune koosseis on üldiselt tugev, aga kontsertmeisterid Jutta Õunapuu ja Liisa Suuster (I viiul), Andres Kaljuste (II viiul), Hanna-Liis Nahkur (alt) ja Margus Uus (tsello) on erakordselt tublid. Ilma minu nõudmiseta kutsuvad nad aegajalt kokku oma rühma ja harjutavad tund enne proovi algust."

Kontserdi ühe meeledejäävama hetke pakkus J. Õunapuu Kreisleri "Väikese Viini marsi" ja "Armurõõmu" meeleoluka ja vaba esitusega, sama autori "Armupiinas" näitas end hea toonikujundajana M. Uus.

Kontserdimuljetele lisaks palve: lühendage häälestusaega laval!

Kas orkestris mängitakse meeleldi?

TP: "Tundub küll, muidu poleks "mittekohuslased" koguni IV klassist nõus

meiega liituma ja mõni "lõpetanu" IX klassis sümfooniaorkestriga paralleelselt jätkama."

Võistlusega Neerpeltis kaasnes põnev reiss, üks seegi võimalus meelita?

TP: "Traditsiooniliselt sõidame üle riigipiiri ikka ulatusliku programmiga. Kahjuks langes seekord mitu esinemist ära – 1995. a. andsime 12 päevaga 11 kontserti, seekord 13 päevaga vaid 6. Maha sõitsime aga 6000 km!

Prantsusmaal Castres's toimus kaks kontserti – üks kirikus koos kohaliku puhkpilliorkestriga, teine sealses kolledžis täispika kavaga – tänu V. Kella ja T. Kapteni sidemetele kohalike kultuuritegelastega. Saksamaal andsime kontserdi Karlsruhe Durlachi Kultuurikeskuses, kus soleeris toredasti Vivaldi Kontserdis a-moll K. Randalu tütar Liisa. Tagasiteel esinesime veel Schwerinis."

25 polsi-tüdruku ja mõne kaasõitnu reiss läks ühtekokku maksma 130 000 krooni, kust tuli see raha?

Küsimuse peale võttis T. Peäske diplomaadikohvrast 5 lehte nimekirjaga kuuekümmet viiest asutusest, kus abi palumas käidud – ikka ühest uksest välja, teisest sisse. Sellele protseduurile olevat Peäske väitel kulunud hulga rohkem aega kui orkestriharjutustele. Nüüd kogunes vajaminev siiski kiiremini kui kahe aasta eest – lahkeid oli küll vähem, aga summad suuremad. Nii andis Eesti Telefon 20 000 EEK, ERA Pank, Estconde-E, Nõmme Linnaosa Valitsus ja Perfetto Studio ... 10 000. Suurima summaga toetasid meid aga Eesti Rahvuskultuuri Fond ja Kultuurkapital.

Teadagi lähete kahe aasta pärast jälle!

TP: "Loodetavasti! Eesti keelpillimängu pole vaja häbeneda, kuigi meie oma pedagoogid üritavad seda millegipärast teha, lülitades eesti noori rahvusvahelistel konkurssidel välja (näiteks "Alternatiivi" valikvõistlusel ja konkursil "Noor muusik"). Mijal maailmas toimatakse oma riigi patriootidena hoopis vastupidi."

T. Peäske armastab oma orkestrit, selle heaks ei pea ta ühtki pingutust liigseks – olgu sponsorite otsimist, keeruliste reisiplaanide koostamist-ettevalmistamist, harjutamiseks kulutatud tunde jm. Ega oma CD valmiminegi läinud kergelt-odavalt, paraku pole sponsorisummad veel end plaadimüügist tasa teeninud. Ja kõige kõrvalt jagub Peäskel aega ka duomänguks: alles käidi N.-L. Sakkosega Peterburis, kus neid Smolnõi Soboris kuulas pooltuhat inimest, Moskvast Eesti kultuuripäevadel, Novosibirskis ja Leedus klaveriduode festivalidel.

Ines Rannap

UUT

RAHVUSRAAMATUKOGU
MUUSIKAFONDIS

RAAMATUD

Clayton, Peter. Jazz. – Tln., 1997. – 63 lk. – (Pisibluvi käsiraamat).

Eduard Tubina Bibliograafia 2. osa, 1944–1982. – Tln., 1997.

Kölar, Anu. Muusikalugu: õpik muusikakoolide õpilastele. – Tln., 1997. – 151 lk.:

ill., noot.

Lippus, Virva. Eesti pianistliku kultuuri kujunemine. – Tln., 1997. – 209 lk.: ill. (Eesti muusikaloo toimetised 3).

Maestros intervjuud Neeme Järviaga. – Tln., 1997. – 606 lk.: ill., portr.

Pavarotti, Luciano. Pavarotti maailm. – Tln., 1996. – 344 lk.: ill.

A guide to the concerts. – Oxford, 1996. – 384 p.: mms.

Skvutja–Gunnaratnam, Anne. Narrating with twelve tones: Eunojuhani Rautavaara's first serial period, ca. 1957–1965. – Helsinki, 1997. – 272 p.: mms.

NOODID

Aus, Ede. Beebi muusika: 1.–2. – Tln., 1996. – Häälele. – 16, [1] lk.

Kreek, Cyrillus. 75 kaanonit segakoorile cesti vaimulikele rahvaviisidele: 1, 2. – Tln., 1996. – 72+68 [2] [1] lk.

Mätk, Heikki. Klassikalise kitarrimängu kool 1. – Tln., 1997. – 77, [1] lk.: ill.

Acuff Rose Music Limited presents Elvis. – London, 1986. – Häälele klaveri saatega, ak. märkidega. – 44 lk.: portr.

Backofen, Johann G. Holnrch. Variationen für Bassethorn und Orchester. – Lottstetten, 1994. – 1 klaviir (15 lk.) + 1 hääle (4 lk.).

Beethoven, Ludwig van. Leichte Klavierstücke und Tänze. – Kassel, 1996. – 32 lk. **Elvis: Five of the best.** – Häälele klaveri saatega, ak. märkide või kitari tabulaatoriga. – 16 lk.: portr. (kaanel).

Haydn, Joseph. Leichte Klavierstücke und Tänze. – Kassel, 1996. – 32 lk.

It's easy to play ragtime. – London, 1976. – Klaverile, akordimärkidega ja kitari tabulaatoriga. – 59 lk.

Lambranzi, Gregorio. Tänze für Sopranblockflöte aus "Neue und curieuse theatraleische Tanz-Schul, Nürnberg, 1716". – Locarno, 1995. – 24 lk.

Lefflet, Jean Baptiste de Gané. Sonate G–Dur für Trompete und Orgel (Klavier). – Locarno, 1995. – 1 klaviir (12 lk.) + 2 hääle (3,3 lk.).

Morrissey, John J. Music for a ceremony. – New York, 1963. – Puhkpilliorkestrile. – 1 partituur (24 lk.) + 19 hääle (36 lk.).

Rock with jazz book three: piano solos / Melvin Stecher, Norman Horowitz and Claire Gordon. – [USA], 1969. – 15 lk.

Uehlein, Christoph. Blue Cloud Abbey: organ book. – [USA], 1993. – 40 lk.

HELISALVESTISED

KOMPAKTPLAADID

Alagna, Roberts (tenor). The London Philharmonic, cond. by Richard Armstrong. – 1995.

Cossack songs / per f. by The Volniza Ensemble from Rostov. – Paris, 1994.

Frädesing and lustig dantz: musik bland borgare och bönder i stormaktstidens Sverige / per f. by Uppsala Domkyrka Gosskör, cond. by Stefan Parkman, Maria Wieslander (organ), Sinkadusum (ensemble), members from Capella Nuova, soloists. – [Stockholm], 1994.

Gothic Waltzes (ansambel). The study of love: French songs and motets of the 14th century / dir. Christopher Page. – London, 1992.

Indo-Rajasthani musiciens professionnels populaires. – Paris, 1994.

Jarre, Jean Michel. Oxygene 7–13 / per f. by Jean Michel Jarre (synthesizer). – Sony, 1997.

Javas Tembang Sunda / pr. sente par L.S. Malati Ida; dir. Ida Widawati. – Paris, 1994.

Kalmlukve, Vassil. Symphony no. 1: in G minor / per f. by: Royal Scottish National Orchestra, cond. by Neeme Järvi. – 1997.

Larsson, Lars-Erik. Twelve concertinos 8–12 / per f. by Camerata Roman (ensemble), soloists, cond. by Tor Svedlund.

Malouf Tunisien / per f. by Lofti Bouchnak (vocal), ensemble, dir. Fethi Zghonda. – Paris, 1993.

Monteverdi, Claudio. Cantate Domine: motet / per f. by: Margaret Phillips (organ), The Sixteen, cond. by Harry Christophers. – London, 1986.

Solo concertos / per f. by Orchestra of the Age of Enlightenment, soloist, cond. by Anthony Halstead. – [Stockholm], 1994.

KASSETID

Abbacadabra revivals Flight one / per f. by ABBA, ens. – Tln., 1997.

Karavan (ansambel). Raimond Valgre laule.

Kuldseel laulud / erinevad esitajad. – Tln., 1997.

Magie Beat (ansambel). Kõik mis olnud. – 1997.

Mõnusate lugude top 3 / erinevad esitajad. – 1997.

Onu Raivo päkapükijutud / jutustab onu Raivo, laulavad: Maarja–Liis, Pearu Paulus, Mr. Happyman, Tiit jt. – Tln., 1996. – (Hei hopsti 2).

Operatsioon O (ansambel). Viies ratas. – Tln., 1997.

Strangers. – 1996.

Toppe Atvari loõsalood & Kraavi Saad lobajutud I. – Tartu, 1996.

Vikerlaad (ansambel). Eesti laule ja pillilugusid. – 1988.

Vitandin (ansambel). Parimad laulud aastatest 1978–1989. – Tln., 1997.

EESTI KONTSERDI

KONTSERDID SEPTEMBRIS

L 30. VIII kell 18 Rõpina kirik, P 31. VIII kell 12 Rõuge kirik, P 31. VIII k 18 Valga kirik, R 19. IX kell 19 Kärdla kirik, L 20. IX kell 16 Haapsalu kirik– **HORTUS MUSICUS 25-**

K 3. IX kell 22 Niguliste–Pühamu/Sanctuary. Osalevad: Lisa Karrer, David Simons (multiinstrumentalistid, USA), setu koor Helmeskaala (Võru), ansambel Tunnetusüksus, Marika Blossfeldt (koreograafia, tants, USA), Peeter Maria Laurits (slaidinstallatsioon). Hind 30-60.-

T 9. IX kell 19 Mustepeade Maja Valge saal **KEELPILLIKVARTETT 250 - III.** Beethoven, Schumann. Hind 25-50.-

N 11. IX kell 14 Väike-Maarja Rahvamaja, kell 18 Rakvere kirik **ARVO PÄRDI SÜNNIPÄEVAKONSTERT.** RAM, kaastegev Virmuaa poistekoor, dirigent Ants Üleoja. Eesti rahvusromantiline meeskooilooming, Tormis, Pärt.

N 11. IX kell 19 Estonia Kontserdisaal **MIKK MIKIVER 60.** Eesti Riiklik Sümfooniaorkester. Dirigent Eri Klas. Grieg. Kaastegev Mikk Mikiver. Hind 30-60.-

P 14. IX kell 19 Estonia Kontserdisaal **EESTI KONTSERDI HOOAJA AVAKONSTERT. MONTSERRAT CABALLÉ** (sopran, Barcelona). Kaastegev Montserrat Marti, Estonia Teatri Sümfooniaorkester, dirigent Josef, Maria Collado. Mozart, Bellini, Rossini jt. Hind 200-1000.-

K 17. IX kell 19 Niguliste, P. 21. IX kell 13 Kullamaa kirik Rolf Uusväli (orel), Tõnu Reimann (viilul). Widor, Eller, Kareva, Speth, Bach. Hind 25-50.-

T 23. IX kell 19 Mustpeade Maja Valge saal **Allegri** String Quartet (keelpillid, Inglismaa). Haidyn, Britten, Brahms. Hind 25-50.-

N 25. IX kell 19 Estonia Kontserdisaal **ERSO hooaja** avakontsert. Dirigent Arvo Volmer, solistid Michael Martin (viilul, Rumeenia) ja Frans Holmerson (tšello, rootsi). Tamberg, Brahms, Šostakovitš. Hind 30-100.-

R 26. IX kell 19 Estonia Kontserdisaal Dmitri Baškirov (klaver, Venemaa). Bach, Beethoven, Brahms. Hind 30-60.-

R 26. IX kell 19 Tartu Ülikooli aula, P 28. IX kell 19 Rotermanni Soolaladu **CITY LIFE** – kuula elu suurlinnas! NYD Ensemble. Kunstiline juht Olari Elts. Andriessen, Reich, Machaut/Birtwistle. Hind 20-40.-

L 27. IX kell 13 Suure-Jaani kirik, kell 18 Kolga-Jaani kirik, P 28. IX kell 14 Mustla kirik, kell 18 Karksi-Nuia kirik – RAM. Dirigent Ants Soots. A. Kapp, Tobias, Saar, Anton, Mendelssohn-Bartholdy.

L 27. IX kell 22 Olustvere mõis **KONTSERT-SHOW.** RAM. Dirigent Ants Soots.

L 27. IX kell 16 Väravatorn Hortus Musicus. Hind 30-60.-

L 27. IX P 5. X **EESTI KONTSERDI PÄEVAD VILJANDI** MAAKONNAS. Hind 30-100.-

III Tiit Kuusiku lauluvõistlus

Eestonia Seltsi juures asuva **III Tiit Kuusiku Fondi** põhieesmärk on **mole noorte lauljate innustamine eesti heliloojate loomingus esitamisele. Selleks korraldatakse 8. ja 9. novembril 1997. a. Tallinnas III Tiit Kuusiku lauluvõistlus.**

Seekord võisteldakse kahes rühmas. Grupis A võivad osaleda Eesti Muusikaakadeemia lauluõppurid ja kõik teised eesti lauljad. Naislauljate vanusepiiriks on sünniaasta 1966, meeslauljatele 1964. B–grupis võivad osaleda G. Otsa nimelise Muusikakooli, H. Elleri nimelise Muusikakooli ning EMA ettevõtmistuosakonna õppurid.

A–grupis on vaja esitada:

I voorus: 1. Üks eesti autori romanss vabal valikul, 2. Üks M. Saare romanss, 3. Üks E. Aava, A. Vedro, G. Ernesaksa või E. Kapi romanss.

II voorus: 1. Üks Ed. Oja, V. Kapi või Ed. Tubina romanss, 2. Üks E. Mägi või E. Tambergi romanss, 3. Üks aria eesti helilooja ooperist.

B–grupis on vaja esitada:

I voorus: 1. Üks eesti autori romanss vabal valikul, 2. Üks A. Kapi romanss.

II voorus: 1. Üks M. Saare romanss, 2. Üks J. Aaviku, A. Läte või M. Liidigu romanss, 3. Üks E. Aava, R. Pätsi või T. Vettiku romanss.

Peapreemiaks on 3000 krooni koos T. Kuusiku perekonna poolt annetatud igavesti rändava auhinnaga.

Eraldi on grupis A: 1 preemia 2000 krooni, 2 preemiat ... 1000 krooni. Grupis B: 1 preemia 2000 krooni, 1 preemia 1000 krooni. Kabele parimale klaverisaatjale on preemiad ... 1000 krooni.

ESTONIA SELTS

Avaldused osavõetaks esitada Estonia Seltsi juhatusele hiljemalt 25.

oktoobriks.

Ära märkida: 1) sünniaeg, 2) õppeasutus, kursus ja õppejõu nimi, 3) esitatav repertuaar, 4) klaverisaatja nimi.

Kõik teosed esitatakse peast. Rahvalaulude seadeid mitte kasutada.

Esinemisjärjekorra loomine toimub Estonia Teatri Talveaias 7. novembril kell 16. I voor algab 8. novembril kell 12.

Istvan Ráth - Ve'gh

Inimliku rumaluse kultuurilugu

(Algus eelmises ML-s)

II

Viiulikontsert põleoperatsioonist

Ookeani tagant saabunud infos teatatakse vaimustatult: keegi Ameerika džässikuningas või müraefektide apostel kirjutas sümfoonia ajalehetoimetuse siseelust. Ta pani muusikasse ümber juhtkirja, uudised, teatrikriitika, spordireportaazid, kohtukroonika, börsi tõusud ja langused, rahmeldamise, kirjutusmasina klõbina.

Ent ka see imetlusväärne teos pole uudis.

Clement Janequin, I üks programmilise muusika eisisasid, pani juba XVI sajandil nootidesse hirvejahi, lahingu Marignano all ja tänapäevase sümfoonia eelkäija – naiste lobisemise (le cagnet des femmes).

Marene Marais, kuningliku orkestri esimene viiul, kirjutas 1725. a. viiulikontserdi "Le Tableau de l'operation de la taille", milles muusika vahenditega kirjeldatakse, kuidas toimub operatsioon kusepöiest kivi eemaldamiseks.

Selleks, et esitaja paremini mõistaks autori taotlusi, on iga kontserdi osa varustatud kommentaaridega. Vastavalt sellele jaguneb oopus järgmisteks osadeks: Näeme operatsioonilauda – Elmumine – Kogume jõudu ja istume lauale – Tõsised mõtted – Meie käed ja jalad seotakse kinni – Operatsioon algab – Sisendatakse instrument – Kivi võetakse välja – Me kaotame peaaegu teadvuse – Veri – Võetakse lahti käte ja jalgade kinnitusrihmad – Viiakse voodisse.

Autor, suurepärase muusik, kirjutas ka mitu ooperit, nähtavasti oskas ta orkestreerida. Ta oleks võinud kirjutada huvitava helipildi orkestrile, kus ka teistel pillidel oleks olnud oma roll. Ta oleks võinud kujutada paranemisprotsessi, dieeti, rohtude võtmist. Finaalis saab arst honorari. Trummid, fanfaarid, kontrabass.

Maestro Marais töötas selles žanris täie tõsidusega, kuid tema järelkäijad naljaks.

De la Borda, Louis XV peamine kammertseener, muusik ja riigirentnik, pani muusika keelde

pika, viidetest seadusele kubiseva kuningliku dekreediga privileegidest, luues sellest teose koorile ja orkestrile. Nimi: "Privil'ge"

Sada aastat hiljem löi analoogilise muusikalise nalja Moritz Kässmayer. Ta pani muusikasse ümber lutikavastase pulbri reklaami ja väikese luuletuse koera kadumise kohta. "Kavala Roberti" meloodiast koostas ta saate abielu sõlmimise kohta. Kässmayer ei säästnud jõudu "Vabaküti" teatriafiisi muusika keeles väljendamiseks, kasutades kõigi ooperikangelaste ja nende osatäitjate nimesid.

Viktor Kechldorfer spetsialiseerus menüüle. Restorani roogasid ei ilmestanud ta oma töödega, vaid andis neile tuntud muusikateoste nimed. Haydni "Härjamenüet" sümboliseeris loomaliha, praetud kanapojale osutas populaarne laul "Kommt ein Vogel geflogen", "Vabaküti" küttide koor sobis jahisaagiks saadud lindudest valmistatud praale. Kui serveeriti jäätist, kõlas Waldteuffeli tuntud valss "Uisutajad". Prantsuse juustuga sobis kõige paremini kokku

"Marseljees", tokai veiniga tšardaš, aga reinveinide juurde laul Loreleist.

Haydn ise löbustas ennast vanasõnadele muusikalise vormi andmisega. 2. Sellel huvitaval eesmärgil valis ta välja 6 vanasõna: "Iga algus on raske", "Raha pole kunagi liialt", "Igaüks leiab oma", "Meest sõnast, hänga sarvest", "Liiga hea pole hea", "Kõik on hea, mis hästi lõpeb".

Need on heast tujust sündinud muusikalised naljad. Ma rääkisin neist ainult seepärast, et öelda kannatamatule sõbrale: päikese all pole midagi uut. Igaühel on õigus anda muusikaline vorm sellele, mis kõige rohkem sobib tema ande avaldamiseks: mängupõrgu, telefonikeskjaam, vorstivabrik, hulgiladu, kinnisvaraoksjon või maksuamet. Ainult pole mõtet sel puhul rääkida millegi uue avastamisest.

(Järgneb)

1 Clement Janequin (umb. 1475 – umb. 1560) – palju programmilise muusika žanris kirjutanud prantsuse helilooja (toim.).

2 Sprichwörter für Sopran, Alt, Tenor und Bass, komponiert von Jos. Haydn. In Partitur gebracht und herausgegeben von Ad. Kaim. München, 1807.

MÄLESTUSKILDE KÄBI LARETEIST

Õppisime Tallinna Konservatooriumis Käbi Lareteiga ühesama klaveripedagoogi Aino Kõrbi juures, meie vanemad käisid perekondlikult läbi. Mäletan kord tuli Käbi meile oma emaga. Meie emad istusid kohvilaua ääres ja ajasid juttu, meie Kåbiga olime teises toas klaveri juures, analüüsisime meie ühise õpetaja klaveritehnika meetodit. Käbi algatusel võtsime analüüsi objektiks ühe Chopini helitöö. Minus äratas aukartust see, kui põhjalikult Käbi süvenes selle loo tõlgendamise sisulistesse ja tehnilistesse küsimustesse, just nagu oleks ta juba tollal olnud küps klaverikunstnik.

Hiljem kohtusime Kåbiga, kui elas juba Kanadas Torontos ja olin asutanud kultuuriorganisatsiooni Eesti Kunstide Keskus ja sinna juurde kuuluva kontserdibüroo. Aastatel 1974 või 1975 korraldasime Kåbile külaliskontserdi Toronto tolle aja parimas kontserdisaalis St.

29-aastane, nüüd 75

Laurence Centre Town Hall. Käbi oli tol ajal juba maailmanimi, saal oli välja müüdnud ja teda võeti vastu soojade ovatsioonidega. Ka kriitikalt sai ta kõvasti kiita, eriti Griegi esitamise meisterlikkuse eest.

Mina imetlesin seda rohkem, sest ma teadsin ka, kui raske oli see periood tema isiklikus elus. Kunagiste konservatooriumikaaslastena puistasime teineteisele ka südant. Kuid vaatamata sellele, mis ta hinges möllas, Käbi mitte ainult mängis talle omase meisterlikkusega, vaid oli riietatud ja käitus talle omase elegantsiga. Seekord imetlesin Käbi Lareteid ka uuest küljest – ta võrratult enesevalitsemist.

Stella Pahapill (neiuna Kiivet),
Eesti Kunstide Keskuse president

GUINNESSI REKORD

"Kassid" kõige rohkem Broadway laval

K.a. juunis püstitas uue rekordi Broadway lavadel püsimise osas Andrew Lloyd Webberi muusikal "Kassid" (Cats). 6138 etendusega ületas ta eelmise rekordi, mis kuulus muusikalile "Chorus Line". "Kassid", kõigile mõistetav lugu sellest, kuidas trobikond kaslasi tegeleb nurulöömise moraalse täiustamisega, tuli Londonis lavale 1981. a. ja järgmisel aastal kolis Broadwayle.

Rekordiparanduse puhul tehti ka muud ameerikalikku statistikat: etendustel on olnud pealtvaatajaid 8,25 miljonit, 231 esitajat on ära kulutanud 5782 põlvepatja. Samuti on kulunud tonn jakkide villa parukate valmistamiseks ja 48 000 kondoomi, et kaitsta keha – mikrofoni higi eest.

15. septembrini on aega tellida Muusikalehte IV kvartaliks. Hind 19.95.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Fotod, kujundus Kersti Grünberg. Väljaandja AS Askarell Kultuurkapitali toel. Telefoniid 423-205, 525-124. Kirjad EE 0034, Tallinn, pk. 996. Honorari saab kätte Narva mnt. 40 (EVEA panga maja), IV korrus, vasakule trepist üles, tuba 411, tel. 421-456.